

Kansainvälistymisavustus yriytysten yhteishankkeisiin

Selvitys avustuksen toimivuudesta yritysten
viennin ja kansainvälistymisen edistämiseksi

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu
Innovaatio
24/2015

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

JUSSI-PEKKA KINNUNEN

Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin

Selvitys avustuksen toimivuudesta
yritysten viennin ja kansainvälistymisen
edistämisessä

Tekijät Författare Authors Korkeakouluharjoittelija Jussi-Pekka Kinnunen Työ- ja elinkeinoministeriö Elinkeino- ja innovaatio-osasto Vientia ja kv. investoinnit	Julkaisu-aika Publiceringstid Date Huhtikuu 2015 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Kansainvälistymisavustusten yhteishankkeisiin – selvitys avustuksen toimivuudesta yritysten viennin ja kansainvälistymisen edistämiseksi	
Tiivistelmä Referat Abstract Selvityksessä käsitellään työ- ja elinkeinoministeriön sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten myöntämien yritysten yhteishankkeisiin tarkoitettujen kansainvälistymisavustusten vaikutuksia. Selvitys on teetetty valtionavustuksen tuloksellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arvioimiseksi sekä tueksi tukijärjestelmän kehittämis- ja asetuksen uudistamistyössä. Kyseinen valtionavustus on tarkoitettu suomalaisten, pääasiassa pk-yritysten, vientiä ja kansainvälistymistä edistäviin hankkeisiin. Selvitystä varten kerätty aineisto koostuu yrityksille sähköisesti toteutetusta kyselystä, yhteishankkeita toteuttaneiden organisaatioiden haastatteluista sekä ministeriön tuottamista raporteista. Kyselykutsu lähetettiin 623 yhteishankkeeseen osallistuneelle yritykselle, joista 203 yritystä vastasi. Kyselyn vastausprosentti oli 32,6 ja otos kattaa 12,5 prosenttia hankkeisiin osallistuneiden yritysten perusjoukosta. Hankkeita toteuttaneita organisaatioita haastateltiin 12. Yhteishankkeisiin osallistuneet yritykset ovat pääasiassa mikro- ja pk-yrityksiä (95,4 %) ja ne toimivat Etelä- tai Länsi-Suomen alueella (77,7 %). Neljäsosa yhteishankkeisiin osallistuneista yrityksistä on vientiään aloittavia yrityksiä ja yritysten toimialajakauma on laaja. Yritysten tärkeimmät vientialueet ovat Länsi-Eurooppa sekä muut Pohjoismaat. Pohjois-Amerikan sekä Kiinan markkinoiden merkitys on kasvanut vuoteen 2010 verrattuna. Yhteishankkeisiin osallistuneiden yritysten viennin osuus niiden liikevaihdosta on painottunut välille 11–60 prosenttia. Yritysten kansainvälistymisavustusta on käytetty pääasiassa kansainvälisiin näyttely- ja messuosallistumisiin sekä vientiverkosto- ja vientirengashankkeisiin. Yli puolet kyselyyn vastanneista yrityksistä oli osallistunut näyttelyhankkeeseen. Yritykset kokevat kansainvälistymiseen myönnettävän tuen olevan usein ratkaisevassa roolissa niiden päättäessä kansainvälisille markkinoille lähtemisestä. Kerätyn aineiston perusteella yhteishankkeet ovat olleet entistä merkittävämpiä yritysten viennin ja kansainvälistymisen edistämiseksi. Vastanneista yrityksistä yli puolet (55,6%) kertoi, ettei olisi osallistunut hankkeeseen ilman julkista tukea. Vain 10,2 prosenttia olisi toteuttanut hankkeen toteutetussa laajuudessa ilman julkista tukea. Yli puolet yrityksistä koki, että avustuksella oli suuri tai erittäin suuri merkitys hankkeessa viennin kasvulle, viennin laajenemiselle uusille markkina-alueille, uusien tuotteiden lanseeraukselle markkinoille, kansainvälisen tunnettuuden kasvulle sekä markkinatuntemuksen, kilpailutilanteen ja kilpailijoiden tuntemuksen lisääntymiselle. Konkreettisia tuloksia yritykset raportoivat saaneensa erityisesti kontakteilla potentiaalisiiin asiakkaisiin, uudella markkinatiedolla, uusilla asiakkailla sekä lisääntyneellä yhteistyöllä ja verkostoitumisella ulkomaille. Suurimmiksi hyödyiksi yritykset kokivat lisääntyneet asiakaskontaktit, yrityksen tunnettuuden ja näkyvyyden kasvuun, kustannussäästöt sekä viennin kasvuun, käynnistymisen tai käynnistymisen aikaistumisen. Lähes 60 prosenttia yrityksistä kertoi hankkeen synnyttäneen vientiä kohdealueille ja 33 prosenttia odotti tuloksia lähivuosina. Pääosa yrityksistä (79,2 %) piti julkisen sektorin toimintaa yritysten viennin kehittämisessä erittäin hyödyllisenä tai jopa välttämättömänä. Vuonna 2013 keskimääräinen vienninedistämishankkeen avustus oli 8 307 euroa/yritys. Näyttelyhankkeiden sekä vientiverkosto- ja kumppanuusohjelmahankkeiden käsittelyn siirtäminen työ- ja elinkeinoministeriöstä Hämeen ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksiin vuonna 2011 on parantanut yritystukiohjelman toimivuutta. Avustusten käsittelyaika on nopeutunut ja yhteydenpito hankkeiden hallinnoijien sekä avustuksen myöntävän tahon välillä on parantunut. Arvioinnin perusteella kansainvälistymisavustus täyttää selkeästi hyvälle tuelle määritellyt periaatteet. Sillä on relevantti tavoite, se kohdistuu myönteisten ulkoisvaikutusten leviämiseen sekä markkinapuuhteen korjaamiseen, sillä saavutetaan suuri vaikuttavuus pienillä kustannuksilla ja sen hallinnollinen rasitus on tuen saajalle pieni.	
TEM:n yhdyshenkilö: Elinkeino- ja innovaatio-osasto/Natalia Härkin, puh. 029 504 9016	
Asiasanat Nyckelord Key words Yhteishankkeet, yritysten kansainvälistyminen, kansainvälistymisen ja viennin edistäminen, Team Finland, ELY-keskus	
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication ISSN	Verkkopublication Nätpublicatation Web publication ISSN 1797-3562
ISBN	ISBN 978-952-227-976-7
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 92	Kieli Språk Language Suomi, Finska, Finnish
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Vain sähköinen julkaisu Endast som elektronisk publikation Published in electronic format only

Esipuhe

Valtionavustuslain mukaan yritystukiohjelmien on oltava määräaikaista ja niiden tuloksellisuutta, tarkoituksenmukaisuutta sekä kehittämistarpeita on arvioitava säännöllisesti. Kansainvälistymisavustuksesta on toteutettu arviointi viimeksi syksyllä 2010. Tämän jälkeen yritysten vienninedistämiskentässä on tapahtunut paljon muutoksia, joten myös siltä osin uuden arvioinnin tekemiselle oli vahvat perusteet. Valtioneuvoston nykyinen asetus kansainvälistymisavustuksesta yritysten yhteishankkeisiin on voimassa vuoden 2015 loppuun. Asetuksen uudistamistyö on tarkoitus tehdä vuoden 2015 aikana. Tämä selvitys onkin laadittu yritystukiohjelman tuloksellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arvioimiseksi sekä uudistamistyön tueksi.

Selvityksen on tehnyt korkeakouluharjoittelija Jussi-Pekka Kinnunen syys-talvella 2014. Selvitys perustuu yhteishankkeisiin osallistuneilta yrityksiltä kerättyyn aineistoon, hankkeiden hallinnoijille tehtyihin haastatteluihin, ministeriön tietoihin sekä aikaisempiin aiheesta tehtyihin selvityksiin.

Kerätyn aineiston perusteella yhteishankkeet ovat yritysten viennin ja kansainvälistymisen edistämässä aiempaa merkittävämpiä. Hankkeilla on saavutettu entistä enemmän konkreettisia tuloksia, enemmän vientiä ja myös monipuolistettu viennin rakennetta. Yritykset kokevat kansainvälistymiseen myönnettävän tuen olevan usein ratkaisevassa roolissa niiden päättäessä kansainvälisille markkinoille lähtemisestä. Aineiston perusteella yritysten yhteisesti toteutettavat hankkeet ovat kustannustehokas ja yrityksille merkittävää lisäarvoa tuottava tapa kansainvälistyä sekä lisätä vientiä uusille ja vanhoille markkinoille.

Arvioinnin perusteella kansainvälistymisavustus täyttää selkeästi hyvälle tuelle määritellyt periaatteet. Sillä on relevantti tavoite ja se kohdistuu myönteisten ulkoisvaikutusten leviämiseen sekä markkinapuitteen korjaamiseen. Lisäksi kansainvälistymisavustuksella saavutetaan suuri vaikuttavuus pienillä kustannuksilla ja se on myös tarkoituksenmukainen politiikkatoimi vientiyritysten menestykseen nojaavassa Suomessa.

Helsingissä huhtikuussa 2015

SEVERI KEINÄLÄ

Teollisuusneuvos

Työ- ja elinkeinoministeriö

Elinkeino- ja innovaatio-osasto

Sisältö

Esipuhe.....	4
1 Johdanto.....	7
1.1 Yritystukien tarkoitus ja niiden arvioinnin perusteet.....	9
1.2 Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin.....	11
1.3 Kansainvälistymisavustuksen tarkoitus ja tavoitteet.....	13
1.4 Kansainvälistymisavustuksen erityispiirteet.....	14
2 Selvityksen tavoitteet.....	16
3 Aineisto.....	17
3.1 Yrityskysely.....	18
3.1.1 Kyselylomake.....	18
3.1.2 Otoksen poiminta.....	19
3.1.3 Aineiston luotettavuus.....	20
3.2 Haastattelut.....	21
4 Aineiston esittely ja analyysi.....	23
4.1 Taustatiedot.....	23
Kysymys 1. "Millä alueella yrityksenne toimii?".....	24
Kysymys 2. "Minkä kokoinen yrityksenne on henkilökunnan perusteella?".....	25
Kysymys 3. "Millä toimialalla yrityksenne toimii?".....	26
Kysymys 4. "Millä ministeriön painopistealueella yrityksenne toimii?".....	28
Kysymys 5. "Onko yrityksellänne olemassa olevaa kansainvälistymisstrategiaa?".....	29
Kysymys 6. "Minä vuonna yrityksenne aloitti viennin?".....	30
Kysymys 7. "Yrityksenne tärkein vientialue?".....	31
Kysymys 8. "Kuinka suuri osuus viennillä on liikevaihdoistanne?".....	32
Kysymys 9. "Viimeisimmän hankkeenne toteuttajaorganisaatio?".....	33
Kysymys 10. "Yrityksenne viimeisimmän vienninedistämishankkeen tyyppi?".....	34
Kysymys 11. "Saiiko hankkeenne toteuttajaorganisaatio hakemukseensa myönteisen vai kielteisen päätöksen?".....	36
Kysymys 12. "Onko viimeisin yhteishankkeenne?".....	36
Kysymys 13. "Käyttääkö yrityksenne aktiivisesti erilaisia kansainvälistymispalveluita?".....	37

4.2	Toteuttajaorganisaatiot.....	37
	Kysymys 14 ja 15. Kuinka hyvin saitte tietoa toteuttajaorganisaatiolta/hankkeen hallinnoijalta seuraavista asioista?.....	37
	Kysymys 16. Käsityksiänne toteuttajaorganisaatioista.....	40
	Kysymys 17. ”Arvioi viimeisimmän yhteishankkeen toteuttajaorganisaatiota kouluarvosanalla”.....	42
4.3	Yhteishanke toimintamuotona.....	43
	Kysymys 18. ”Olisiko yrityksenne osallistunut yhteishankkeeseen ilman työ- ja elinkeinoministeriön/ ELY-heskuksen myöntämää avustusta?”.....	43
	Kysymys 19. ”Mitä mieltä olette seuraavista yhteishankkeita koskevista väittämistä?”.....	45
	Kysymys 20. ”Miksi yrityksenne osallistui yhteishankkeeseen?”.....	47
4.4	Yhteishankkeen vaikutukset.....	50
	Kysymys 21. ”Yhteishankkeen merkitys seuraavien asioiden suhteen yrityksellenne?”.....	50
	Kysymys 22. ”Yhteishankkeella saavutetut konkreettiset tulokset?”.....	53
	Kysymys 23. ”Synnyttikö yhteishanke vientiä kohdealueelle?”.....	56
	Kysymys 24. ”Miten nopeasti odotatte saavanne tuloksia yhteishankkeesta?”.....	58
	Kysymys 25. ”Mistä yrityksellenne koitui suurin hyöty yhteishankkeessa?”.....	60
4.5	Lopuksi.....	61
	Kysymys 26. ”Kaikesta kaikesta, kuinka hyödyllisenä pidätte julkisen sektorin toimintaa suomalaisten yritysten viennin kehittämisessä?”.....	61
	Kysymys 27. ”Mitä muuta haluaisit sanoa? Sana on vapaa.”.....	62
4.6	Toteuttajaorganisaatioiden/hallinnoijien haastattelut.....	66
5	Yhteenveto	69
5.1	Yritysten yhteishankkeiden kansainvälistymisavustus on hyvä tuki.....	72
5.2	Lopuksi.....	75
	Lähteet	77
Liite 1	Saate.....	78
Liite 2	Kyselylomake.....	79
Liite 3	Ristiintaulukointi: Viennin synty yhteishankkeesta ja viennin aloitusvuosi.....	89
Liite 4	Ristiintaulukointi: Viennin synty yhteishankkeesta ja viimeisin hanketyyppi.....	90

1 Johdanto

Tämä selvitys käsittelee työ- ja elinkeinoministeriön sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten myöntämiä kansainvälistymisavustuksia yritysten yhteishankkeisiin. Selvityksen tarkoituksena on arvioida kyseisen valtionavustuksen toimivuutta ja tarpeellisuutta sekä toimia tukena tukijärjestelmän kehittämisessä ja asetuksen uudistamistyössä. Kansainvälistymisavustuksesta säädetään määräaikaisella valtioneuvoston asetuksella (1300/2010), joka on voimassa vuoden 2015 loppuun.

Kyseinen valtionavustus on tarkoitettu suomalaisten, pääasiassa pk-yritysten, vientiä ja kansainvälistymistä edistäviin yhteishankkeisiin. Selvityksessä on kartoitettu yhteishankkeisiin osallistuneiden yritysten taustatietoja, kokemuksia hankkeiden toimivuudesta vienninedistämisen työkaluna sekä hankkeista yrityksille syntyneitä tuloksia. Lisäksi selvityksessä on tarkasteltu yritysten kokemuksia hankkeita toteuttaneista organisaatioista ja yritysten sekä hankkeiden toteuttajaorganisaatioiden näkemyksiä avustusjärjestelmän toimivuudesta. Selvitykselle asetetuista tavoitteista kerrotaan tarkemmin luvussa 2.

Valtioneuvoston asetuksessa yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta (1300/2010) säädetään, että suomalaiselle yritykselle voidaan myöntää julkista tukea vienninedistämisestä syntyneisiin kuluihin. Tukea voidaan myöntää esimerkiksi näyttelyosallistumisiin ja tiedotustoimintaan kansainvälisillä messuilla, markkinatutkimuksiin ja strategiaselvityksiin, vientiverkoston tai vientirenkaan¹ perustamisesta syntyviin kuluihin, yritysyhmittä toteutettaviin kumppanuusohjelmiin², ulkomaisten ostajien, vaikuttajien tai lehtimiesten vierailuihin ja ylipäänsä suomalaisen vientitarjonnan esittelemiseen sekä ulkomaisten asiakkaiden löytämiseen. Hankkeisiin on aina osallistuttava vähintään neljä suomalaista yritystä ja hankkeita toteuttavat pääasiallisesti vienninedistämiseen erikoistuneet organisaatiot, joita kutsutaan toteuttajaorganisaatioiksi tai hankkeiden hallinnoijiksi. Nämä organisaatiot myös hallinnoivat hankkeet ja hoitavat valtionavustuksen hakemisen yritysten puolesta.

Avustuspäätökset tehdään työ- ja elinkeinoministeriössä sekä Varsinais-Suomen ja Hämeen ELY-keskuksissa vuoden 2014 loppuun asti. Vuoden 2015 alusta alkaen päätökset tehdään Pirkanmaan ELY-keskuksessa ja työ- ja elinkeinoministeriössä. Vuonna 2013 työ- ja elinkeinoministeriö sekä ELY-keskukset tekivät myönteisen avustuspäätöksen yhteensä 263 yhteishankkeelle. Yrityksiä tuettiin yhteensä 17 374 000 eurolla. Tukia haettiin enemmän kuin niitä myönnettiin ja myönnettyjen avustusten/haettujen tukien suhde oli tänä aikana 75,7 prosenttia. Avustuksista näyttelyosallistumisiin kohdistui 36,1 prosenttia, vientiverkostohankkeisiin

1 Vientiverkosto- tai vientirengashankkeissa neljä tai useampi yritys palkkaa itselleen vientipäällikön/vientikonsultin edistämään yritysten pääsyä valituille markkinoille.

2 Kumppanuusohjelmissä koulutetaan ja parannetaan yritysten vientivalmiuksia tietyille markkinoille.

18,4 prosenttia sekä kumppanuusohjelmiin 5,0 prosenttia. Muiden hanketyyppien sekä strategisten kärkihankkeiden osuus oli 40,5 prosenttia.

Kansainvälistymisavustuksen myöntövaltuutta on leikattu vuodesta 2012 lähtien. Vuoden 2014 myöntövaltuus oli 13,9 miljoonaa euroa ja vuoden 2015 myöntövaltuus on 9,8 miljoonaa euroa. Suomalaisten yritysten vientiin ja kansainvälistymiseen tarkoitetun avustuksen myöntövaltuus on viime vuosina ollut keskimäärin noin 20 miljoonaa euroa/vuosi. Muutoksen taustalla on käynnissä oleva julkisen talouden tasapainottaminen ja yritystukijärjestelmän uudistus.

Selvityksessä keskitytään kansainvälistymisavustuksen nykytilan ja toimintaympäristön arviointiin. Aineisto koostuu yrityksille elo-syyskuussa 2014 toteutetusta kyselytutkimuksesta sekä syksyn 2014 aikana tehdyistä haastatteluilta, jotka tehtiin hankkeita toteuttaneille hallinnoijille. Aineisto on kerätty niistä yrityksistä ja hankkeiden hallinnoijista, jotka aikavälillä 1.1.2013-30.6.2014 ovat saaneet myönteisen tai kielteisen rahoituspäätöksen yhteishankkeeseen. Yritykset valittiin satunnaisotannalla ministeriön ja ELY-keskusten tietokannoista 1 622 yrityksen perusjoukosta. Perusjoukosta tehtiin 623 yrityksen otos ja tutkimukseen saatiin 203 vastausta. Hankkeita toteutti tällä aikavälillä yhteensä 70 hallinnoijaa. Näistä haastateltaviksi valittiin 12 eniten hankkeita toteuttanutta organisaatiota, kiinnittäen huomiota siihen, että eri toimialat ja hankemuodot tulevat mahdollisimman hyvin edustetuiksi.

Yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta on toteutettu arviointi kauppa- ja teollisuusministeriössä vuonna 2005 ja työ- ja elinkeinoministeriössä vuonna 2010. Tässä selvityksessä saatuja tuloksia on vertailtu näihin aikaisempiin arviointeihin, niiltä osin kuin aineisto on mahdollistanut vertailun. Muita yritystukia yleisemmin käsitteleviä selvityksiä, joita tämän selvityksen tukena on käytetty, ovat teollisuusneuvos Matti Pietarisen työ- ja elinkeinoministeriölle tekemä selvitys yritystuista (2012), selvitysmies Vesa Puttosen ja Henri Kähösen raportti julkisen kasvurahoituksen ja yritystukijärjestelmän kehittämisestä (2010) sekä työ- ja elinkeinoministeriön arviointi yritystukilain vaikuttavuudesta ja toimivuudesta (2013).

Selvityksen rakenne on seuraava: Aluksi esitellään, millä perusteilla yritystukia tulisi myöntää ja arvioida sekä kuvaillaan yritystukijärjestelmän nykytilaa. Tämän jälkeen kuvataan tarkemmin kansainvälistymisavustuksen tavoitteita ja tarkoitusta sekä sitä, minkälaisia erityispiirteitä tukimuotoon liittyy. Luvussa 2 käydään läpi selvityksen tavoitteet ja luvussa 3 esitellään, miten selvitystä varten kerätty aineisto on hankittu. Tämän jälkeen luvussa 4 käydään läpi selvityksen ydin, eli yrityksille toteutetun kyselytutkimuksen tulokset sekä haastatteluiden tulokset. Lopuksi luvussa 5 vedetään yhteen saadut tulokset ja arvioidaan kansainvälistymisavustuksen tarkoituksenmukaisuutta kyseisten tulosten ja yritystukien arviointiperusteiden valossa.

1.1 Yritystukien tarkoitus ja niiden arvioinnin perusteet

Yritystukia säännellään sekä EU:n lainsäädännössä että maailmanlaajuisesti WTO:n säännöillä. Näiden mukaan lähtökohtaisesti kaikki yrityksille annettu suora rahallinen tuki, tuetut lainat, takaukset, pääomasijoitukset ja verotuksen kautta annettu tuki on kiellettyä. Tähän periaatekieltoon on kuitenkin EU:n komission tasolla tehty poikkeuksia. Komissio on laatinut yksityiskohtaisen säännösten siitä, minkä kriteerien tulee täyttyä, jotta valtiontuen myöntäminen on hyväksyttävää. Muun muassa pk-yritysten konsulttipalveluihin ja pk-yritysten osallistumiseen messuille myönnettävä tuki täyttää nämä kriteerit ja valtiontuen myöntäminen näihin toimiin on siten hyväksyttävää. (Pietarinen 2012, 11-12.)

Työ- ja elinkeinoministeriössä on valmistunut useita yritystukia käsitteleviä selvityksiä (Aaltonen et al 2013, Pietarinen 2012, Puttonen & Kähönen 2010). Matti Pietarisen toimittama Yritystukiselvitys vuodelta 2012 lähti liikkeelle tarpeesta selvittää yritystukien toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Selvityksessä tukien vaikuttavuutta arvioitiin asetettujen tavoitteiden sekä rakennemuutoksen edistämisen suhteen. Lähtökohtana arvioinnissa oli, että yritystukien tulisi olla rakennemuutosta edistäviä, jotta ne olisivat elinkeinopoliittisesti perusteltavissa. Pietarisen mukaan yritystuet ovat kuitenkin tarpeellisia elinkeinopoliittikan välineitä myös silloin, kun niillä korjataan rahoitusmarkkinavajetta erityisesti uusien yritysten ja toimialojen kohdalla, korjataan markkinoiden kykenemättömyyttä hinnoitella yhteiskunnalle syntyviä kokonaishyötyjä eli ns. ulkoisvaikutuksia tai, kun niillä vastataan muiden maiden harjoittamaan tukipoliittikkaan ja tasataan näin kilpailuasetelmaa. (Pietarinen 2012, 25-28.)

Elinkeinopoliittikka voidaan määritellä sellaiseksi politiikaksi, jolla kehitetään elinkeinotoiminnan edellytyksiä, jotta taloudellinen kasvu vahvistuisi. Taloudellinen kasvu puolestaan edellyttää yleensä talouden tuottavuuden/tehokkuuden nousua. Tuottavuuden lisäys taas näyttäisi kehittyneissä talouksissa liittyvän nimenomaan rakennemuutoksen vauhtiin. EU-alueen hitaampaa tuottavuuskehitystä verrattuna esimerkiksi Yhdysvaltoihin onkin selitetty hitaammalla rakennemuutoksella, mikä näyttää liittyvän mm. kilpailun vähäisyyteen Euroopan markkinoilla. (Pietarinen 2012, 25.)

Tästä syntyy elinkeinopoliittikkaan ja siihen liittyviin toimenpiteisiin asetettava vaatimus rakennemuutoksen edistämisestä. Rakennemuutosta on mahdollista edistää vahvistamalla kilpailullisuutta sekä panostamalla koulutukseen ja innovaatiopoliittikkaan. Pietarisen (2012, 26.) mukaan tukien vaikuttavuus näyttääkin kasvavan, kun tuki ottaa yhtä aikaa huomioon sekä kilpailun lisäämisen, että innovaation kehittämisen ja sen levittämisen. Yritystukien vaikuttavuutta voidaan siten arvioida sen perusteella, miten tuki täyttää nämä edellytykset. Tukien myöntäminen on kuitenkin perusteltua vain silloin, kun ne ovat elinkeinopoliittisesti perusteltuja.

Valtion vuoden 2014 talousarviossa avustusten osuus valtion antamista yritystuista oli 1 028 miljoonaa euroa. Tästä erityisesti TKI-toiminnan ja kansainvälistymisen osuus oli 401 miljoonaa, josta yritysten yhteishankkeisiin myönnettävä kansainvälistymisavustus oli 14,8 miljoonaa. Kaiken kaikkiaan erilaisten valtion yritystukien ja verotukien kokonaissumma vuonna 2014 oli 4 611 miljoonaa euroa. Koko yritystukijärjestelmän kustannuksista noin 22 prosenttia muodostuu siis yrityksille myönnettävistä avustuksista ja noin 78 prosenttia erilaisista verotuista. (Valtioneuvosto 2014.)

Suomalainen yritystukijärjestelmä on vuosikymmenien aikana rakentunut erilaisten päätösten pohjalta ja ratkaisuinä yksittäisiin ongelmiin. Yritystukijärjestelmää voidaan tämän seurauksena pitää sirpaleisena ja monitahoisena sekä paikoittain päällekkäisenä. Tukiin käytettyjen julkisten resurssien määrä on lisäksi kasvanut voimakkaasti aina viime vuosiin asti ja Pietarinen (2012, 14.) arvioikin selvityksessään tukien määrän kasvaneen yli 50 prosenttia 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen aikana. Tukien hyödyistä ja vaikuttavuudesta ei kuitenkaan ole ollut käytettävissä kattavaa tietoa. Näiden seikkojen takia yritystukijärjestelmä on viimeisten vuosien aikana ollut suuren muutospaineen alaisena. Yritystukien määrä ja tarkoituksenmukaisuus on synnyttänyt voimakasta yhteiskunnallista keskustelua ja kireä taloustilanne sekä valtion alijäämäinen budjetti ovat aiheuttaneet leikospaineita yritystukiin.

Hallitus tarttui yritystukijärjestelmässä havaittuihin puutteisiin rakennepoliittisessa ohjelmassaan syksyllä 2013. Tavoitteeksi asetettiin yritystukien suuntaaminen talouden ja elinkeinorakenteen uudistamiseen sekä kasvun ja kansainvälistymisen edistämiseen. Ministeriöiden välisenä yhteistyönä yritystukijärjestelmän uudistamisen konkreettisiksi linjauksiksi ja yritystukien uudistamisen ministeriöryhmän työn pohjaksi valmistui ns. hyvän tuen periaatteet. Yritystukijärjestelmää on tarkoitus uudistaa näiden periaatteiden pohjalta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 1-6.)

Hyvän tuen periaatteet ovat:

- **Relevantti tavoite:** Selkeästi määritelty ja yhteisen edun mukainen tavoite, kuten elinkeinotoiminnan uudistaminen tai yritysten kilpailukyvyn parantaminen.
- **Kohdistuminen:** Tuki kohdistuu myönteisten ulkoisvaikutuksien leviämisen edistämiseen tai selkeästi tunnistetun markkinapuutteen korjaamiseen sekä sellaisille toimijoille ja sellaiseen toimintaan, joilla on erityisen olennainen merkitys ko. markkinapuutteen korjaamisessa.
- **Vaikuttavuus:** Tuki on arvioitu tutkimustiedon perusteella vaikuttavaksi, eikä se syrjäytä yrityksen omaa rahoitusta. Vaikuttavuustutkimuksen lähtökohtana on selvittää, olisiko tuettava hanke/investointi toteutunut ilman tukea.

- **Suuri hyöty pienillä kustannuksilla:** Kustannustehokkuuden tulee ohjata valintaa muiden politiikkakeinojen ja suorien/epäsuorien tukien välillä perustuen mahdollisimman tarkkaan arvioon kustannuksista ja hyödyistä.
- **Tarkoituksenmukainen:** Tuki on vahvan analyysin pohjalta todettu välttämättömäksi politiikkatoimeksi muiden politiikkatoimien sijaan tai niiden rinnalla.
- **Hallinnollinen rasitus tuen saajalle pieni:** Haku- ja seurantaprosessien tulee olla yksinkertaiset, läpinäkyvät ja yhdenmukaiset hakijoiden hallinnollisen rasituksen minimoimiseksi.
- **Haittavaikutukset pienet:** Tuki ei aiheuta kohtuuttomia kielteisiä vaikutuksia kilpailuun tai muita yhteiskunnallisia kustannuksia.
- **Määräaikainen:** Tukiohjelmien ja yksittäisten tukipäätösten tulee olla määräaikaisia ja tukien tarpeellisuus ja toimivuus tulee arvioida ennen mahdollista jatkopäätöstä.
- **Tukiautomaattikka pois:** Verotuen määrän automaattisen kasvun estämiseksi tulisi pidättäytyä verotukien kasvattamisesta veronkorotusten yhteydessä.

Uusien yritystuki-instrumenttien valmistelussa sekä nykyisten tukien arvioinnissa tulisi lähteä liikkeelle näiden periaatteiden pohjalta. Näitä periaatteita tullaankin käyttämään hyväksi tämän selvityksen yhteenvedossa.

1.2 Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin

Yritysten yhteishankkeisiin myönnettävää kansainvälistymisavustusta hallinnoidaan työ- ja elinkeinoministeriön elinkeino- ja innovaatio-osaston vienti- ja kansainväliset investoinnit -ryhmässä. Avustuksia myöntävä valtionapuviranomainen on näyttelyosallistumisten osalta Hämeen ELY-keskus pois lukien matkailuun ja luoviin aloihin liittyvät hankkeet. Vientiverkoston, vientirenkaiden ja kumppanuusohjelmien kohdalla avustukset myöntää Varsinais-Suomen ELY-keskus pois lukien matkailu ja luovat alat. Matkailun, luovien alojen ja strategisten kärkihankkeiden kohdalla sekä muiden hanketyyppien, kuten markkinaselvitysten ja markkinaselvitysmatkojen, ostaja-vaikuttajavierailujen, ulkomaisten lehtimiesvierailujen ja laajojen viestintäkampanjoiden kohdalla avustuspäätökset tehdään työ- ja elinkeinoministeriössä.

Avustusten käytössä noudatetaan valtionavustuslakia (688/2001), yritystuen yleisistä ehdoista annettua lakia (786/1997) sekä valtioneuvoston asetusta (1300/2010) yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta. Lisäksi avustuksen myöntämisestä säädetään tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriön 23.1.2012 antamalla ohjeella ”Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin, avustuksen myöntämisen ehdot ja ohjeet avustuksen hakijalle” (TEM/119/03.01.04/2012).

Vuonna 2013 työ- ja elinkeinoministeriö sekä ELY-keskukset myönsivät yritysten yhteishankkeisiin kansainvälistymisavustuksia yhteensä 17,4 miljoonaa euroa. Myönteisiä avustuspäätöksiä tehtiin yhteensä 263 kappaletta. Avustuksilla toteutettiin yhteensä 393 erillistä hanketta ja tilastoituja yritysosallistumisia kertyi 1 749 kappaletta.

Vuoden 2014 talousarviossa kansainvälistymisavustuksen myöntövaltuus oli 14,8 miljoonaa euroa, mutta tähän tehtiin valtion lisätalousarviossa 5 miljoonan euron leikkaus. Vuodelta 2013 käyttämättä jäänyttä valtuutta saatiin kuitenkin siirrettyä vuodelle 2014 hieman yli 4 miljoonaa euroa. Vuoden 2014 myöntövaltuus oli siten 13,9 miljoonaa euroa.

Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin					
	2011	2012	2013	2014	2015
Talousarvio	25,6 M€	20,7 M€ (-19,1 %)	18,7 M€ (- 9,7 %)	9,8 M€ (-47,6 %)	9,8 M€ (0 %)
Käytettävissä oleva valtuus (ml. edellisvuosilta siirtynyt valtuus)	28,7 M €	23,7 M € (-17,4 %)	21,7 M € (-8,4 %)	13,9 M € (-35,9 %)	9,8 M € (-29,5 %)
Myönnetty avustukset, €	22,4 M €	20,7 M € (-7,6 %)	17,4 M € (-15,9 %)	13,9 M € (-20,1 %)	Ei tiedossa
Hyväksytyt hankkeet, kpl	346	328 (-5,2 %)	263 (-19,8 %)	225 (-14,4 %)	Ei tiedossa
Yritysosallistumisia, kpl	2 576	2 250 (-12,7 %)	1 749 (-22,3 %)	1 449 (-17,2 %)	Ei tiedossa

Oheisessa taulukossa on kuvattu erilaisia yritysten yhteishankkeisiin myönnettävien kansainvälistymisavustusten myöntämiseen liittyviä indikaattoreita. Suluissa on merkitty muutos edellisestä vuodesta.

Luvuista käy ilmi, että yhteishankkeisiin käytettävissä olevaa valtuutta on leikattu vuodesta 2012 lähtien. Hyväksytyjen hankkeiden ja yritysosallistumisten määrä on pudonnut lähes samaa tahtia kuin myöntövaltuutta on leikattu. Vuonna 2013 haettujen avustusten ja myönnettyjen avustusten suhde olikin 75,7 prosenttia. Vuonna 2012 haetuista avustuksista hyväksyttiin 86,8 prosenttia, vuonna 2011 hyväksyttiin 85,6 prosenttia ja vuonna 2010 85,2 prosenttia haetuista avustuksista hyväksyttiin. Tässä on havaittavissa yli 10 prosenttiyksikön pudotus. Vuoden 2011 tasosta myöntövaltuutta on leikattu yli 61 prosenttia (65,9 %).

Samaan aikaan yritystukijärjestelmän uudistustyössä on haluttu suunnata tukia enemmän yritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen (Valtioneuvosto 2013, 13.). Kuitenkin valtion tukemiin vienninedistämishankkeisiin osallistuneiden yritysten määrä on samaan aikaan laskenut sitä mukaa, kun avustuksen myöntövaltuutta on leikattu.

Vuonna 2013 yritysکوhtainen valtionavustus oli keskimäärin 8 307 euroa/hanke. Monet tukea saaneista yrityksistä ovat kuitenkin osallistuneet useampaan tuettuun vienninedistämishankkeeseen saman vuoden aikana. Hankkeisiin osallistuneiden

yritysten valtionavustus vuonna 2013 olikin keskimäärin 12 526 euroa/yritys. Hankekohtaisen tuen mediaani oli samaan aikaan 4 463 euroa ja yrityskohtaisen tuen mediaani 5 733 euroa. Mediaanin tarkastelu on tässä tapauksessa keskiarvoa tarkoituksenmukaisempaa, sillä se kuvaa luotettavammin tyypillisen avustuksen määrää. Myönnettyistä avustuksista puolet ovat siis suuruusluokaltaan alle 4 463 euroa/hanke. Vastaavasti hankkeisiin osallistuneista yrityksistä puolet saivat valtionavustusta vuonna 2013 alle 5 733 euroa/yritys. Yrityskohtaiset tukisummat jäivät tässä valtionavustuksessa pieniksi.

1.3 Kansainvälistymisavustuksen tarkoitus ja tavoitteet

Valtioneuvoston asetusta (1300/2010) yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta tarkennetaan työ- ja elinkeinoministeriön antamalla ohjeella (TEM/119/03.01.04/2012). Ohjeessa on määritelty tarkemmin kyseisen yritystuen tarkoitus ja tavoitteet. Ohjeen mukaan kansainvälistymisavustuksen tarkoituksena on edistää suomalaisten teollisten yritysten ja palveluyritysten vientiä ja kansainvälistymistä kansainvälistymiskehityksen eri vaiheissa. Vaatimuksena on, että hankkeeseen osallistuvien yritysten tuotteiden kotimaisuusasteen tulee olla vähintään 50 prosenttia.

Avustus on tarkoitettu yritysten yhteisesti toteutettuihin (vähintään neljä osallistujaa) vienninedistämishankkeisiin ja pääasiassa pk-yrityksille. Tavoitteena on helpottaa uusien markkinoiden avaamista suomalaisille yrityksille, parantaa vientiään aloittavien yritysten vientivalmiuksia, monipuolistaa viennin rakennetta, edistää uuden vientitoiminnan syntyä, lisätä yritysten vientiä myös vanhoille markkina-alueille sekä vaikuttaa myönteisen Suomi-kuvan kehittymiseen ulkomailla. Lisäksi avustusten myöntämisessä otetaan huomioon kulloinkin valtion talousarviossa esiintuodut painopistealueet ja toiminnalliset tavoitteet.

Näihin tavoitteisiin pääsemiseksi kansainvälistymisavustusta voidaan myöntää seuraavanlaisiin vienninedistämishankkeisiin tai toimenpiteisiin:

- näyttelyosallistumisiin ja tiedotustoimintaan kansainvälisissä näyttelyissä/messuilla
- konsulttipalvelujen hankintaan
- markkinatutkimuksiin ja strategiaselvityksiin
- markkinaselvitysmatkoihin
- vientiverkoston tai vientirenkaan perustamisesta syntyviin kuluihin
- yritysryhmille toteutettaviin kumppanuusohjelmiin
- yritysten vientivalmiuksien parantamiseen liittyvien koulutustilaisuuksien järjestämiseen
- seminaarien, tuote-esittelyiden ja muiden vastaavien tilaisuuksien järjestämiseen

- ulkomaisten ostajien, asiantuntijoiden, vaikuttajien tai lehtimiesten Suomeen suuntautuvien vierailujen järjestämiseen
- ulkomailla toteutettavaan mainontaan ja suomalaisen vientitarjonnan esittelemiseen
- laajoihin viestintäkampanjoihin ja tiedotusohjelmiin sekä niiden käynnistämiseen ja toteuttamiseen liittyviin suunnittelu- ja tutkimushankkeisiin sekä aineistojen hankintaan
- valtakunnallisiin ja muihin laajoihin matkailun, luovien alojen ja kulttuurialan ulkomaan markkinoinnin hankkeisiin
- muihin markkinointia ja yritysten kansainvälistymistä edistäviin toimenpiteisiin ministeriön harkinnan mukaan.

1.4 Kansainvälistymisavustuksen erityispiirteet

Kansainvälistymisavustus on siis tarkoitettu useamman yrityksen yhdessä toteuttamaan vientiä ja kansainvälistymistä edistävään hankkeeseen. Tukea voidaan myöntää yritykselle näistä toimenpiteistä syntyneisiin kuluihin. Yhteishankkeeseen osallistuvat yritykset eivät käytännössä kuitenkaan itse hae tukea, vaan tuen hakee aina yhteishankkeen toteuttava organisaatio eli hankkeen hallinnoija. Yksi hankkeeseen osallistuvista yrityksistä voi toimia hankkeen hallinnoijana, mutta lähes poikkeuksetta hankkeen hallinnoijana toimii yritysten kansainvälistymiseen erikoistunut palveluntarjoaja. Hankkeiden hallinnoijina ja kansainvälistymispalveluiden tarjoajina toimii niin yksityisiä palveluntarjoajia, toimialajärjestöjä kuin vienninedistämissyhteisöjä.

Yritykset asioivat kyseisen valtionavustuksen kohdalla pääasiassa hallinnoijina toimivien organisaatioiden kanssa. Avustuksen yrityksille hakeva hallinnoija hoitaa valtionavustuksen hakemiseen liittyvien hankesuunnitelmien ja kustannusarvioiden tekemisen sekä mahdollisesti myönnettävän valtionavustuksen maksamisen yrityksille. Hallinnoijat toimivat näin asiakasrajapintana yritysten sekä julkishallinnon välillä. Avustuksen toiminnan ja tarkoituksenmukaisen kohdentumisen osalta tärkeintä tämän yritystuen kohdalla on hallinnoijien ja julkishallinnon välinen toimiva yhteydenpito. Tämä järjestely keventää huomattavasti yritysten hallinnollista räsistystä ja mahdollistaa niiden keskittymisen viennin edistämisen kannalta oikeiden asioiden tekemiseen. Hallinnoijien rooli helpottaa myös valvovan viranomaisen työtä, kun yhteishankkeiden hallinnointi ja suurten yritysryhmien kanssa asiointi hoituu hallinnoijien toimesta.

Eri kuluerien avustuskelpoisuus on määritelty tarkasti työ- ja elinkeinoministeriön antamassa ohjeessa (TEM/119/03.01.04/2012). Pääasiassa tukea voidaan myöntää yrityksille yhteishankkeesta syntyneisiin kuluihin sekä hankkeen hallinnoijalle hankkeesta syntyneisiin kuluihin, kuten matkakustannuksiin ja päivärahoihin tai vientipäällikön/konsultin palkkoihin. Tuella ei kuitenkaan voi kattaa kaikkia

hankkeesta syntyneitä kuluja, vaan yritysten on aina oltava valmiita käyttämään hankkeeseen myös omia varojaan.

Pk-yrityksille tuki voi pääsääntöisesti olla enintään 50 prosenttia avustukseen hyväksyttävistä kustannuksista ja suurille yrityksille enintään 25 prosenttia. Avustuksen tarkoituksena on toimia katalyyttina vientitoiminnan käynnistämisessä tai lisäämisessä ja tuen avulla esimerkiksi vientiä edistävien toimenpiteiden toteuttaminen on mahdollista tehdä vaikuttavampana. Tämä on haluttu varmistaa vaatimuksella siitä, että hankkeisiin osallistuvilla yrityksillä tulee olla riittävät taloudelliset edellytykset jatkuvaan kannattavaan vientitoimintaan ja, että niiden on aina käytettävä hankkeeseen myös omia varojaan.

Yhteisesti toteutetuilla hankkeilla on mahdollista saavuttaa useita etuja yritysten kansainvälistymisen osalta. Useamman yrityksen vetovoima on yritysten kokemusten mukaan suurempi haettaessa uusia asiakkaita kansainvälisiltä markkinoilta (Kiuru 2005, Vento 2010). Avustuskelpoisuus kannustaa yrityksiä yhteisiin vientiponnisteluihin ja sitä kautta verkottumaan ja jakamaan omaa markkina- ja kohdealueosaamistaan suomalaisten yritysten joukossa. Yritykset ovat kokeneet yhteishankkeissa syntyneiden yhteyksien ja verkottumisen hyödyt konkreettisina.

Siitä huolimatta, että valtionavustuksen hakijoina toimivat vienninedistämiseen keskittyneet hallinnoijat, avustuksen lopulliset hyödyn saajat ovat vienninedistämishankkeeseen osallistuvat yritykset, joille syntyviin kustannuksiin avustusta myönnetään ja, joita hanke hyödyttää mahdollisesti uusien avautuvien markkinoiden ja kasvavien vientitulojen kautta. Mahdollisten vientitulojen ja työllisyyden lisääntymisen kautta hyötyä kanavoituu myös ympäröivään kansantalouteen. Suomi on pienen kotimarkkinan maana viennistä ja vientiyritysten menestyksestä riippuvainen. Yritysten markkinaponnisteluiden tukeminen yhteiskunnan toimesta voidaan sitä kautta nähdä perustelluksi.

Tässä selvityksessä tarkastellaan miten valtion tukemat yritysten yhteishankkeet ovat onnistuneet viennin ja kansainvälistymisen saralla vuosien 2013 ja 2014 aikana.

2 Selvityksen tavoitteet

Valtionavustuslain (688/2001) 36 § mukaan valtionapuviranomaisen on seurattava myöntämiensä valtionavustusten käytön tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Lisäksi valtionapuviranomaisen on määräajoin arvioitava valtionavustuksen tarpeellisuutta ja kehittämistarpeita. Kyseistä valtionavustusta yritysten kansainvälistymiseen on aikaisemmin arvioitu tutkija Pertti Kiurun toimittamassa selvityksessä vuodelta 2005 sekä korkeakouluharjoittelija Valteri Vennon selvityksessä vuodelta 2010.

Selvityksen tavoitteena on tuottaa niin määrällinen kuin laadullinen katsaus yritysten kansainvälistymistä edistävien yhteishankkeiden kenttään. Erityishuomiota on kiinnitetty siihen, että selvityksen vertailtavuus aikaisempiin aiheesta tehtyihin arviointeihin olisi mahdollisimman hyvä. Aiemmat selvitykset on otettu huomioon aineiston keruuta suunniteltaessa. Selvityksessä on, mikäli mahdollista, vertailtu saatuja tuloksia vastaavin aiempien vuosien tuloksiin.

Selvityksen on tarkoitus vastata seuraaviin kysymyksiin:

- Minkälaisia yrityksiä yhteishankkeisiin on osallistunut?
- Minkälaisiin hankkeisiin yritykset ovat osallistuneet ja miten yhteishanke toimintamuotona koetaan?
- Minkälaisia vaikutuksia yhteishankkeilla on ollut yritysten vientiin, verkostoitumiseen ja kansainvälistymiseen?
- Miten yritykset ovat kokeneet hankkeiden hallinnoijien toiminnan?
- Miten yhteishankkeisiin myönnettävän kansainvälistymisavustuksen käsitte-lyn siirtyminen Hämeen ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksiin on toiminut hallinnoijien näkökulmasta?
- Miten hankkeiden hallinnoijat näkevät yhteishankkeet ja näihin myönnettävän valtionavustusjärjestelmän toiminnan?
- Miten hyvän tuen periaatteet toteutuvat kyseessä olevan valtionavustuksen kohdalla?

Näihin kysymyksiin vastaamiseksi on selvitystä varten kerätty laadukas ja kattava aineisto. Selvityksessä käytettävän aineiston osalta tavoitteeksi asetettiin mahdollisimman hyvä vertailtavuus aikaisempiin aiheesta tehtyihin selvityksiin, hyvä edustavuus ja sekä määrällisen että laadullisen tiedon tuottaminen kansainvälistymisavustuksen käytöstä.

3 Aineisto

Selvitystä varten kerätty aineisto koostuu yrityksille toteutetun sähköisen kyselyn tuloksista sekä hankkeiden hallinnoijille toteutetuista haastatteluista. Lisäksi selvityksen kirjoittamisen tukena on käytetty yritystukia käsittelevää tutkimuskirjallisuutta sekä työ- ja elinkeinoministeriön tuottamia raporteja.

Selvityksen aineiston osalta tavoitteena oli sekä määrällisen että laadullisen tiedon tuottaminen. Aikaisemmissa kansainvälistymisavustusta koskevissa selvityksissä yhteishankkeisiin osallistuneilta yrityksiltä on kerätty tietoa kyselytutkimuksen avulla. Näin on menetelty tässäkin selvityksessä. Kyselytutkimuksella on mahdollista tuottaa laaja kvantitatiivinen yleiskartoitus avustusta saaneista yrityksistä sekä avustusten vaikutuksista niitä saaneisiin yrityksiin. Lisäksi standardoitu kyselytutkimus mahdollistaa vertailun aikaisempiin selvityksiin ja mahdollistaa näin ollen pitkittäisaineiston muodostamisen mm. avustuksen vaikuttavuudesta.

Kyselytutkimuksella lähdettiin selvittämään seuraavia asioita:

- Yritysten taustatiedot
- Käytetyt hanketyypit sekä yritysten kokemukset hankkeista
- Hankkeiden vaikutukset yritysten vientiin, verkostoitumiseen ja kansainvälistymiseen
- Yritysten kokemukset toteuttajaorganisaatioiden toiminnasta ja laadusta
- Avustusjärjestelmän toimivuus yritysten näkökulmasta

Yrityskyselyn perusjoukko koostuu niistä yrityksistä, jotka ovat aikavälillä 1.1.2013-30.6.2014 hakeneet ja saaneet päätöksen kansainvälistymisavustuksesta yritysten yhteishankkeeseen. Tällä aikavälillä 1 622 eri yritystä on saanut joko ELY-keskusten tai työ- ja elinkeinoministeriön päätöksen yhteishankkeeseen.

Selvitystä varten haluttiin tuottaa myös laadullista tietoa kansainvälistymisavustuksen käytöstä sekä avustus kentässä tapahtuneista muutoksista. Kvalitatiivista tietoa kyseisen valtionavustusjärjestelmän toiminnasta päätettiin kerätä kahdella kyselytutkimukseen sisällytetyllä avoimella kysymyksellä sekä hankkeiden toteuttajaorganisaatioille toteutetuilla teemahaastatteluilla. Aikavälillä 1.1.2013 - 30.6.2014 hankkeita toteutti yhteensä 70 eri hallinnoijaa. Näistä haastateltaviksi valittiin yhteensä 12 toteuttajaorganisaatiota. Haastateltavia valittaessa pidettiin huoli, että erilaiset hanketyypit tulevat edustetuiksi haastatteluissa.

Hankkeiden hallinnoijille tehdyillä teemahaastatteluilla lähdettiin selvittämään seuraavia asioita:

- Mitä vaikutuksia käsittelyn siirtymisellä ELY-keskuksiin on ollut?

- Toteuttajaorganisaatioiden kokemuksia yritysten tarpeista viennin edistämisessä
- Toteuttajaorganisaatioiden kokemuksia avustusjärjestelmän toimivuudesta
- Mihin ja miten kansainvälistymisavustusta käytetään?

Seuraavaksi käydään tarkemmin läpi miten aineisto on kerätty ja esitellään kyselytutkimuksen ja haastattelujen toteutus.

3.1 Yrityskysely

Yrityksille toteutetun sähköisen kyselyn pohjana käytettiin vuoden 2010 selvitystä varten toteutettua kyselylomaketta. Kysely toteutettiin Internet-selaimessa toimivalla Digium-kyselyohjelmistolla, jolla on mahdollista toteuttaa monipuolisesti erilaisia verkkokyselyitä. Yrityksille vuonna 2010 toteutettu kyselytutkimus tehtiin myös tällä samalla alustalla.

Yritysten perusjoukko oli kooltaan 1 622 yritystä, josta selvitystä varten tehtiin 623 yrityksen otos. Kyselykutsu ja linkki sähköiseen kyselylomakkeeseen lähetettiin näissä yrityksissä kansainvälistymishankkeesta vastanneelle henkilölle. Kyselykutsut hankkeista vastanneille henkilöille lähetettiin elokuun 2014 lopussa ja vastausaikaa annettiin kolme viikkoa. Kyselystä lähetettiin vielä kaksi muistutusta sähköpostilla ennen annetun vastausajan päättymistä. Kyselyyn vastasi lopulta 203 yritystä ja kyselyn vastausprosentti oli siten 32,6. Saatu aineisto kattaa 12,5 prosenttia perusjoukon yrityksistä, mitä voidaan pitää hyvänä määränä aineiston edustavuuden kannalta.

Perusjoukko (yrityksiä)	Otos (yrityksiä)	Kyselyyn vastanneet (yrityksiä)	Kyselyn vastausprosentti (%)	Otoksen kattavuus perusjoukosta (%)
1 622 kpl	623 kpl	203 kpl	32,6 %	12,5 %

3.1.1 Kyselylomake

Kyselylomakkeessa oli 27 kysymystä. Kysymykset olivat pääsääntöisesti suljettuja kysymyksiä. Suljetut kysymykset tekevät kyselyyn vastaamisen vaivattommaksi ja mahdollistavat sulavan ja kohtuullisesti aikaa vievän, mutta kuitenkin laajan kyselyn toteuttamisen. Lisäksi vastausvaihtoehtojen rajaaminen helpottaa aineiston analysointia. Vastaajille annettiin kuitenkin usean kysymyksen kohdalla mahdollisuus syöttää myös oma vastausvaihtoehto annettujen vastausvaihtoehtojen lisäksi. Tämä oli tarpeen kysymysten kohdalla, joissa ennakoitiin, että kaikkia mahdollisia vastausvaihtoehtoja ei ole tarkoituksenmukaista tai mahdollista esittää. Lisäksi kyselyssä oli kaksi täysin avointa kysymystä, missä yrityksillä oli mahdollisuus tuoda esille asioita, joita kyselyn suljetut kysymykset eivät kartoittaneet.

Avoimet kysymykset osoittautuivatkin suosituiksi ja ne tuottivat selvityksen tueksi arvokasta lisätietoa yritysten kansainvälistymisestä.

Kyselylomake rakennettiin niin, että se olisi mahdollisimman selkeä ja sujuva vastata. Kyselylomakkeen 27 kysymystä oli jaettu viiteen eri teemaan. Kysymykset näihin teemoihin oli valittu siten, että samaa aihealuetta käsittelevät kysymykset oli nivottu yhteen, ja jokaisen teeman kysymyspatteristo yritettiin mahduttaa yhdelle selaimen sivulle vastaamisen helpottamiseksi. Kysely oli jaettu seuraaviin teemoihin:

1. Taustatiedot
2. Toteuttajaorganisaatiot
3. Yhteishanke toimintamuotona
4. Yhteishankkeen vaikutukset
5. Lopuksi

Kyselyä suunniteltaessa tehtiin valinta, että mihinkään lomakkeen kysymykseen ei ollut pakollista vastata. Tämä antaa kyselyn täyttäjälle mahdollisuuden olla tarvittaessa vastaamatta kysymykseen. Tällainen tilanne voi tulla vastaan esimerkiksi silloin, kun vastaaja kokee, ettei osaa antaa kysymykseen relevanttia vastausta. Tällä valinnalla tavoiteltiin kyselyn kadon minimoimista sekä vastausten reliabiliteetin parantamista.

Kyselyn alkuun kirjoitettiin saate, jossa vastaajille selvennettiin, mikä on kyselyn aihe, mitä varten kysely tehdään, kuka on kyselyn teettäjä, miten saatuja tietoja tullaan käsittelemään ja miksi tietojen saaminen on tärkeää. Vastaajille taatulla anonymiteetilla tavoiteltiin mahdollisimman totuudenmukaisia vastauksia. Kyselylomakkeen viimeisessä avoimessa kysymyksessä ainoastaan yksi vastaaja kertoi kokeneensa kyselyn liian pitkäksi ja vaikeaksi täyttää, joten siltä osin kyselyn suunnittelussa oli onnistuttu. Kyselylomake ja saate löytyvät liitteinä tämän selvityksen lopusta (Liite 1 ja Liite 2).

3.1.2 Otoksen poiminta

Kyselytutkimuksen perusjoukko koostuu kansainvälistymistä edistävään yhteishankkeeseen avustuspäätöksen saaneista yrityksistä. Tutkimusta varten muodostettiin tästä perusjoukosta kehikkoperusjoukko. Tämä kehikkoperusjoukko koostuu yrityksistä, jotka ovat aikavälillä 1.1.2013–30.6.2014 saaneet päätöksen valtionavustuksesta kansainvälistymishankkeeseen. Rekisteri kehikkoperusjoukkoa varten on koottu avustuspäätösten tekemisessä käytetyn kv. avustusjärjestelmän tietokannan pohjalta. Kehikkoperusjoukon kooksi muodostui lopulta 1 622 yritystä.

Otoksen koko määräytyi siten, että tavoitteena oli mahdollisimman hyvä edustavuus perusjoukosta ja tämä arvioitiin saatavan noin 15 prosentin suuruisella otoksella. Tämä olisi tarkoittanut 243 yrityksen suuruisia otosta. Otostutkimuksen yksi

suuri ongelma on kuitenkin kato eli se, että otokseen valituista ei saada tietoa. Tätä lähdettiin kompensoimaan ennakoimalla katoa. Aikaisemmissa aiheesta tehdyissä selvityksissä oli päästy 41 prosentin ja 26 prosentin suuruisiin vastausprosentteihin. Tavoittamalla yrityksistä oikeat henkilöt ja panostamalla sekä kyselylomakkeen suunnitteluun, että kyselykutsuun ja muistutuksiin, arvioitiin kyselyn vastausprosentiksi mahdollista saada 40. Halutun otokseen saavuttamiseksi oli kyselykutsu lähetettävä tällä arvioidulla vastausprosentilla vähintään 608 yritykselle.

Oikeita ja ajan tasalla olevia yritysten yhteyshenkilöiden sähköpostiosoitteita ei ollut mahdollista saada käytetystä ELY-keskusten ja ministeriön tietokannasta. Yhteyshenkilöiden sähköpostiosoitteet saatiin kuitenkin selvitettyä hankkeiden hallinnoijilta. Näin varmistettiin se, että kysely tavoittaa oikeat henkilöt ja että yhteystiedot ovat mahdollisimman ajantasaiset. Yhteishankkeeseen osallistuvat yritykset ovat harvoin suoraan yhteydessä ministeriöön tai ELY-keskuksiin, vaan ne ovat pääasiassa yhteydessä vain hankkeiden hallinnoijiin. Rekistereistä kootusta 1 622 yrityksen perusjoukosta tehtiin lopulta yksinkertaisella satunnaisotannalla 623 yrityksen otos, jolle kyselykutsu lähetettiin.

3.1.3 Aineiston luotettavuus

Kyselyyn vastasi lopulta yhteensä 203 kansainvälistymishankkeeseen osallistunutta yritystä. Kyselyssä ei päästy tavoitteena olleeseen 243 yrityksen kokoiseen otokseen, mutta saatua vastausten lukumäärää voidaan kuitenkin pitää hyvänä aineiston edustavuuden kannalta. Vastausten lukumäärällä on vaikutusta kyselytutkimuksen virhemarginaaliin. Saatu 203 yrityksen otos tarkoittaa, että tässä tutkimuksessa saatujen tulosten virhemarginaali on $\pm 6,4$ prosenttia 95 prosentin luottamustasolla.

Kyselyn katoa arvioitaessa merkittävimäksi syyksi arvioitiin sähköisten kyselyiden kokemaa inflaatiota, kyselyn vaativuutta sekä ajankohtaa. Kyselykutsu tavoitti lähtökohtaisesti oikeat henkilöt, sillä yhteystiedot saatiin yritysten kanssa aktiivisesti asioivilta hankkeiden hallinnoijilta. Kyselyn ajankohta vaikutti kuitenkin tavoitettavuuteen, sillä monessa yrityksessä vietettiin vielä kesälomia elokuun lopussa. Mikäli kävi niin, että yhteyshenkilöltä saapui automaattinen lomavastaus, niin kyselykutsu lähetettiin vielä yrityksen yleiseen sähköpostiin. Pyyntönä oli välittää viesti kansainvälistymishankkeessa mukana olleelle henkilölle. Lisäksi yhdeksän yhteyshenkilön kohdalla saatu sähköpostiosoite ei toiminut. Näiden kohdalla toimittiin samoin kuin automaattisen lomavastauksen lähettäneissä yrityksissä.

Kyselyn täyttäminen myös vaati vastaajalta sekä aikaa että tietoa ja näkemystä yhteishankemuotoisesta vienninedistämisestä. Kyselyllä haluttiin selvittää kattavasti yhteishankkeiden tuloksia sekä valtionavustuksen vaikutusta yritysten viettiin ja kansainvälistymiseen. Vastaajalta kyselyn täyttämiseen vaadittu aika ja muut resurssit saatiin nähä liian suurina saatuihin hyötyihin nähden. Vastajille painotettiin saatteessa kyselyn tärkeyttä ministeriön tiedon vahvistamisessa ja

päätöksenteon tukena, mutta muita hyötyjä kuin, että yritysten kokemuksia kuunnellaan, ei kyselyn täyttämisestä voitu yrityksille luvata.

Katoon vaikuttaa myös sähköisten kyselyjen kokemana inflaatio. Erilaisten kyselyjen määrä on nykyään valtaisa ja yksittäisen kyselyn arvo ja merkittävyys on alentunut huomattavasti. Saatu 32,6 prosentin vastausaktiivisuus on kuitenkin kohtuullisen suuri. Se on suurempi kuin edellisessä aiheesta tehdyssä tutkimuksessa, mutta pienempi kuin vuonna 2005 tehdyssä tutkimuksessa. Kyselykutsu lähetettiin sekä myönteisen että kielteisen valtionavustuspäätöksen saaneille yrityksille. Vastaa- jista 95,4 prosenttia oli saanut hankkeeseensa myönteisen päätöksen valtionavus- tuksesta. Loput 4,6 prosenttia vastaajista oli saanut yhteishankkeeseensa kielteisen päätöksen. Samana aikana perusjoukon yrityksistä 92,5 prosenttia oli saanut myön- teisen päätöksen ja 7,5 prosenttia kielteisen päätöksen. Kielteinen avustuspäätös ei siten merkittävästi vaikuttanut vastausaktiivisuuteen.

3.2 Haastattelut

Selvitystä varten haastateltiin tai tavattiin yhteensä 12 hankkeiden hallinnoijaa, jotka olivat toteuttaneet yritysten yhteishankkeita aikavälillä 1.1.2013 - 30.6.2014. Valintakriteereinä olivat muun muassa toteutettujen hankkeiden määrä sekä eri toi- mialojen ja hanketyyppien mahdollisimman hyvä edustavuus haastateltavissa. Sel- vitystä varten tavattiin seuraavat hallinnoijat:

- AL Promotion Oy
- Arvelin International Oy
- BNS Oy International
- FAVEX Finnish Film & Audiovisual Export ry
- Finnboat ry
- Finpro ry
- Helsingin Vientitaito Oy
- Music Finland ry
- Saksan Messut Oy
- Suomalais-Venäläinen kauppakamariyhdistys - SVKK ry
- Vesap Oy
- Wulff Entre Oy

Näistä AL Promotion Oy, Arvelin International Oy, BNS Oy International, FAVEX ry, Finnboat ry, Helsingin Vientitaito Oy, Music Finland ry, Saksan Messut Oy, Suoma- lais-Venäläinen kauppakamariyhdistys sekä Wulff Entre Oy haastateltiin Helsingissä vuoden 2014 syys-lokakuun aikana. Lisäksi Finpro ry:n vientiverkostohankkeiden vetäjiä tavattiin Helsingissä marraskuussa 2014.

Haastattelut ja tapaamiset tehtiin kansainvälistymisavustukseen liittyvän toimin- takentän hahmottamiseksi ja arvioinnin tueksi. Hallinnoijilta kerättiin tietoa muun

muassa eri toimialojen tarpeista kansainvälistymisen ja viennin edistämisen saralla, vienninedistämiskentässä tapahtuneista muutoksista, tuen hakemiseen ja myöntämiseen liittyvistä kokemuksista sekä mahdollisia kehitysideoita valtioneuvostojärjestelmän toiminnan tehostamiseksi ja vaikuttavuuden lisäämiseksi. Nämä tapaamiset tuottivat runsaasti hyödyllistä materiaalia selvityksen kirjoittamisen tueksi ja lisäsivät selvitysmiehen ymmärrystä yritysten yhteishankekentän moninaisuudesta ja kansainvälistymisavustuksen käyttötavoista.

4 Aineiston esittely ja analyysi

Selvitystä varten kerätty aineisto koostuu yrityksille toteutetusta kyselytutkimuksesta sekä toteuttajaorganisaatioiden haastatteluista. Yrityskyselyn tulokset käydään läpi kysymys kysymykseltä. Saatuja tuloksia vertaillaan vuosina 2005 ja 2010 tehtyjen selvitysten tuloksiin. Vuonna 2005 toteutettu kysely ei kaikilta osin vastaa vuosina 2010 ja 2014 tehtyjä kyselyitä, joten vertailu vuoden 2005 selvitykseen tehdään niiltä osin kuin se on sisällöllisesti mahdollista. Vertailuaineistona tuloksia esiteltäessä käytetään myös tilastoja avustusten jakautumisesta vuonna 2013 sekä viimeisimpiä tilastoja Suomen yritysraakenteesta.

Lisäksi selvitystä varten haastateltiin ja tavattiin yhteensä 12 hankkeiden hallinnoijaa. Haastatteluissa ilmi tulleita seikkoja esimerkiksi kansainvälistymisavustuksen käyttökohteista, toimintatavoista ja yritysten tarpeista on käytetty hyväksi yrityskyselyn tulosten tulkinnassa. Lisäksi selvityksessä nostetaan esille haastatteluissa toistuneita teemoja sekä kokemuksia yhteishankekentässä tapahtuneista muutoksista.

Luvut 4.1-4.5 käsittelevät yrityksille toteutetun kyselyn tuloksia ja luvussa 4.6 käsitellään hallinnoijien haastatteluissa esille nousseita seikkoja kansainvälistymisavustuksen nykyisestä toiminnasta ja mahdollisista kehityskohteista.

4.1 Taustatiedot

Yritysten taustatietoja selvitettiin 13:n kysymyksen avulla. Taustatiedoilla selvitettiin muun muassa yritysten toiminta-alueetta, toimi-alaa, kokoluokkaa, viennin osuutta liiketoiminnasta sekä kansainvälistymispalvelujen käyttöä. Kansainvälistymisavustusta yritysten yhteishankkeisiin hakeneet yritykset ovat pääasiassa Etelä- ja Länsi-Suomen alueella toimivia pk-yrityksiä, painon ollessa mikro- ja pienyrityksissä. Toimialaluokituksen mukaan jaoteltuna suurin osa yrityksistä toimii erilaisien koneiden, laitteiden ja muiden tuotteiden valmistuksessa. Muita suuria toimialoja ovat muun muassa taiteet ja viihde (musiikki, av, yms.), informaatio ja viestintä, sekä erikoistuneet liike-elämän palvelut.

Yhteishankkeisiin osallistuneet yritykset kertovat toimivansa muun muassa luovilla aloilla, uusien innovaatioiden parissa korkean teknologian toimialoilla, terveys- ja hyvinvointiteknologiassa, ympäristöliiketoiminnassa, metalliteollisuudessa, vene- ja meriteollisuudessa sekä rakentamiseen liittyvässä teollisuudessa.

Neljäsosa yhteishankkeisiin osallistuneista yrityksistä on vientiään aloittavia yrityksiä. Yritysten tärkeimmät vientialueet ovat Länsi-Eurooppa sekä muut Pohjoismaat. Pohjois-Amerikan sekä Kiinan markkinoiden merkitys on kasvanut vuoteen 2010 verrattuna ja Venäjän laskenut. Viennin osuus yhteishankkeisiin osallistuneiden yritysten liikevaihdosta vaihteli 0-100 prosentin välillä, painon ollessa 11-60

prosentin välillä. Yrityksillä on sekä jo kertynyttä osaamista vientitoiminnasta, että kasvupotentiaalia.

Yritysten kansainvälistymisavustusta on käytetty pääasiassa kansainvälisiin näyttely- ja messuosallistumisiin, vientiverkosto/vientirengashankkeisiin sekä muihin yhteisvientihankkeisiin.³ Yli puolet vastanneista yrityksistä oli osallistunut näyttelyhankkeeseen. Yli puolet vastanneista yrityksistä käyttää erilaisia kansainvälistymispalveluita vähintään satunnaisesti.

Yrityksiltä kysytyjä taustatietoja käydään seuraavaksi läpi kysymys kerrallaan. Lisäksi yritysten taustatietoja on käytetty hyväksi myöhemmässä kyselytulosten analysoinnissa.

Kysymys 1. ”Millä alueella yrityksenne toimii?”

Kyselyyn vastanneiden yritysten toiminta keskittyy Etelä- ja Länsi-Suomen alueelle. Vastanneista yrityksistä 77,7 prosenttia toimii näillä alueilla. Vuonna 2010 vastaavilla alueilla toimivien yritysten osuus oli 78,9 prosenttia ja vuonna 2005 79,6 prosenttia. Etelä- ja Länsi-Suomen osuus kaikista avustusta hakeneista yrityksistä on pysynyt lähes yhtä suurena kymmenen viime vuoden aikana, mutta pääkaupunkiseutu on kasvattanut osuuttaan. Pääkaupunkiseudulla toimivien yritysten osuus avustusta saaneista yrityksistä on noussut vuodesta 2005 n. 10 prosenttiyksikköä. Vastaavasti Länsi-Suomen osuus on pudonnut 8,5 prosenttiyksikköä verrattuna vuoteen 2010.

Kysymys 1: Millä alueella yrityksenne toimii?		
Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
Pääkaupunkiseutu	65	32,2 %
Länsi-Suomi	55	27,2 %
Muu Etelä-Suomi	37	18,3 %
Itä-Suomi	26	12,9 %
Pohjois-Suomi	19	9,4 %
Yhteensä	N=202	100 %

Verrattuna vuoden 2013 rahoituksen jakaumaan Etelä-Suomi on hieman aliedustettuna vastaajissa. Avustuksista 56,9 prosenttia myönnettiin Etelä-Suomeen, 24,5 prosenttia Länsi-Suomen alueelle, 7,1 prosenttia Pohjois-Suomeen ja 6,9 prosenttia Itä-Suomen alueella toimiville yrityksille. Vastaajissa Itä-Suomi, Länsi-Suomi ja Pohjois-Suomi ovat hieman yliedustettuina rahoituksen jakaumaan verrattuna.

3 Muilla yhteisvientihankkeilla tarkoitetaan laajoja hankkeita, jotka sisältävät useita hanketyyppejä tai jotka eivät ole rinnastettavissa muihin hanketyyppeihin (esim. näyttelyt, vientiverkostohankkeet, markkinaselvitykset, markkinaselvitysmatkat).

Rahoituksen jakautuminen 2013 (TEM)	
Alue	Osuus
Etelä-Suomi	56,9 %
Länsi-Suomi	24,5 %
Pohjois-Suomi	7,1 %
Itä-Suomi	6,9 %
Ei tiedossa	3,6 %
Ulkomaat	1,0 %

Kysymys 2. ”Minkä kokoinen yrityksenne on henkilökunnan perusteella?”

Kyselyyn vastanneet yritykset ovat pääosin mikro- ja pienyrityksiä. Niiden osuus kaikista vastaajista on 73,3 prosenttia.

Kysymys 2: Minkä kokoinen yrityksenne on henkilökunnan perusteella?		
Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
Mikroyritys (1–9 henkeä)	80	39,6 %
Pieni yritys (10–49)	68	33,7 %
Keskisuuri yritys (50–249)	43	21,3 %
Suuri yritys (250–)	11	5,4 %
Yhteensä	N=202	100 %

Mikro- tai pienyritysten osuus suomalaisista vientiyrityksistä on Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin mukaan 83,5 prosenttia. Keskisuurten vientiyritysten osuus rekisterissä on 12,2 prosenttia ja suurten 4,2 prosenttia. Yrityskantaan verrattuna mikro- ja pienyritykset ovat vastaajissa aliedustettuina ja keskisuuret yritykset yliedustettuina.

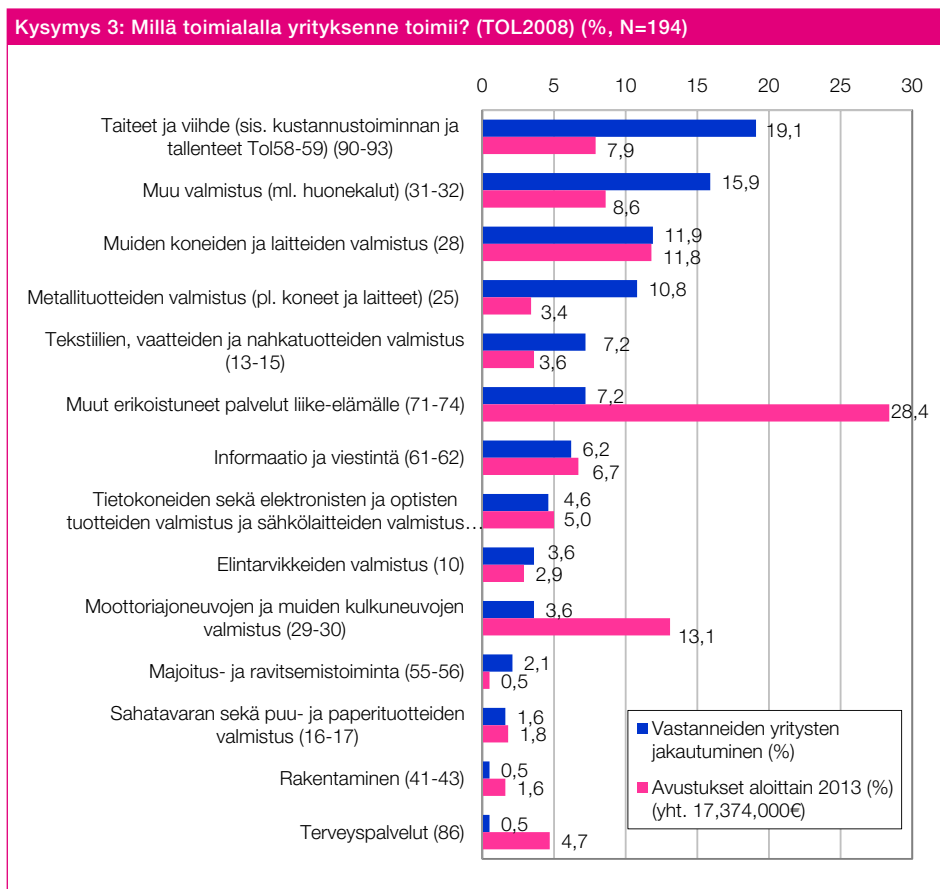
Mikro- ja pienyritykset muodostavat 13,1 prosenttia vientiyritysten liikevaihdosta samalla kun keskisuuret yritykset muodostavat 21,4 prosentin osuuden. Henkilöstömäärältään suuria yrityksiä on lukumäärältään vain 4,2 prosenttia yrityskannasta, mutta niiden osuus vientiyritysten liikevaihdosta on 65,5 prosenttia.

Vientiyritykset henkilöstön kokoluokittain 2012 (Tilastokeskus)			
Vastaus	Lukumäärä	Osuus yrityksistä	Osuus liikevaihdosta
Mikroyritys (1–9 henkeä)	4 243	53,1 %	3,4 %
Pieni yritys (10–49)	2430	30,4 %	9,7 %
Keskisuuri yritys (50–249)	978	12,2 %	21,4 %
Suuri yritys (250–)	339	4,2 %	65,5 %
Yhteensä	N=7 990	100 %	100 %

Suomessa on huomattava määrä vientiä harjoittavia mikro- ja pienyrityksiä, mutta näiden yritysten osuus vientiyritysten kokonaisliikevaihdosta on kuitenkin pieni. Kansainvälistymisavustusta yhteishankkeisiin hakeneet yritykset painottuvat kokoluokkiin mikro- ja pienyritykset. Kansainvälistymisavustuksella on ollut tarkoitus edistää erityisesti pienten ja keskisuurten suomalaisyritysten vientiponnisteluita. Tässä tavoitteessa voidaan sanoa onnistutun, sillä tämän kokoluokan yritysten osuus tuetuista yrityksistä on 94,6 prosenttia.

Kysymys 3. ”Millä toimialalla yrityksenne toimii?”

Kyselyyn vastanneet yritykset toimivat pääasiassa erilaisten teollisuustuotteiden valmistuksessa (osuus 59,2 prosenttia vastaajista). Myös Taiteet ja viihde -luokkaan kuuluvat yritykset muodostavat huomattavan osan yrityksistä (osuus 19,1 prosenttia vastaajista). Kansainvälistymisavustuksella on tulosten perusteella erittäin laaja käyttäjäjoukko. Tuetut yritykset ilmoittivat toimivansa kaikkiaan 57 eri toimialalla.

Yritysten toimialan selvittämiseen käytettiin tilastokeskuksen TOL2008 -luokitusta. Yritysten toimialajakauma oli varsin laaja, minkä takia analyysin ja vertailun helpottamiseksi TOL2008:n mukaiset toimialat on yhdistetty kymmeneksi toimialaluokaksi. Luokittelu on tehty sillä perusteella, että avustusten jakautumisesta oli valmiiksi saatavilla olevaa ministeriön tilastotietoa näiden luokkien mukaan.

Toimialaluokat on muodostettu seuraavasti TOL2008-toimialaluokista seuraavasti:

- (13-15) on yhdistetty Tekstiilien, vaatteiden ja nahkatuotteiden valmistus -luokaksi
- (16-17) on yhdistetty Sahatavaran sekä puu- ja paperituotteiden valmistus -luokaksi
- (26-27) on yhdistetty Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten tuotteiden valmistus ja sähkölaitteiden valmistus -luokaksi
- (29-30) on yhdistetty Moottoriajoneuvojen ja muiden kulkuneuvojen valmistus -luokaksi
- (22) ja (31-32) on yhdistetty Muu valmistus (ml. huonekalut) -luokaksi
- (41-43) on yhdistetty Rakentaminen -luokaksi
- (55-56) ja (79) on yhdistetty Majoitus- ja ravitsemistoiminta -luokaksi
- (61-62) on yhdistetty Informaatio ja viestintä -luokaksi
- (71-74) on yhdistetty Muut erikoistuneet palvelut liike-elämälle -luokaksi
- (58-59) ja (90-93) on yhdistetty Taiteet ja viihde (sis. kustannustoiminnan ja tallenteet) -luokaksi

Lisäksi seuraavia TOL2008:n toimialaluokkia käytetään tässä tarkastelussa sellaisinaan:

- (10) Elintarvikkeiden valmistus
- (25) Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)
- (28) Muiden koneiden ja laitteiden valmistus
- (28) Terveyspalvelut

Kaaviosta nousee esille vastanneiden yritysten ja rahoituksen jakauman osalta erityisesti Muut erikoistuneet palvelut liike-elämälle -luokka. Huomattava ero vastanneiden yritysten ja myönnettyjen avustusten määrän välillä johtuu siitä, että hankkeiden hallinnoijat luetaan rahoituksen osalta tähän luokkaan, mutta ne eivät kuitenkaan kuulu tuettavien yritysten joukkoon, jolle kysely tehtiin. Hallinnoijille voidaan maksaa yleishallintokulukorvaus hankkeiden toteuttamisesta. Korvaus voi olla enintään 10 % myönnettävän avustuksen määrästä. Tätä osuutta valtionavustuksesta ei kirjanpidossa merkitä yrityskohtaisesti, vaikka käytännössä tämäkin osuus on tukea yritykselle hallinnoijien tarjoamien vienninedistämispalvelujen muodossa.

Taiteet ja viihde (58-59 & 90-93) -luokkaan kuuluvia yrityksiä on lukumääräisesti paljon, mutta ne ovat kooltaan pääasiassa mikro- ja pienyrityksiä. Toimialan luonteen vuoksi hankkeissa syntyneet kulut keskittyvät ihmisten matkakuluihin. Nämä

toimialaan liittyvät erityispiirteet johtavat yhdessä siihen, että tässä toimialaluokassa avustusta saavia yrityksiä on lukumääräisesti paljon, mutta avustusten kokonaissumma pysyy pienenä.

Vastaavasti Moottoriajoneuvojen ja muiden kulkuneuvojen valmistus (29-30) -luokassa yrityksiä on lukumääräisesti vähemmän, ne ovat suurempia, ja niiden kulkurakenne yhteishankkeissa on erilainen. Tällä toimialalla kulut kohdistuvat suuriin ulkomaille pidettäviin messuihin, joilla on oltava paikalla tavoittaakseen oikeat asiakkaat. Lisäksi paikan päälle on kuljetettava esille suuria fyysisiä tuotteita.

Näiden toimialojen liikevaihdot ovat yritysten ja markkinoiden koon takia hyvin erilaiset. Suuremmat yritykset muodostavat vähäisestä lukumäärästään huolimatta suuremman liikevaihdon kuin pienemmät yritykset. Viennin rakenteen monipuolistamisella voidaan kuitenkin perustella hyvinkin erilaisten toimialojen tukemista vienninedistämässä.

Kysymys 4. "Millä ministeriön painopistealueella yrityksenne toimii?"

Vastanneet yritykset toimivat seuraavilla ministeriön painopistealueilla: luovat alat, uudet innovaatiot korkean teknologian toimialoilla, terveys- ja hyvinvointiteknologia, ympäristöliiketoiminta, bioteknologia, matkailu, palveluliiketoiminta sekä koulutusvienti. Neljäsosa vastaajista ilmoitti, ettei toimi millään ministeriön erityisesti painottamalla alalla.

Kysymys 4: Millä ministeriön painopistealueella yrityksenne toimii?		
Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
Luovat alat	57	28,6 %
Uudet innovaatiot korkean teknologian toimialoilla	31	15,6 %
Terveys- ja hyvinvointiteknologia	6	3,0 %
Ympäristöliiketoiminnan ja puhtaiden teknologioiden toimialat	5	2,5 %
Palveluliiketoiminta	5	2,5 %
Matkailu	5	2,5 %
Bioteknologia	3	1,5 %
Koulutusvienti	1	0,5 %
Ei määritetty	51	25,6 %
Jokin muu, mikä	35	17,6 %
Yhteensä	N=199	100 %

Alla mainittuja alueita on painotettu valtionavustuksia myönnettäessä. Ministeriön painopistealueita yhteishankkeissa vuonna 2014 ovat olleet:

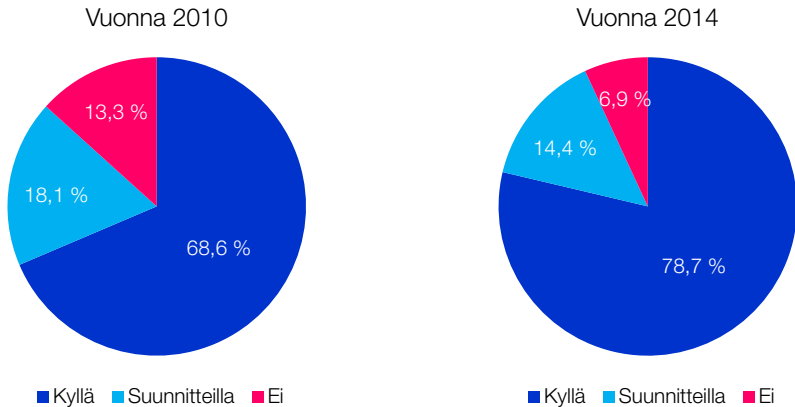
- Ympäristöliiketoiminnan ja puhtaiden teknologioiden toimialojen yhteishankkeet
- Koulutusvientiin liittyvät yhteishankkeet

- Innovatiiviset uudet hankkeet korkean teknologian toimialoilla
- Luovien alojen yhteishankkeet
- Bioteknologian toimialojen yhteishankkeet
- Terveys- ja hyvinvointiteknologian toimialojen yhteishankkeet
- Palveluliiketoiminnan toimialojen yhteishankkeet

Vastanneista yrityksistä 56,8 prosenttia ilmoitti toimivansa jollain näistä aloista. Lisäksi 17,6 prosenttia ilmoitti toimivansa jollain muulla ministeriön painopistealueella kuin mitä yhteishankkeiden painopisteiksi on avustuksen myöntöohjeissa mainittu. Nämä yritykset ilmoittivat toimivansa muun muassa metalliteollisuudessa, rakentamiseen liittyvässä teollisuudessa, vene- ja meriteollisuudessa, design-aloilla, sekä puu- ja sahateollisuudessa.

Kysymys 5. "Onko yrityksellänne olemassa olevaa kansainvälistymisstrategiaa?"

Vastanneista yrityksistä lähes 80 prosenttia ilmoitti omistavansa olemassa olevan kansainvälistymisstrategian. Aikaisempaan vuoden 2010 selvitykseen verrattuna näiden yritysten osuus on kasvanut. Harvempi yritys ilmoitti, ettei niillä ole lainkaan kirjattua strategiaa kansainvälistymistä varten.

Kysymykseen vastanneista 202 yrityksestä 93,1 prosentilla oli joko olemassa oleva kansainvälistymisstrategia tai sellainen oli suunnitteilla. 159 yrityksellä oli olemassa oleva kansainvälistymisstrategia, 29 yritystä ilmoitti kansainvälistymisstrategian olevan suunnitteilla ja 14 yritystä ilmoitti, ettei heillä ole olemassa olevaa kansainvälistymisstrategiaa.

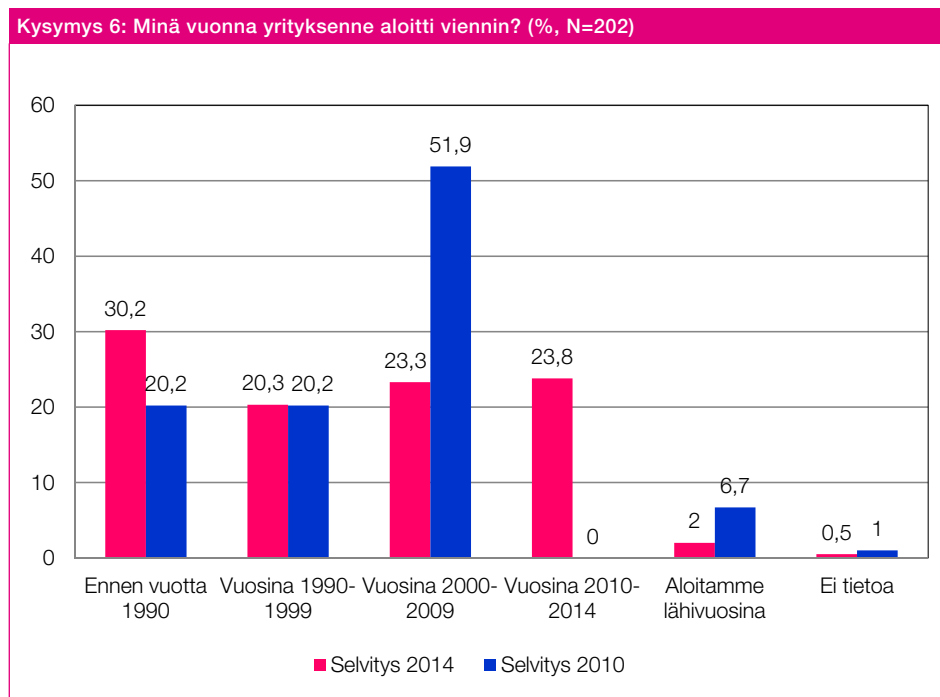
Ei-vastausvaihtoehdossa yrityksen oli mahdollista selvittää strategian puutetta. Näistä 14 yrityksestä puolet (7 kpl) ilmoitti kansainvälistymisstrategian puutteeksi sen, että yritys on jo kansainvälinen toimija tai, että yritys on alusta asti

suuntautunut kansainvälisille markkinoille. Yksi vastaajista ilmoitti syyksi, ettei strategiaa ole kirjallisena, yksi tuotti palveluita muille kansainvälistyville yrityksille ja yksi ilmoitti, että kansainvälistä toimintaa ollaan ajamassa alas.

Verrattuna vuoden 2010 selvitykseen niiden yritysten osuus, joilla kansainvälistymisstrategiaa ei ollut, on pudonnut lähes puoleen. Näistäkin yrityksistä puolet ilmoitti, että kansainvälistyminen on osa normaalia yrityksen liiketoimintaa, eikä näin ollen tarvetta erilliselle kansainvälistymisstrategialle nähty. Yritysten kansainvälistyminen näyttäytyy vuonna 2014 entistä suunnitellummalta.

Kysymys 6. ”Minä vuonna yrityksenne aloitti viennin?”

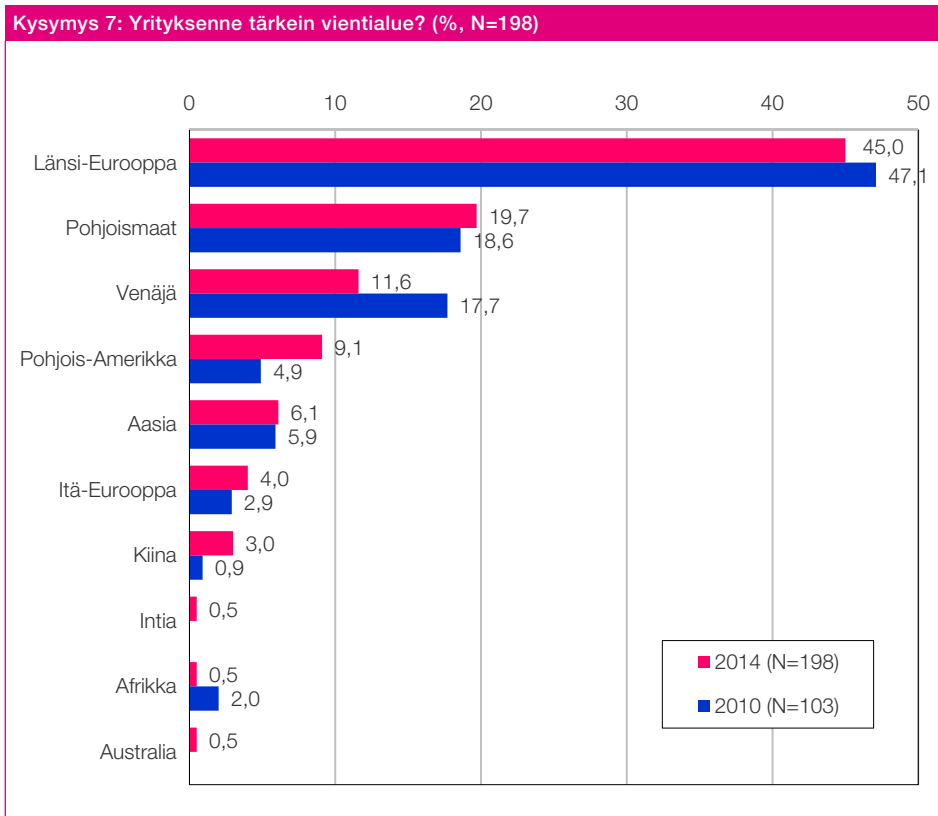
Yrityksiltä kysyttiin, millä vuosikymmenellä ne ovat aloittaneet vientitoiminnan. Kyselyyn vastanneista yrityksistä neljäsosa on vientiään aloittavia yrityksiä. Vastanneista yrityksistä suurimmalla osalla on vientikokemusta jo aikaisemmilta vuosikymmeniltä. Vuoden 2010 selvitykseen verrattuna vientitoiminnan jo ennen vuotta 1990 aloittaneiden yritysten osuus on kasvanut.

Vastanneista yrityksistä yhteensä 25,8 prosenttia on vientiään aloittavia yrityksiä. Nämä yritykset ovat aloittaneet viennin vuosina 2010-2014 tai ovat aloittamassa lähivuosina. Vuoden 2010 selvityksessä yrityksiltä kysyttiin viennin aloittamisesta vain vuosikymmenen tarkkuudella. Tällöin kyselyyn vastanneista yrityksistä 51,9 prosenttia oli aloittanut viennin viimeisen kymmenen vuoden sisällä.

Kysymys 7. ”Yrityksenne tärkein vientialue?”

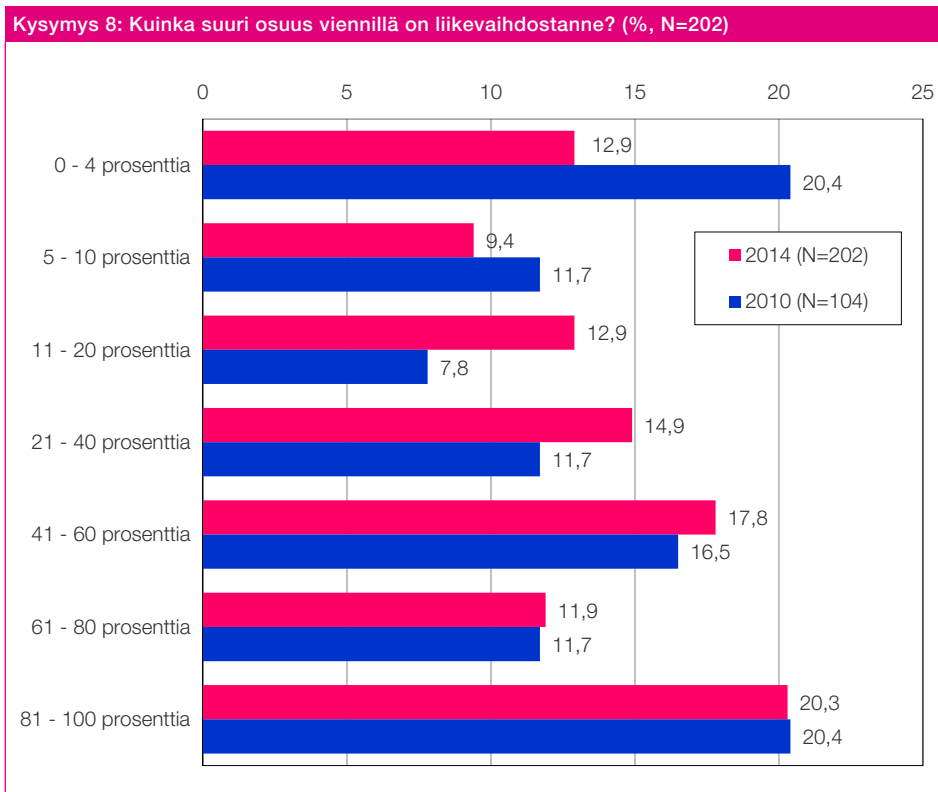
Vastanneiden yritysten tärkein vientialue oli Länsi-Eurooppa. Tämän jälkeen suurimmat vientialueet olivat muut Pohjoismaat, Venäjä sekä Pohjois-Amerikka. Venäjän merkitys kansainvälistymishankkeisiin osallistuneiden yritysten vientialueena on laskenut samalla, kun Pohjois-Amerikan ja Kiinan merkitys on kasvanut.

Vuoden 2010 selvityksessä yritysten vienti oli selvästi keskittynyt kolmelle suurelle vientialueelle, jotka olivat Länsi-Eurooppa, Pohjoismaat ja Venäjä. Saatujen tulosten perusteella yritysten vientialueet ovat monipuolistuneet aikaisempaan selvitykseen verrattuna. Venäjän ja Länsi-Euroopan merkitys vientialueina on laskenut ja erityisesti Pohjois-Amerikan merkitys on kasvanut. Myös Kiinan osuus on kolmikertaisunut aikaisemmasta selvityksestä. Viennin keskittyminen vain muutamalle suurelle markkinalle lisää yritysten markkinariskiä. Yritysten tärkeimpien vientialueiden monipuolistuminen voidaan nähdä terveenä kehityksenä. Länsi-Eurooppa on kuitenkin edelleen yritysten tärkein vientialue; lähes puolet yrityksistä ilmoitti sen tärkeimmäksi vientialueekseen.

Kysymys 8. ”Kuinka suuri osuus viennillä on liikevaihdostanne?”

Yhteishankkeisiin osallistuneet yritykset ovat viennin osalta vuosina 2013–2014 painottuneet jonkin verran vientiä harjoittaviin sekä jo merkittävän osan liikevaihdostaan viennistä saaviin yrityksiin. Noin viidesosa kyselyyn vastanneista yrityksistä ilmoitti viennin osuuden niiden liikevaihdosta olevan vain 0–10 prosenttia. Niiden yritysten osuus, joiden liikevaihdosta 61–100 prosenttia syntyi viennistä, on pysynyt samansuuruisena kuin vuoden 2010 selvityksessä.

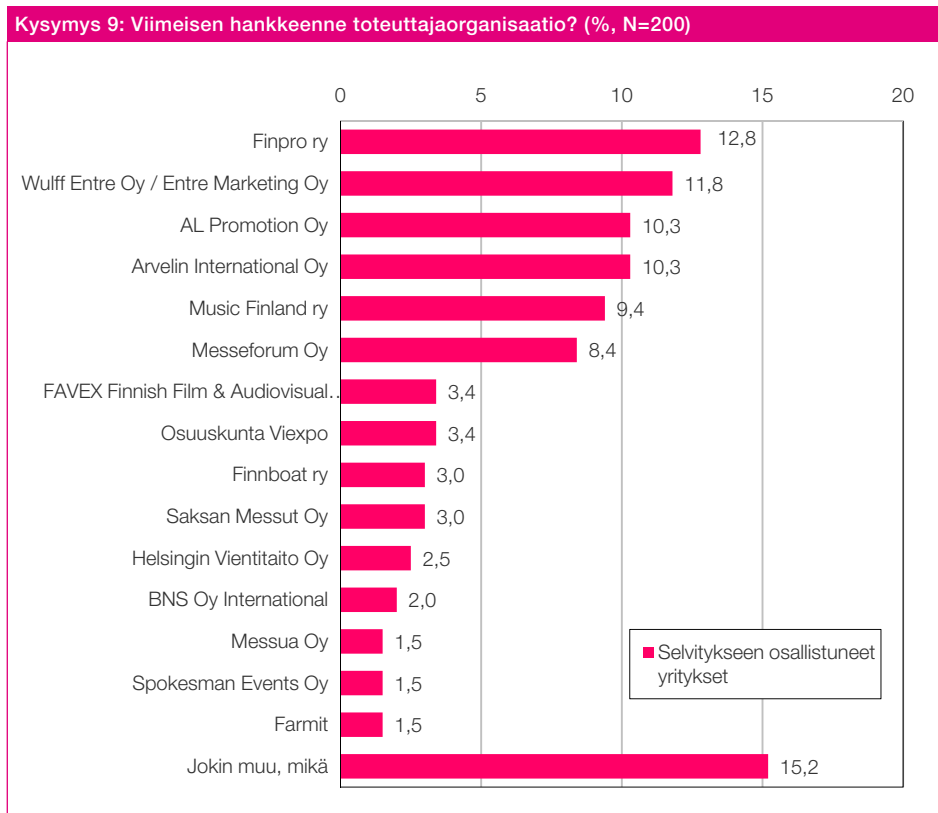
Vuoden 2010 aineistosta nousivat esille suurimpina luokkina ne yritykset, joilla viennin osuus niiden liikevaihdosta oli joko erittäin suuri tai erittäin pieni. Näiden yritysten osuus vastaajista oli silloin yhteensä 40,8 prosenttia. Vuoden 2014 kyselyssä niiden yritysten osuus vastaajista, jotka ilmoittivat viennin muodostavan vain 0–10 prosenttia niiden liikevaihdosta, oli 22,3 prosenttia. Aikaisempaan selvitykseen verrattuna huomataan, että näiden liikevaihtoon suhteutettuna vähän vievien yritysten osuus kansainvälistymishankkeeseen osallistuneista yrityksistä on laskenut huomattavasti. Sen sijaan niiden yritysten osuus, joiden liikevaihdosta 11–60 prosenttia

syntyy viennistä, on kasvanut. Liikevaihtoon suhteutettuna paljon vievien yritysten osuus kansainvälistymishankkeissa on kuitenkin pysynyt samana.

Saatujen tietojen perusteella suurempi osa kansainvälistymishankkeisiin osallistuneista yrityksistä omaa jo jonkin verran kokemusta vientitoiminnasta, millä saattaa olla vaikutusta hankkeiden onnistumiseen myös uuden viennin synnyttämisessä. Niiden yritysten osuus, joilla on eniten kasvupotentiaalia, on kuitenkin melko korkea; yli kolmasosa yrityksistä (35,2 %) ilmoitti viennin muodostavan 0 - 20 prosenttia niiden liikevaihdosta. Yhteishankkeisiin osallistuneilla yrityksillä on näiden tietojen valossa sekä jo kertynyttä osaamista vientitoiminnasta että kasvupotentiaalia.

Kysymys 9. "Viimeisimmän hankkeenne toteuttajaorganisaatio?"

Vastanneet yritykset olivat osallistuneet yhteensä 33 eri hallinnoijan hankkeeseen. Suurimpia hankkeiden hallinnoijia olivat Finpro, Wulff Entre/Entre Marketing, AL Promotion, Arvelin, Music Finland sekä Messeforum. Hallinnoijat ovat pääasiassa erilaisia messujärjestäjiä, konsulttipalveluita tarjoavia yrityksiä sekä toimialajärjestöjä. Valtion budjetista kesäkuusta 2014 asti kokonaan rahoitettu vienninedistämis-yhteisö Finpro on merkittävä yritysten yhteishankkeiden järjestäjä.

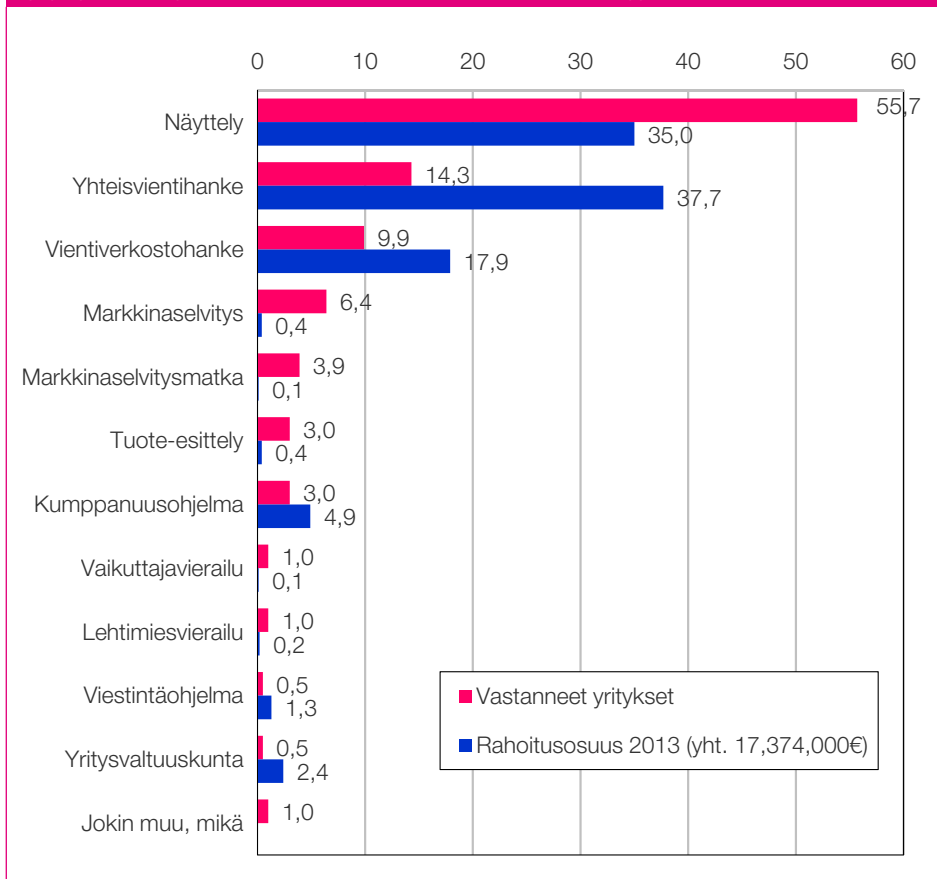
Yrityksiltä kysyttiin niiden viimeisimmän yhteishankkeen toteuttajaorganisaatiota/hankkeen hallinnoijaa. Kuviossa on esitetty nimeltä ne hallinnoijat, joiden hankkeisiin on osallistunut vähintään kolme vastannutta yritystä. Näitä hallinnoijia oli yhteensä 15 ja ne muodostivat vastanneiden yritysten joukosta 84,8 prosenttia.

Vastaajista 15,2 prosenttia ilmoitti viimeisimmän hankkeensa toteuttajaorganisaatioksi jonkin muun. Seuraavien toteuttajaorganisaatioiden hankkeisiin oli osallistunut vastanneista yrityksistä kaksi tai vähemmän: Ideafixer Oy, Miktech Oy, Finland Festivals, Suomalais-Venäläinen kauppakamariyhdistys - SVKK ry, Topevent Oy, Vesap, Benet Oy, Design Finland Oy, Hillteam, MIE, Puuteollisuusyrittäjät, Suunnittelutoimisto Reseptori Oy, MediaXhange Ltd, Golden Gavia, Finbio Ry, Puuteollisuusyrittäjät ry, FIMIC ja Arctic Union.

Kysymys 10. ”Yrityksenne viimeisimmän vienninedistämishankkeen tyyppi?”

Yli puolet kyselyyn vastanneista yrityksistä oli viimeksi osallistunut näyttely/messuhankkeeseen. Seuraavaksi eniten yritykset olivat osallistuneet muihin yhteisvientihankkeisiin, vientiverkostohankkeisiin sekä markkinaselvityksiin ja -matkoihin. Suurimmat hanketyypit rahoitusosuuden mukaan vuonna 2013 olivat yhteisvientihankkeet, näyttelyt/messuhankkeet sekä vientiverkostohankkeet.

Kysymys 10: Yrityksenne viimeisen vienninedistämishankkeen tyyppi? (% , N=203)

Kuviossa on esitetty myös eri hanketyyppien rahoitusosuuden jakauma vuonna 2013. Rahoituksen painopiste on ollut erityisesti muissa yhteisvientihankkeissa ja näyttelyosallistumisissa. Suurin osa kyselyyn vastanneista yrityksistä onkin viimeksi osallistunut jompaankumpaan näistä hankemuodoista.

Näyttelyhankkeet ovat kyselyyn vastanneiden yritysten kohdalla yliedustettuina rahoitukseen nähden ja muut yhteisvientihankkeet aliedustettuina. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että monet näyttely/messujärjestäjinä toimivat hallinnoijat ilmoittavat hakevansa tukea yhteisvientihankkeelle, mutta yritykset näkevät hankkeesta konkreettisesti näyttely/messuosallistumisen, vaikka hankkeeseen voi sisältyä myös muuta yritysten vientikoulutusta ja muita tukitoimintoja. Nettisivuillaan useat hallinnoijat kertovatkin järjestävänsä yritysten yhteisvientihankkeita, joihin sisältyvät muun muassa osallistumiset kansainvälisille messuille.

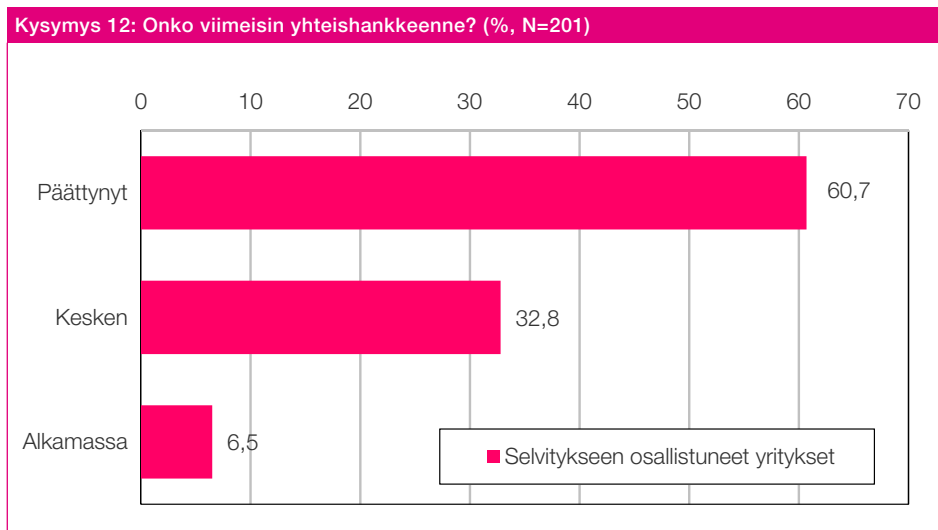
Lisäksi yksi yritys ilmoitti hanketyypikseen kansainvälistymisstrategian päivittämisen ja yksi yritys tytäryrityksen perustamisen Yhdysvaltoihin. Vastanneet yritykset ovat käyttäneet monipuolisesti erilaisia hanketyyppejä vienninedistämiseensä, mutta osallistumiset kansainvälisiin näyttelyihin ovat selvästi suosituin hankemuoto.

Kysymys 11. ”Saiko hankkeenne toteuttajaorganisaatio hakemukseensa myönteisen vai kielteisen päätöksen?”

Kyselykutsu lähetettiin myös kielteisen avustuspäätöksen saaneille yrityksille. Kyselyyn vastanneista yrityksistä 95,4 prosenttia oli saanut myönteisen avustuspäätöksen ja 4,6 prosenttia oli saanut kielteisen päätöksen. Vastanneet yritykset, jotka olivat saaneet kielteisen avustuspäätöksen yhteishankkeelleen, eivät poikenneet vastauksissaan merkittävästi muusta aineistosta edes avointen vastausten kohdalla. Ainoastaan hankkeiden hallinnoijien toiminnan kohdalla oli havaittavissa eroja myönteisen avustuspäätöksen saaneisiin yrityksiin. Kysymyksellä tavoiteltuja muusta aineistosta poikkeavia havaintoja ei muuten saatu kerättyä.

Kysymys 12. ”Onko viimeisin yhteishankkeenne?”

Kyselyyn vastanneiden yritysten yhteishankkeet olivat pääasiassa jo päättyneet tai vielä käynnissä. Vastanneista yrityksistä 6,5 prosenttia ilmoitti niiden hankkeen olevan vasta alussa.

Kyselykutsu lähetettiin avustuspäätöksen saaneille yrityksille. Yhteishankkeiden kesto kuitenkin vaihtelee huomattavasti hanketyypin mukaan. Tyypillisesti esimerkiksi näyttelyhankkeiden kohdalla avustuspäätös saatetaan tehdä vasta joitakin viikkoja ennen hankkeen alkamista ja päättymistä; toisaalta esimerkiksi vientiverkostohankkeiden kohdalla avustuspäätöksen ja hankkeen päättymisen välinen aika saattaa olla jopa 1-1,5 vuotta. Jotta yhteishankkeiden tuloksellisuutta voitaisiin myöhemmin tässä selvityksessä arvioida, yrityksiltä kysyttiin, missä vaiheessa niiden

yhteishanke oli vastaushetkellä. Tällöin tarkastelusta on poistettu ne yritykset, joiden yhteishanke on vasta alkamassa.

Kysymys 13. "Käyttääkö yrityksenne aktiivisesti erilaisia kansainvälistymispalveluita?"

Vastanneista yrityksistä 14,4 prosenttia käyttää aktiivisesti erilaisia kansainvälistymispalveluita. Yritykset mainitsivat näiden palveluiden tarjoajiksi useimmiten ELY-keskuksen, Tekesin tai Finpron. Aktiivisimmat kansainvälistymispalveluja käyttävät yritykset käyttivät erityisesti näyttely/messutukia sekä vientiverkostotoimintaa.

Kysymys 13: Käyttääkö yrityksenne aktiivisesti erilaisia kansainvälistymispalveluita?		
Vastaus	Lukumäärä	Prosentti
Ei lainkaan	9	4,5 %
Harvoin	54	26,9 %
Satunnaisesti	109	54,2 %
Kyllä, mitä?	29	14,4 %
Yhteensä	N=201	100 %

Yli puolet kyselyyn vastanneista yrityksistä käytti kansainvälistymispalveluita vähintään satunnaisesti. ELY-keskusten, Tekesin sekä Finpron lisäksi vastanneet yritykset olivat käyttäneet myös OKM:n ja eri toimialojen omien toimialajärjestöjen palveluita.

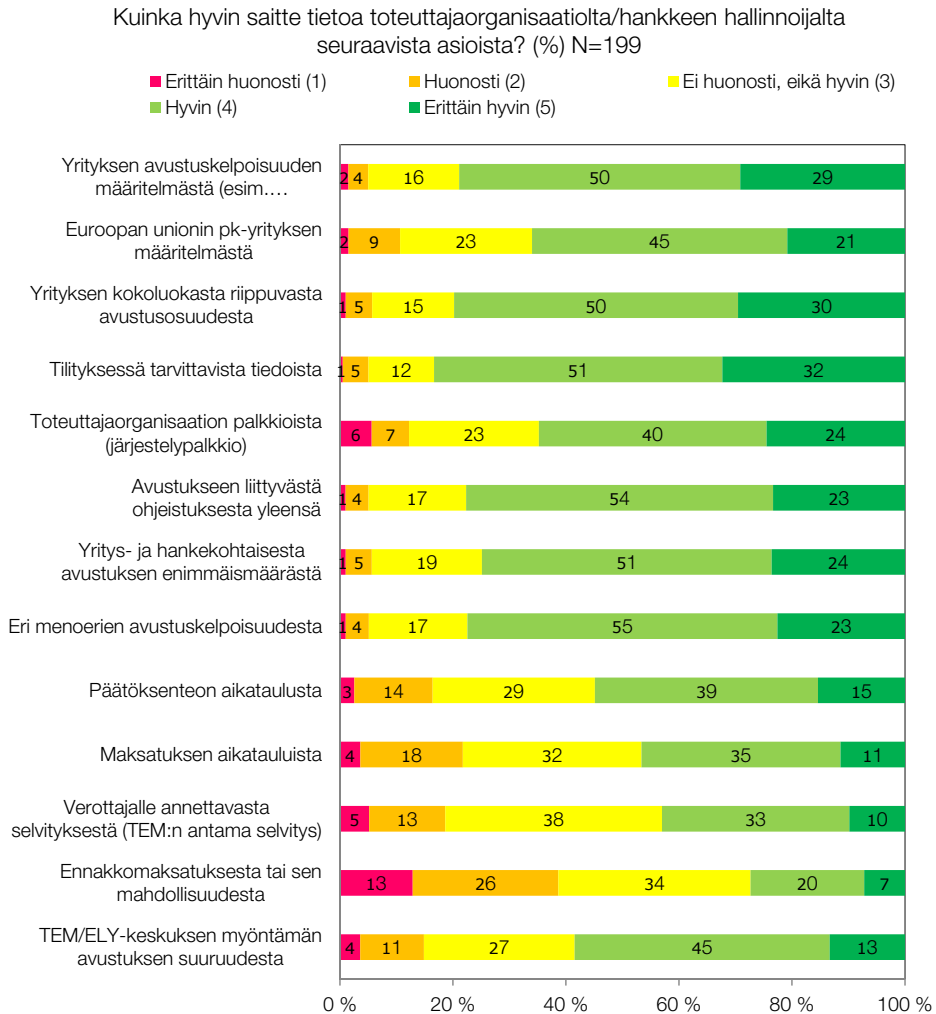
4.2 Toteuttajaorganisaatiot

Kysymykset 14–17 selvittivät yritysten kokemuksia toteuttajaorganisaatioiden, jatkossa hankkeiden hallinnoijien, toiminnasta ja ammattitaidosta viennin ja kansainvälistymisen edistämiseen keskittyvissä yhteishankkeissa. Tulosten perusteella yritysten tyytyväisyys hankkeiden hallinnoijien toimintaan on kasvanut merkittävästi edellisestä selvityksestä. Tiedon saanti avustukseen liittyvistä asioista on parantunut huomattavasti ja yritykset ovat aikaisempaan verrattuna entistä tyytyväisempiä hallinnoijien tarjoamiin resursseihin, toiminnan tehokkuuteen, asiantuntevuuteen kansainvälistymisessä sekä eri kohdealueiden ja toimialojen tuntemukseen.

Kysymys 14 ja 15. Kuinka hyvin saitte tietoa toteuttajaorganisaatiolta/hankkeen hallinnoijalta seuraavista asioista?

Suurin osa yrityksistä koki saaneensa hyvin tietoa valtionavustukseen liittyvistä asioista. Aikaisempaan verrattuna yritykset ovat saaneet hankkeiden hallinnoijilta entistä paremmin tietoa avustukseen liittyvistä vaatimuksista yrityksille, eri

menojen avustuskelpoisuudesta ja avustuksen enimmäismääristä, hallinnoijien perimistä palkkioista, tilityksessä tarvittavista tiedoista sekä avustukseen liittyvästä ohjeistuksesta ylipäänsä.

Parhaiten oli saatu tietoa yrityksen avustuskelpoisuuden määritelmästä, tilityksessä tarvittavista tiedoista, avustusosuuksista sekä eri menojen avustuskelpoisuudesta sekä yritys- ja hankekohtaisesta avustuksen enimmäismäärästä. 83-75 prosenttia vastanneista yrityksistä ilmoitti näiden väitteiden kohdalla saaneensa hyvin tietoa.

Eniten hajontaa vastaajien keskuudessa aiheutti kysymys ennakkomaksatuksesta tai sen mahdollisuudesta. Moni yritys koki, että ei ollut saanut hallinnoijalta tietoa tästä mahdollisuudesta. Hallinnoijien kanssa käydyissä haastatteluissa kävi kuitenkin ilmi, että moni hankkeen hallinnoija ei käytä tätä mahdollisuutta

hakiessaan valtionavustusta yritysten yhteishankkeeseen. Varsinkin näyttelyjen ja messujen kohdalla ennakoiden hakeminen ei ollut toiminnan kannalta tarkoituksemukaista sen aiheuttaman ylimääräisen työn ja nähtyjen hyötyjen vähäisyyden takia. Hämeen ELY-keskuksessa ei näyttelyjä koskevissa päätöksissä ole pääsääntöisesti myönnetty ennakoita. Ennakoita on kuitenkin käytetty enemmän vientiverkostojen kohdalla.

Tiedon saanti maksatuksen aikatauluista sekä verottajalle annettavasta selvityksestä jakoivat myös vastaajia. Näissäkin kuitenkin suurin osa yrityksistä oli saanut tietoa hyvin. Maksatuksen aikataulu ei ole täysin hallinnoijien käsissä, sillä se riippuu myös käsittelevän valtionapuviranomaisen toiminnasta. Maksatus tapahtuu vasta hankkeen päättymisen jälkeen hallinnoijien toimitettua kaikki tilitykseen vaadittavat tiedot valtionavustuspäätöksen tehneeseen ELY-keskukseen tai ministeriöön. Tämän jälkeen päätöksen tehnyt viranomainen tarkistaa vielä itse kulujen avustuskelpoisuuden ennen kuin valtionavustus voidaan maksaa.

	KYSELY 2010	KYSELY 2014
	N=101	N=199
Kuinka hyvin saitte tietoa toteuttajaorganisaatioilta seuraavista asioista?	KA	KA
Euroopan unionin pk-yrityksen määritelmästä		3,75
Yrityksen avustuskelpoisuuden määritelmästä (esim. tuotteen kotimaisuusaste)	3,52	4,02
Yrityksen kokoluokasta riippuvasta avustusosuudesta	3,88	4,03
Tilityksessä tarvittavista tiedoista	3,88	4,10
Toteuttajaorganisaation palkkioista (järjestelypalkkio)	3,4	3,71
Avustukseen liittyvästä ohjeistuksesta yleensä	3,63	3,95
Yritys- ja hankekohtaisesta avustuksen enimmäismäärästä	3,72	3,92
Eri menoerien avustuskelpoisuudesta	3,69	3,94
Päätöksenteon aikatauluista	3,34	3,51
Maksatuksen aikatauluista	3,33	3,33
Verottajalle annettavasta selvityksestä (TEM:n antama selvitys)	3,02	3,29
Ennakkomaksatuksesta tai sen mahdollisuudesta	2,94	2,83
Myönnetyn avustuksen suuruudesta	3,59	3,53
Kaikki yhteensä	3,50	3,93

Verrattuna vuoden 2010 selvitykseen on yritysten tiedonsaanti parantunut huomattavasti. Kaikkien tiedon saantiin liittyvien väittämien keskiarvo on noussut 3,50:sta 3,93:een (asteikolla 1–5). Ainoastaan ennakkomaksatuksen kohdalla tiedonsaanti on ollut huonompaa, mutta tähän on vaikuttanut jo aikaisemmin esille tuotu tieto siitä, ettei kyseistä toimintatapaa harjoiteta useimpien hankkeiden kohdalla. Hankkeiden hallinnoijien ja yritysten välinen kommunikaatio on tulosten perusteella parantunut selvästi ja on hyvällä tasolla.

Kysymys 16. Käsityksiänne toteuttajaorganisaatioista

Yrityksiltä kysyttiin niiden käsityksiä hankkeiden hallinnoijien toiminnasta sekä asiantuntemuksesta viennin ja kansainvälistymisen edistämiseksi. Saatujen tulosten perusteella yritykset ovat erittäin tyytyväisiä hallinnoijien toimintaan ja asiantuntemukseen. Yritykset ovat aikaisempaan verrattuna entistä tyytyväisempiä hallinnoijien resursseihin, toiminnan tehokkuuteen, asiantuntevuuteen kansainvälistymisessä sekä eri kohdealueiden ja toimialojen tuntemukseen. Palvelujen hintataso jakoi vastaajia.

Käsityksiänne toteuttajaorganisaatioista. (%) N=193

Vastanneet yritykset olivat erittäin tyytyväisiä hallinnoijien yhteistyökykyyn sekä asiantuntevuuteen. Vastausten keskiarvo asettui suurimmassa osassa väittämiä reilusti yli arvon neljä (4) asteikolla 1:stä 5:een. Täysin samaa mieltä olevien vastaajien osuus oli erittäin korkea näitä asioita mittaavien väittämien kohdalla. Hankkeita toteuttaneet hallinnoijat ovat yritysten mielestä tunteneet avustusjärjestelmän

hyvin, niillä on ollut riittävät resurssit hankkeiden toteuttamiseksi, ne ovat toimineet tehokkaasti, hallinnoijat ovat olleet kansainvälistymisen asiantuntijoita ja ne ovat tunteneet sekä erilaiset toimialat että kohdealueet hyvin. Vastausten hajonta on näiden kohdalla ollut erittäin pientä.

Palveluiden hinta suhteessa laatuun kuitenkin selkeästi jakoi vastaajia. Suurin osa vastaajista, yhteensä 37 prosenttia, ei tässä kohtaa osannut sanoa, oliko hinta korkea vai matala suhteessa saatuun palveluun. Vastaukset painottuivat kuitenkin hieman kalliin puolelle. Yritysten vastauksissa oli selvää hajontaa myös viimeisen väitteen kohdalla, jossa kysyttiin, onko yritys oppinut hankkeen toteuttaneelta hallinnoijalta hyödyllisiä asioita vienninedistämisestä. Kolmasosa vastaajista ei joko osannut sanoa tai ei ollut samaa, eikä eri mieltä tästä väitteestä. Useampi yritys oli kuitenkin samaa mieltä kuin eri mieltä väitteen kanssa. Joidenkin viennin ja kansainvälistymisen edistämiseen keskittyvien hanketyyppien kohdalla vientikoulutuksella on tärkeä rooli, mutta toisten kohdalla tärkeämpää on vaikuttavuudeltaan suuren messuesiintymisen tai markkinanäkyvyyden saavuttaminen. Taustatietojen perusteella vastaajat ovat osallistuneet tavoitteiltaan hyvinkin erilaisiin hankkeisiin, joten tämä todennäköisesti selittää vastausten hajontaa.

	KYSELY 2010	KYSELY 2014
	N=105	N=203
Käsityksiänne toteuttajaorganisaatioista?	KA	KA
Toteuttajaorganisaatio oli yhteistyökykyinen ja kiinnostunut hankkeeseen osallistuneista yrityksistä	4,1	4,49
Toteuttajaorganisaatio tunki ministeriön avustusjärjestelmän	4,28	4,42
Toteuttajaorganisaatiolla oli riittävät resurssit hankkeen toteuttamiseksi	4,03	4,42
Toteuttajaorganisaatio toimi tehokkaasti	3,93	4,3
Toteuttajaorganisaatio oli kansainvälistymisen asiantuntija	3,92	4,14
Toteuttajaorganisaatio tunki kohdealueen hyvin	3,84	4,21
Toteuttajaorganisaatio tunki toimialamme hyvin	3,56	3,89
Toteuttajaorganisaatio oli hinta/laatu -suhteeltaan kallis	3,08	3,21
Opimme toteuttajaorganisaatiolta yrityksellemme hyödyllisiä asioita vienninedistämisestä	3,32	3,21
Kaikki yhteensä (positiiviset)	3,87	4,14

Hallinnoijien toiminnan laatu sekä asiantuntevuus ovat yritysten mielestä olleet korkealla tasolla jo aikaisemmin, mutta nyt saatujen tulosten mukaan yritysten tyytyväisyys hankkeiden hallinnoijien toimintaan on kasvanut. Verrattuna vuoden 2010 aineistoon tyytyväisyys hallinnoijien toimintaan on parantunut huomattavasti lähes jokaisella osa-alueella. Hinta suhteessa laatuun on koettu hieman korkeammaksi ja vienninedistämiseen liittyvien asioiden oppiminen on hieman matalammalla tasolla kuin aikaisemmin. Palveluita käyttäneiden yritysten joukossa ollaan kuitenkin erittäin tyytyväisiä hallinnoijina toimineiden organisaatioiden toimintaan

ja osaamiseen kansainvälistymis- ja vienninedistämishankkeissa ja niiden toiminta on ollut vielä aikaisempaakin laadukkaampaa.

Kysymys 17.” Arvioi viimeisimmän yhteishankkeen toteuttajaorganisaatiota kouluarvosanalla”

Vastaaajia pyydettiin vielä tämän osion lopuksi antamaan kouluarvosana viimeisimmälle yhteishankkeen toteuttaneelle hallinnoijalle. Kouluarvosanan viimeisimmälle hankkeen hallinnoijalle antoi kaikkiaan 157 yritystä ja kaikkien arvosanojen keskiarvo asettui 8,5:een, asteikolla 4:stä 10:een. Edelliseen selvitykseen verrattuna hallinnoijien toiminta on parantunut ja moni jo vuoden 2010 selvityksessä mukana ollut hallinnoija sai nyt paremman arvosanan toiminnastaan. Tämä on linjassa jo aikaisemmin saatujen tulosten kanssa; yritykset ovat olleet aikaisempaan verrattuna entistä tyytyväisempiä hallinnoijien toimintaan ja ammattitaitoon.

Kysymys 17: Arvioi viimeisimmän yhteishankkeen toteuttajaorganisaatiota kouluarvosanalla?			
Toteuttajaorganisaatio	Arvosanojen määrä	Kouluarvosanojen keskiarvo	Keskiarvo 2010
Finnboat ry	4	9 ½	(9 +)
FAVEX Finnish Film & Audiovisual Export ry	5	9 -	-
Arvelin International Oy	18	9 -	(8 ½)
Saksan Messut Oy	4	9 -	-
AL Promotion Oy	17	8 ½	(9)
Osuuskunta Viexpo	6	8 ½	(8)
Wulff Entre/Entre Marketing	22	8 +	(7)
Messeforum Oy	14	8 +	-
Music Finland ry	15	8 +	(8 +)
Helsingin vientitaito Oy	4	8 +	-
Finpro ry	17	8	(8 -)
Yhteensä	N=126	8 ½	(8 +)

Taulukkoon on koottu vähintään neljältä vastaajalta arvosanan saaneiden hallinnoijien kouluarvosanojen keskiarvot. Vuonna 2010 tehdyssä selvityksessä kaikkien hallinnoijien kouluarvosanojen keskiarvo oli 8 +. Keskiarvoaan edellisestä selvityksestä ovat nostaneet Finnboat, Arvelin International, Osuuskunta Viexpo, Wulff Entre/Entre Marketing ja Finpro. Parhaimman arvosanan (9 ½) hankkeisiin osallistuneilta yrityksiltä sai Finnboat ry. Kaikki neljä tai useamman arvosanan saanutta hallinnoijaa pääsivät myös vähintään arvosanan (8) keskiarvoon. Huomattavaa on, että moni hallinnoija on onnistunut yritysten mielestä nostamaan tasoaan.

4.3 Yhteishanke toimintamuotona

Kysymykset 18–20 käsittelivät yhteishankkeeseen osallistumista yritysten näkökulmasta. Kysymyksillä selvitettiin yritysten mahdollisuuksia osallistua vienninedistämishankkeisiin ilman valtionavustusta, yritysten näkemyksiä yhteisesti toteutettavien hankkeiden tarkoituksenmukaisuudesta sekä yritysten syitä osallistua yhteishankkeeseen.

Yritysten kokoluokka ja siten käytettävissä olevat resurssit vaikuttavat yritysten vientimahdollisuuksiin. Mikroyrityksistä kaksi kolmasosaa ja pienistä yrityksistä yli puolet eivät olisi osallistuneet vienninedistämishankkeeseen ilman julkista tukea.

Kyselyyn vastanneet yritykset kokivat yhteisesti toteutetut hankkeet yksin tapahtuvaa vienninedistämistä tehokkaampana tapana toimia ja aikovat osallistua vastaavanlaiseen toimintaan jatkossakin. Tärkeimpiä syitä yrityksille osallistua yhteishankkeeseen olivat kasvun hakeminen viennistä, hankkeiden tarjoamat kustannushyödyt, hallinnoijien ansiosta järjestelyjen vaivattomuus ja tae laadusta, mahdollisuus osallistua kansainvälisille messuille osana suurempaa ja uskottavampaa kokonaisuutta sekä hankkeiden tarjoamat yhteistyön lisääntymisen ja verkottumisen mahdollisuudet. Lisäksi avoimissa vastauksissa toistui kaikkein useimmin se, että tuen saanti teki vienninedistämishankkeeseen osallistumisen ylipäänsä mahdolliseksi.

Kysymys 18. ”Olisiko yrityksenne osallistunut yhteishankkeeseen ilman työ- ja elinkeinoministeriön/ELY-keskuksen myöntämää avustusta?”

Yrityksiltä kysyttiin, missä laajuudessa ne olisivat osallistuneet vienninedistämishankkeeseen ilman kansainvälistymisavustusta. Yhteishankkeisiin myönnettävä tuki on saatujen tulosten mukaan merkittävä. Vastanneista yrityksistä 55,6 prosenttia ei olisi osallistunut hankkeeseen ilman julkista tukea. Valtionavustuksella oli suuri merkitys erityisesti mikroyritysten osallistumisen kohdalla. Kolmasosa yrityksistä olisi osallistunut hankkeeseen, mutta suppeammin ilman julkista tukea. Kaikista yrityksistä 10,2 prosenttia olisi osallistunut yhteishankkeeseen toteutetussa laajuudessaan myös ilman avustusta.

Kysymys 18: Olisiko yrityksenne osallistunut yhteishankkeeseen ilman työ- ja elinkeinoministeriön/ELY-keskuksen myöntämää avustusta?				
Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	Prosentti 2010	Prosentti 2005
Kyllä, toteutetussa laajuudessaan	20	10,2 %	6,0 %	7,5 %
Kyllä, mutta suppeammin	67	34,2 %	33,0 %	46,8 %
Emme, mutta olisimme hakeneet yritys kohtaista kansainvälistymistukea vastaavaan hankkeeseen	25	12,8 %	15,0 %	11,8 %
Emme olisi osallistuneet lainkaan	65	33,2 %	29,0 %	22 %
Emme olisi osallistuneet lainkaan, ja vientimme käynnistyminen olisi siirtynyt myöhemmäksi	19	9,7 %	17,0 %	11,8 %
Yhteensä	N=196	100 %	N=100/100 %	N=186/100 %

Vuoden 2010 selvityksessä 61,0 prosenttia ja vuoden 2005 selvityksessä 45,7 prosenttia yrityksistä ei olisi osallistunut yhteishankkeeseen ilman valtionavustusta. Aikaisempaan verrattuna suurempi osuus yrityksistä olisi kuitenkin ollut valmis osallistumaan yhteishankkeeseen myös ilman avustusta. Avustuksen merkitys on hieman laskenut edellisestä vuoden 2010 selvityksestä, mutta se on suurempi kuin vuoden 2005 selvityksessä. Tarkasteltaessa yrityksen kokoluokan vaikutusta valtionavustuksen merkittävyyteen on mahdollista havaita huomattavia eroja pienten ja suurten yritysten välillä.

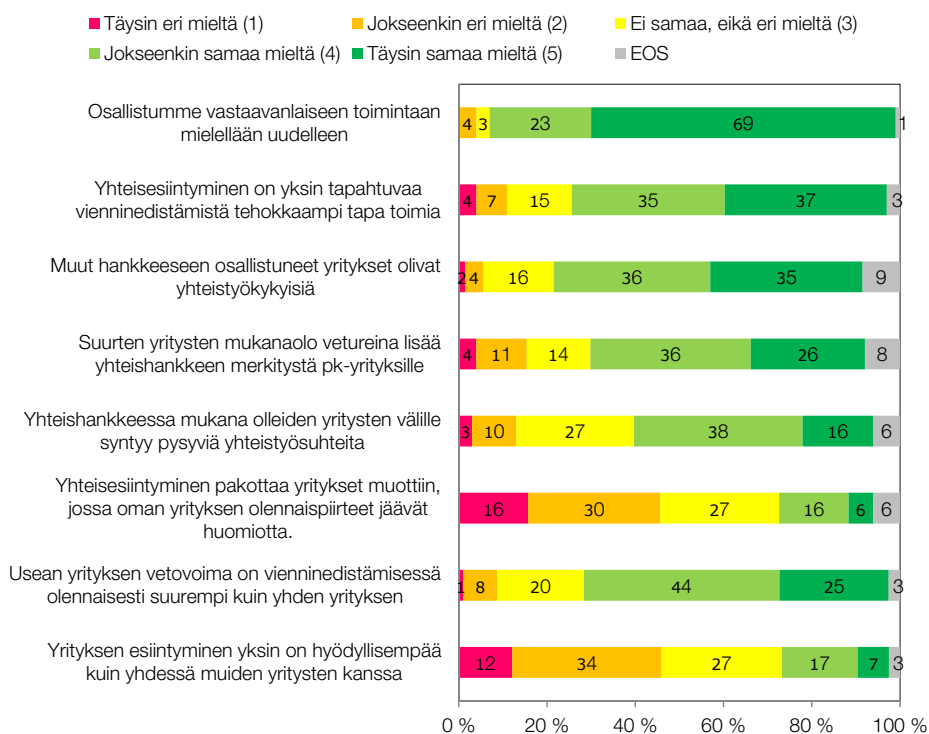
Ristiintaulukointi: Osallistuminen hankkeeseen ilman TEM:n/ELY-keskuksen myöntämää avustusta yrityskoon mukaan					
		Minkä kokoinen yrityksenne on henkilökunnan perusteella?			
		Mikroyritys (1-9 henkeä)	Pieni yritys (10-49)	Keskisuuri yritys (50-249)	Suuri yritys (250-)
Olisiko yrityksenne osallistunut yhteishankkeeseen ilman työ- ja elinkeinoministeriön/ELY-keskuksen myöntämää avustusta?	Kyllä, toteutetussa laajuudessaan	6,6 %	11,9 %	9,8 %	18,2 %
	Kyllä, mutta suppeammin	26,3 %	32,8 %	48,8 %	45,5 %
	Emme, mutta olisimme hakeneet yritys kohtaista kansainvälistymistukea vastaavaan hankkeeseen	11,8 %	17,9 %	7,3 %	9,1 %
	Emme olisi osallistuneet lainkaan	36,8 %	31,3 %	31,7 %	27,3 %
	Emme olisi osallistuneet lainkaan, ja vientimme käynnistyminen olisi siirtynyt myöhemmäksi	18,4 %	6,0 %	2,4 %	0,0 %
Yhteensä		100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Mikroyrityksistä yhteensä 67,0 prosenttia ei olisi osallistunut hankkeeseen ilman julkista tukea. Pienistä yrityksistä 55,2 prosenttia ei olisi osallistunut hankkeeseen ilman tukea, keskiuurista yrityksistä 41,4 prosenttia ja suurista 36,4 prosenttia. Tämä vaikuttaa loogiselta. Mitä pienemmät resurssit yrityksellä on, sitä suurempi merkitys myönnetyllä tuella on yritykselle.

Kysymys 19. "Mitä mieltä olette seuraavista yhteishankkeita koskevista väittämistä?"

Saadut tulokset tukevat yhteishankemuotoiseen vienninedistämistoimintaan myönnettävän tuen tarkoituksenmukaisuutta. Kyselyyn vastanneet yritykset kokevat yhteisesti toteutetut hankkeet yksin tapahtuvaa vienninedistämistä tehokkaampana tapana toimia ja osallistuvat erittäin mielellään vastaavanlaiseen toimintaan uudelleen. Lisäksi suurten yritysten mahdollisuuden osallistua pääasiassa pk-yrityksille tarkoitettuihin yhteishankkeisiin nähtiin tuovan lisäarvoa hankkeisiin. Verrattuna vuoden 2010 selvityksen tuloksiin yritykset näkivät yhteishankkeet entistä tarkoituksenmukaisempina.

Mitä mieltä olette seuraavista yhteishankkeita koskevista väitteistä? (%)
N=199

Yrityksiä pyydettiin vastaamaan yhteishankkeita koskeviin väittämiin asteikolla täysin eri mieltä (1) – täysin samaa mieltä (5). Lisäksi yrityksille annettiin vastausvaihtoehdoksi ”en osaa sanoa”. Tämä vastausvaihtoehto ei kerännyt paljon vastauksia. Eniten en osaa sanoa -vastauksia keräsivät väitteet muiden hankkeeseen osallistuneiden yritysten yhteistyökyvystä sekä suurten yritysten ”veturiyrityksinä” toimimisesta.

Yhteishankkeita koskevista väittämistä saadut tulokset näyttävät tukevan niiden käyttämistä perusteltuna toimintamuotona vienninedistämisessä. 69,0 prosenttia yrityksistä oli täysin samaa mieltä väitteen ”Osallistumme vastaavanlaiseen toimintaan mielellään uudelleen” kanssa ja vastaajien hajonta oli tämän väitteen kohdalla koko kyselyn pienin.

Samoin yritykset näkivät yhdessä toimimisen yksin tapahtuvaa vienninedistämistä tehokkaampana tapana toimia ja usean yrityksen vetovoiman vienninedistämässä suurempana. Yrityksille esitettiin myös negatiivisia väitteitä yhteishankkeita koskien ja yritysten vastaukset näihin väitteisiin tukevat myös yhteishanketta toimintamuotona vienninedistämisessä.

	KYSELY 2010	KYSELY 2014
	N=101	N=199
Mitä mieltä olette seuraavista yhteishankkeita koskevista väittämistä?	KA	KA
Osallistumme vastaavanlaiseen toimintaan mielellään uudelleen	4,32	4,57
Yhteisesiintyminen on yksin tapahtuvaa vienninedistämistä tehokkaampi tapa toimia	3,78	3,96
Muut hankkeeseen osallistuneet yritykset olivat yhteistyökykyisiä	3,89	4,07
Suurten yritysten mukanaolo ”vetureina” lisää yhteishankkeen merkitystä pk-yrityksille	3,58	3,75
Yhteishankkeessa mukana olleiden yritysten välille syntyy pysyviä yhteistyösuhteita	3,57	3,58
Yhteisesiintyminen pakottaa yritykset muottiin, jossa oman yrityksen olennaispiirteet jäävät huomiotta.	2,55	2,63
Usean yrityksen vetovoima on vienninedistämisessä olennaisesti suurempi kuin yhden yrityksen	3,8	3,86
Yrityksen esiintyminen yksin on hyödyllisempää kuin yhdessä muiden yritysten kanssa	2,74	2,73
Kaikki yhteensä (positiiviset)	3,82	3,97

Yhteishankkeisiin osallistuneet yritykset olivat vuonna 2014 entistä tyytyväisempiä yhteishankkeeseen toimintamuotona. Verrattuna vuoden 2010 kyselyn tuloksiin yritykset olivat entistä halukkaampia osallistumaan vastaavanlaiseen toimintaan uudestaan, näkivät yhteisesiintymisen tehokkaampana tapana toimia vienninedistämisessä ja hankkeisiin osallistuneet yritykset yhteistyökykyisempinä. Lisäksi suurten yritysten mukanaolo hankkeissa oli kasvattanut merkitystään.

Kysymys 20. ”Miksi yrityksenne osallistui yhteishankkeeseen?”

Yhteishanke toimintamuotona -osion lopuksi yritykset saivat avoimessa kysymyksessä mahdollisuuden arvioida omin sanoin syitä osallistua yhteishankkeeseen. Avoimia vastauksia kertyi yhteensä 145 kappaletta ja monessa vastauksessa nousi esille useampi kuin yksi syy osallistua yhteishankkeeseen. Yritysten avoimissa vastauksissa toistuvat kasvun hakeminen viennistä, hankkeiden tarjoamat kustannushyödyt, järjestelyjen vaivattomuus ja tae laadusta, mahdollisuus osallistua kansainvälisille messuille osana suurempaa ja uskottavampaa kokonaisuutta sekä hankkeiden tarjoamat yhteistyön lisääntymisen ja verkottumisen mahdollisuudet. Lisäksi suurimpana yksittäisenä syynä yritykset nostivat esille sen, että tuen saanti teki vienninedistämishankkeeseen osallistumisen ylipäänsä mahdolliseksi.

Kysymys 20: Miksi yrityksenne osallistui yhteishankkeeseen?			
Sija	Motiivi	Havaintoja (kpl)	Prosentti
1	Kasvun hakeminen viennin kautta, uusien markkinoiden ja vientikanavien avaaminen sekä uusien asiakkaiden löytäminen.	73	25,7 %
2	Yrityksen uskottavuuden, tunnettuuden ja näkyvyyden lisääntyminen yhteishankkeella. Mahdollisesti kattavamman kokonaisuuden.	61	21,5 %
3	Toimiva konsepti, järjestelyjen vaivattomuus ja varmuus laadusta. Ulkopuolinen asiantuntija nostaa vienninedistämisen tasoa.	45	15,8 %
4	Tuki mahdollisti osallistumisen hankkeeseen.	34	12,0 %
5	Yritysten yhteistyön ja verkostoitumisen vuoksi.	28	9,9 %
6	Yhteishankkeen kustannustehokkuus.	28	9,9 %
7	Muut	15	5,3 %
	Yhteensä	N=284	100 %

Avoimissa vastauksissa nousi esille yritysten kasvuhakuisuus. Moni yritys kertoi syykseen osallistua sen, että kotimaan markkinoiden rajat olivat tulleet vastaan ja kasvua oli saatavissa vain kansainvälisiltä markkinoilta. Erityisesti messujen tärkeys asiakkaiden löytämisessä nousi esille. Moni yritys näki messujen olevan tärkein keino saada kontakteja kansainvälisiin asiakkaisiin ja siten uusien kauppojen syntymiseen. Yritykset kertoivat syistään osallistua yhteishankkeisiin muun muassa seuraavasti:

”Markkinajohtaja Suomessa, kasvu on haettava ulkomailta, erityisesti Euroopasta.”

”Kasvua pitää saada ja sitä saa vain viennistä.”

”Viennin kasvattaminen.”

"Uusien potentiaalisten asiakkaiden vuoksi."

"Olemme vientiyritys ja kansainväliset messut ovat meille paras markkinointikeino. Kukaan ei tule hakemaan tuotteitamme Pohjois-Suomesta, täytyy olla esillä. Asiakkaamme ovat tyypillisesti isoista kaupungeista ympäri maailmaa."

"Messuilla tapaamme asiakkaita ympäri maailmaa, Suomesta käsin kontaktimalla se ei onnistu. Messukontaktit avaavat meille aivan uusia mahdollisuuksia."

Yhteishankkeet ovat avointen vastausten perusteella lisänneet pk-yritysten näkyvyyttä ja uskottavuutta kansainvälisten asiakkaiden silmissä. Yhdessä toteutettu vienninedistäminen nähtiin hyödylliseksi ja jopa välttämättömäksi. Yhteisesti järjestetyt messuosallistumiset on mahdollista toteuttaa suurempina ja vaikuttavampina.

"Pienelle yritykselle kynnyks osallistua yksin olisi useimmiten liian korkea. Ammatinainen projektin veto ja toisten yritysten mukanaolo helpottaa selkeästi."

"Osallistuimme ensimmäisille messuillemme yksin, yhteishankkeella näkyvyys-temme oli huomattavasti parempi. Myös eri osa-alueiden tietämyksen hyödyntäminen eri yritysten välillä tuki kaikkien toimintaa."

"Yksin esiintymisessä on se vaara, että jää suuressa massassa jalkoihin, koska ei ole varaa satsata samalla lailla näkyvyyteen kuin lyömällä hynttyyt yhteen ja ideoimalla ja edistämällä yhdessä omaa asiaamme."

"Saimme usean toimijan kanssa enemmän näkyvyyttä ja tehokkuutta kuin yksin."

"Yksin emme olisi pystyneet vastaamaan markkinoiden haasteisiin eli yhdessä muiden yritysten kanssa pystymme suorittamaan isojaakin toimituksia."

Vastanneet yritykset näkivät yhteishankkeet toimivana konseptina ja niillä on pystytty hankkimaan yrityksiin lisää osaamista ja ulkopuolista apua viennin edistämisessä. Esimerkiksi messuille osallistuminen nähtiin vaivattomaksi hallinnoijien hoidtaessa kaikki käytännön järjestelyt; yrityksille jäi näin enemmän aikaa keskittyä omien vahvuksiensa ja tuotteidensa esittelyyn.

"Järjestelyjen vaivattomuus ja varmuus laadusta."

"Järjestäjä pystyy tinkimään näyttelyhinnoista."

"Yhteishankkeella oli pystytty hankkimaan oikeaa asiantuntemusta kv-asioista kustannustehokkaasti. Yritysten "vertaistuki" osoittautui lopulta parhaaksi anniksi."

"Hankkeella arvioitiin saatavan lisää osaamista ja sitä kautta kasvavaa liiketoimintaa."

"On ollut toimiva konsepti."

Yritysten kansainvälistymiseen ja viennin edistämiseen myönnettävä tuki on ollut hankkeisiin osallistuneille yrityksille erittäin tärkeää. Osa yrityksistä ilmoitti yhteishankkeeseen osallistumisen syyksi ministeriön/ ELY-keskuksen myöntämän vientituen. Yhteishankkeet nähtiin kuitenkin myös erittäin kustannustehokkaana tapana edistää yritysten vientiä, kuten alla olevissa vastauksissa käy ilmi.

"Ilman vientitukia toiminnan kasvattaminen olisi mahdotonta."

"TEM-tuella on suuri merkitys messuille osallistumisessa."

"Tuen osuus on ratkaiseva pienelle kansainvälistä kasvua hakevalle yritykselle."

"Yhteishankkeen (näyttelyt) tuki rohkaisee ja houkuttelee ammattimaisempaan ja näyttävämpään esiintymiseen."

"Näyttelyosallistuminen on pk-yritykselle taloudellisesti iso ponnistus ja siihen on hyvä saada avustusta."

"Yhteishankkeen kautta saatu rahoitus mahdollisti hankkeen toteuttamisen."

"Yhteishanke alentaa kustannuksia niin, että se tekee osallistumisen mahdolliseksi ja antaa resurssit tehdä osastosta isompi ja näyttävämpi, mikä korreloi tuloksiin."

"Yhteishankkeen myötä saadaan pienennettyä kustannuksia ja monenlaista synergiaa."

"Kustannustehokkaampi tapa kansainvälistymiseen messutilanteissa."

Yksi avoimeen kysymykseen vastanneista yrityksistä kuitenkin epäili yhteishankkeiden kustannustehokkuutta ja näki hankkeiden hallinnoijien roolin ongelmallisena.

"Tällä "messujärjestäjä voi vain hakea tuen" on tehty hieno uusi rahastusmonopoli. Verrattuna yksin tai yhteishakemus saavutamme aivan saman tuloksen, mutta huomattavasti kustannustehokkaammin."

Yritykset ovat tehneet myös päinvastaisia havaintoja, kuten alla olevasta vastauksesta käy ilmi.

"Jos menisimme yksin, esimerkiksi rakennuskulut ja rahdit olisivat 2-3 - kertaiset verrattuna yhteishankkeeseen, jossa useampi yritys käyttää samaa rakentajaa/rahtaria. Tiedämme tämän tarkkaan, koska osallistumme myös sellaisille messuille, joilla olemme ainoana suomalaisena."

Pääosa yrityksistä näki yhteishankkeet kustannustehokkaina ja yksin tapahtuvaa viennin edistämistä vaikuttavampana tapana toimia. Erityisesti messuosallistumiset nähtiin sekä yritysten viennin edistämisen kannalta elintärkeinä että yhteishankkeina toteutettuina tarkoituksenmukaisina. Myös muut hanketyypit ovat olleet tärkeitä viennin ja kansainvälistymisen edistämisen osalta.

"Jälleen tuli esille messuille osallistumisen tärkeys, se on meille tärkeää viennin edistämisen osalta."

"Lehtimiehiin suuntautuvat yhteishankkeet ovat ainakin meidän firmalle olleet avainasemassa vientimenestykseemme."

"Factfinding-yhteismatkoilla on rohkaiseva "potku" monelle yritykselle."

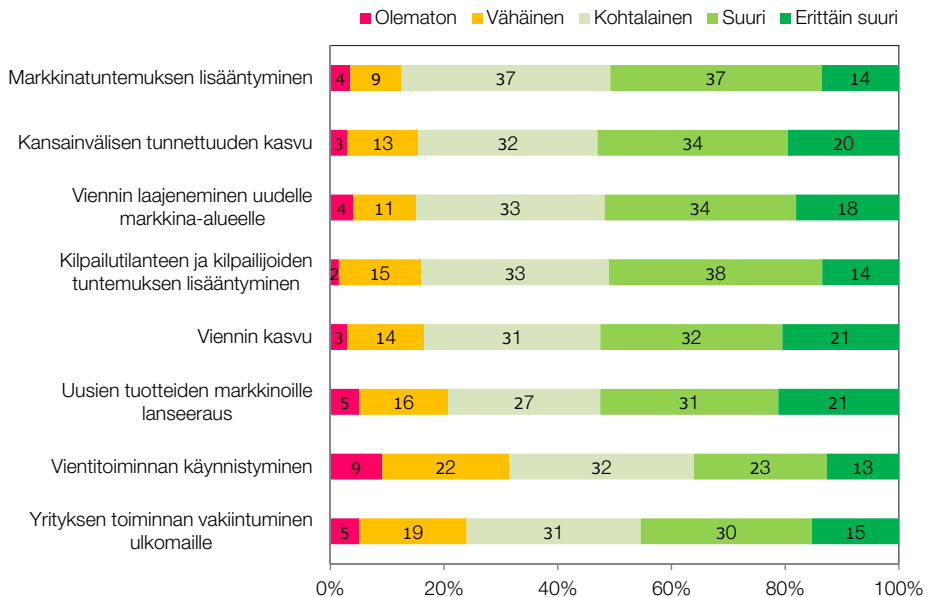
4.4 Yhteishankkeen vaikutukset

Kysymykset 21-25 käsittelivät yritysten yhteishankkeilla saavutettuja tuloksia. Yrityksiltä kysyttiin yhteishankkeen vaikutuksista niiden vientiin, kansainvälistymisaosaamiseen ja kansainvälistymisen nopeuteen. Yritykset kokivat hankkeet tärkeiksi niiden vientivalmiuksien sekä vientiosaamisen lisäämisessä ja aikaisempaan verrattuna suurempi osa yrityksistä raportoi yhteishankkeen synnyttäneen uutta vientiä.

Kysymys 21. "Yhteishankkeen merkitys seuraavien asioiden suhteen yrityksellenne?"

Yhteishankkeiden merkitys yritysten vientiosaamisen lisääntymisessä sekä vientiin liittyvässä toiminnassa on pysynyt suurena. Vuosien 2005 ja 2010 selvityksiin verrattuna hankkeiden merkitys on kasvanut yritysten viennin kasvun osalta, uusien tuotteiden markkinoille lanseeraamisessa sekä yritysten toiminnan vakiintumisessa ulkomaille. Yritykset kokivat yhteishankkeet merkittävimiksi viennin kasvun ja kansainvälisen tunnettuuden kasvun osalta sekä viennin laajenemisessa uudelle markkina-alueelle.

Yhteishankkeen merkitys seuraavien asioiden suhteen yrityksellenne? (%)
N=200

Yrityksistä yli 50 prosenttia ilmoitti hankkeella olleen suuri tai erittäin suuri merkitys niin markkinatuntemuksen lisääntymisessä, kansainvälisen tunnettuuden kasvussa, viennin laajenemisessa uudelle markkina-alueelle, viennin kasvussa, kilpailutilanteen ja kilpailijoiden tuntemuksen lisääntymisessä kuin uusien tuotteiden markkinoille lanseeraamisessa.

Ainoastaan vientitoiminnan käynnistymisen osalta (36 prosenttia) ja yrityksen toiminnan vakiintumisessa ulkomaille (45 prosenttia) suuren tai erittäin suuren merkityksen osalta jäätin alle 50 prosentin. Yhteishankkeella oli yritysten osalta vähiten merkitystä vientitoiminnan käynnistymisessä. Viennin aloittamisajankohta kuitenkin selittää eroja tässä kohtaa. Niistä yrityksistä, jotka olivat aloittaneet vientitoiminnan vuosina 2010–2014 yhteensä 58 prosenttia koki yhteishankkeen merkityksen suureksi tai erittäin suureksi vientitoiminnan käynnistymisessä. Vastavasti viennin jo 1990- tai 2000-luvulla aloittaneista yrityksistä vain alle 30 prosenttia ilmoitti yhteishankkeella olleen suuri tai erittäin suuri vaikutus vientitoiminnan käynnistymisessä. Vientiään aloittavien yritysten kohdalla yhteishankkeilla on kuitenkin ollut suuri merkitys viennin käynnistymisessä.

Vain pieni osa vastaajista ilmoitti yhteishankkeella olleen vähäinen tai olematon merkitys yritysten vientiin. Lähes kaikki yritykset kokivat yhteishankkeen merkityksen vähintään kohtalaiseksi ainakin yhden vientiin liittyvän osa-alueen kohdalla. Vastaajista 97 prosenttia ilmoitti hankkeella olleen kohtalainen, suuri tai erittäin suuri vaikutus vähintään yhden väitteen kohdalla. Vastavasti peräti 81 prosenttia yrityksistä koki hankkeella olleen suuri tai erittäin suuri merkitys vähintään yhdellä

yrityksen viennin kehittämiseen liittyvällä osa-alueella. Näiden tulosten perusteelta voidaan sanoa, että yhteishankkeet ovat olleet erittäin merkittäviä yritysten viennin kehittämisen kannalta.

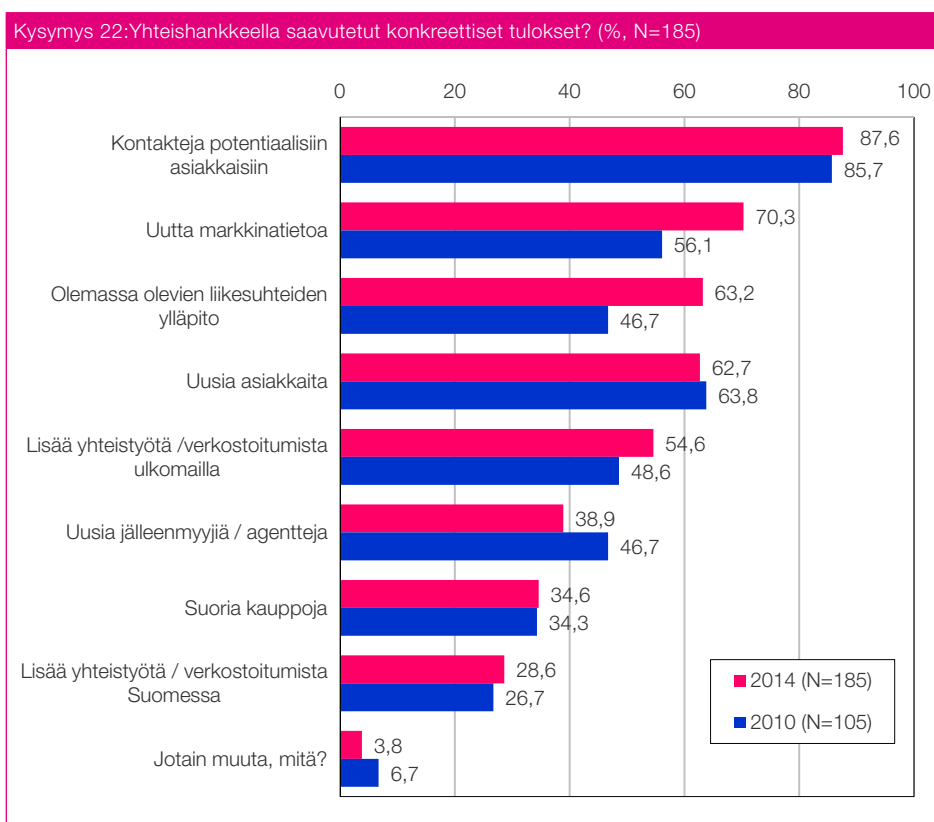
	KYSELY 2005	KYSELY 2010	KYSELY 2014
	N=210	N=105	N=200
Yhteishankkeen merkitys seuraavien asioiden suhteen yrityksellenne?	KA	KA	KA
Markkinatuntemuksen lisääntyminen	3,52	3,67	3,48
Kansainvälisen tunnettuuden kasvu	3,42	3,55	3,54
Viennin laajeneminen uudelle markkina-alueelle	3,35	3,62	3,51
Kilpailutilanteen ja kilpailijoiden tuntemuksen lisääntyminen	3,34	3,53	3,47
Viennin kasvu	3,29	3,37	3,54
Uusien tuotteiden markkinoille lanseeraus	3,17	3,44	3,48
Vientitoiminnan käynnistyminen	2,86	2,95	3,08
Yrityksen toiminnan vakiintuminen ulkomaille	2,56	3,04	3,32
Kaikki yhteensä	3,19	3,40	3,43

Yritykset ovat kokeneet yhteishankkeet merkittävänä toiminnalleen myös aikaisemmin toteutetuissa kyselyissä. Vuosiin 2005 ja 2010 verrattaessa ei keskiarvoissa ole tapahtunut suuria muutoksia. Trendi on kuitenkin ollut nouseva. Tuoreimmassa kyselyssä yhteishankkeiden merkitys yritysten markkinatuntemuksen lisääntymisessä sekä viennin laajenemisessa uudelle markkina-alueelle on hieman laskenut vuodesta 2010. Samaan aikaan yhteishankkeet ovat kuitenkin muuttuneet yritysten kannalta merkittävämmäksi viennin kasvun ja vientitoiminnan käynnistymisen osalta sekä toiminnan vakiintumisessa ulkomaille.

Kaiken kaikkiaan yhteishankkeiden merkitys yritysten vientivalmiuksien edistämisessä, vientitoiminnan käynnistymisessä, viennin kasvussa sekä viennin laajenemisessa uusille markkina-alueille on ollut suurta. Yritykset ovat myös sangen yksimielisiä hankkeiden merkityksestä niiden vientiin. Eniten mielipiteitä jakoi hankkeen vaikutus yritysten vientitoiminnan käynnistymiseen, mutta tässä kohtaa yritysten viennin aloitusvuosi selittää eroja. Ne yritykset, jotka ovat aloittaneet vientitoiminnan jo huomattavasti ennen yhteishankkeeseen osallistumista, näkivät merkityksen pienemmäksi, mutta vientiään aloittavista yrityksistä enemmistö näki hankkeen merkityksen suureksi niiden vientitoiminnan käynnistymisessä.

Kysymys 22. ”Yhteishankkeella saavutetut konkreettiset tulokset?”

Yritykset saavuttivat eniten konkreettisia tuloksia asiakaskontaktien ja uusien asiakkaiden hankinnassa sekä uuden markkinatiedon ja ulkomailla tapahtuvan verkostoitumisen saralla. Verrattuna aikaisempaan yhteishankkeiden merkitys on kasvanut niin uuden markkinatiedon saamisessa, liikesuhteiden ylläpitämisessä kuin ulkomailla tapahtuneen yhteistyön ja verkostoitumisen osalta. Harvempi yritys on kuitenkin löytänyt uusia jälleenmyyjiä/agentteja yhteishankkeen tuloksena. Kokonaisuutta tarkastellen ovat yhteishankkeilla saavutetut konkreettiset tulokset lisääntyneet huomattavasti.

Vastaajien oli tässä kohtaa mahdollista valita useampi vastausvaihtoehto, sillä oletettiin, että yhteishankkeilla on mahdollisesti saavutettu laaja-alaisesti tuloksia. Vastausvaihtoehdoksi annettiin myös ”Ei mitään konkreettisia tuloksia”, mutta yksikään yritys ei valinnut tätä vaihtoehtoa. Aineistosta on tässä tarkastelussa poistettu ne yritykset, joiden yhteishanke oli vasta alkamassa. Näitä yrityksiä ei ollut mielekästä ottaa mukaan analyysiin, kun arvioidaan hankkeella saavutettuja tuloksia.

Moni näistä yrityksistä olikin valinnut vaihtoehdon ”Jotain muuta, mitä?” ja kertunut, että hankkeesta ei ole vielä raportoitavia tuloksia.

Yrityksistä 87,6 prosenttia ilmoitti saaneensa yhteishankkeen avulla kontakteja potentiaaliin asiakkaisiin. Lisäksi hankkeen seurauksena uusia asiakkaita oli saanut 62,7 prosenttia yrityksistä, ja 63,2 prosenttia yrityksistä oli onnistunut ylläpitämään olemassa olevia liikesuhteitaan ulkomaisilla markkinoilla. Uutta markkinatietoa kertoi saaneensa 70,3 prosenttia yrityksistä, ja 54,6 prosenttia yrityksistä oli hankkeen ansiosta lisännyt yhteistyötään ja verkostoitumistaan ulkomailla. Molempien tulosten osalta on aikaisempaan verrattuna tapahtunut merkittävää kasvua. Uusia kontakteja ja asiakkaita saaneiden yritysten lukumäärä on myös pysynyt korkeana ja lisäksi huomattavasti useampi yritys on hankkeen avulla ylläpitänyt olemassa olevia liikesuhteitaan. Näitä tuloksia voidaan pitää erittäin hyvänä ja yhteishankkeisiin myönnettävän valtionavustuksen tavoitteiden mukaisina.

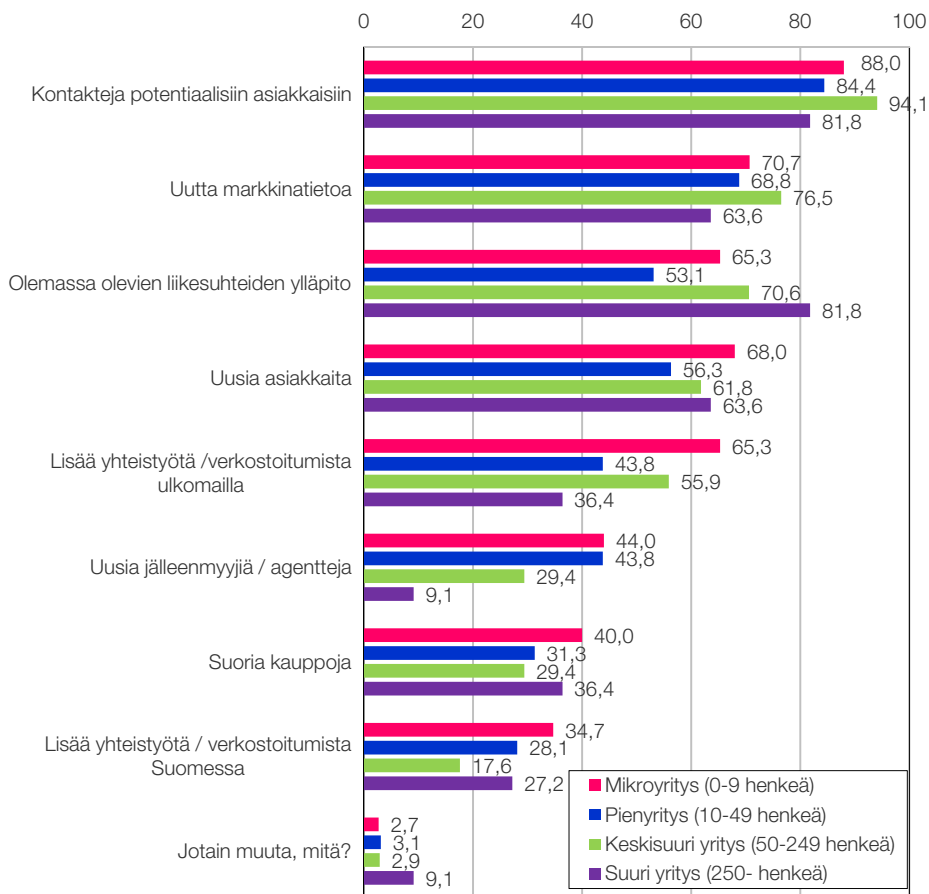
Kolmasosa yrityksistä (34,6 prosenttia) ilmoitti päässeensä hankkeen ansiosta suoriin kaappoihin. Vuoden 2010 selvitykseen verrattuna tässä ei ole tapahtunut merkittävää muutosta. Samansuuruinen osuus yrityksistä (34,3 prosenttia) ilmoitti vuonna 2010 päässeensä hankkeen ansiosta suoriin kaappoihin.

Muita yhteishankkeella saavutettuja konkreettisia tuloksia, joita yritykset raportoivat olivat:

- KV-lehdistökontaktit (1 kpl)
- KV-strategian päivitys (1 kpl)
- Trendeissä mukana pysymistä (1 kpl)
- Yleistä näkyvyyttä markkinoilla (1 kpl)

Tulosten perusteella yhteishankkeilla on laaja-alaisesti lisätty yritysten osaamista ja toimintakykyä kansainvälisillä markkinoilla ja sitä kautta myös asiakkaiden määrää. Aineiston pohjalta yritykset saavuttivat yhteishankkeilla tuloksia laajalla rintamalla.

Yhteishankkeella saavutetut konkreettiset tulokset yrityksen koon mukaan
(%) N=185

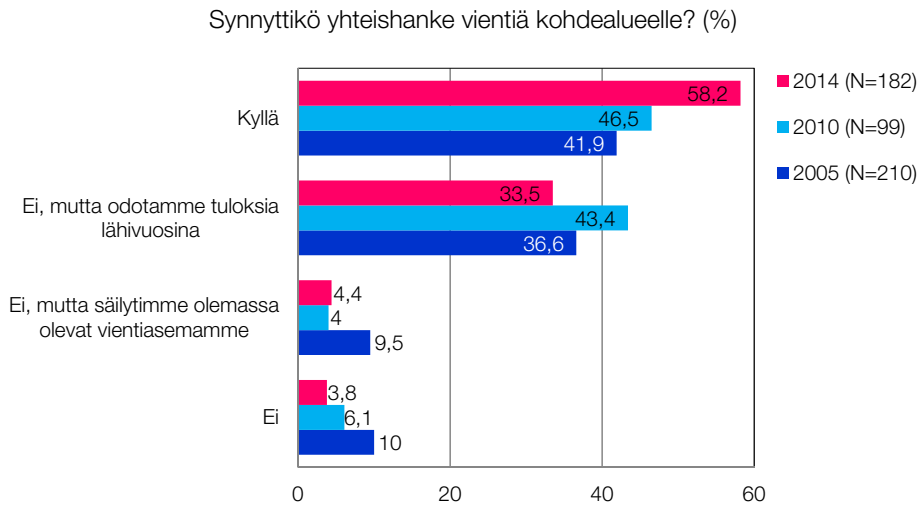

Yhteishankkeilla saavutettuja konkreettisia tuloksia tarkasteltiin myös yrityksen koon mukaan. Eri kokoluokan yritysten välille syntyi eroja niiden saamista tuloksissa. Eniten kontakteja potentiaalsiin asiakkaisiin saatiin keski-suurissa yrityksissä samoin kuin uutta markkinatietoa. Olemassa olevien liikesuhteiden ylläpito oli erityisesti suurten yritysten saavuttama konkreettinen tulos. Eniten uusia asiakkaita ja lisää yhteistyötä ja verkostoitumista ulkomailta olivat saaneet mikroyritykset. Samoin uusia jälleenmyyjiä/agentteja sekä suoria kauppvoja saaneiden osuus oli korkein mikroyritysten kohdalla. Erityisesti mikroyritykset saavuttivat asiakkaiden hankinnan ja verkostoitumisen saralla tuloksia. Lisäksi tämän kokoluokan yrityksistä jopa 40 prosenttia ilmoitti päässeensä hankkeen aikana suoriin kauppoihin.

Mikroyritykset, keski-suuret yritykset ja suuret yritykset saavuttivat yhteishankkeilla eniten konkreettisia tuloksia. Kooltaan pienet yritykset (10-49 henkeä) saavuttivat vähemmän tuloksia kuin muun kokoluokan yritykset, mutta niidenkin osalta hankkeilla oli saavutettu laaja-alaisesti tuloksia.

Kysymys 23. ”Synnyttikö yhteishanke vientiä kohdealueelle?”

Yhteishankkeista syntyi vientiä enemmistölle osallistuneista yrityksistä, ja toiminnan tuloksellisuus on lisääntynyt tarkastellulla ajanjaksolla. Niiden yritysten osuudessa, joiden kohdalla yhteishanke oli synnyttänyt vientiä, on tapahtunut kasvua 25 prosenttia. Verrattuna aiempiin selvityksiin yhteishankkeet ovat synnyttäneet vientiä yhä useamman yrityksen kohdalla. Tarkemmassa tarkastelussa yrityksen kokoluokalla, viennin aloitusvuodella sekä eri hanketyypeillä saatiin erilaisia tuloksia viennin syntymisestä. Aiempaa harvempi yritys ilmoitti, ettei yhteishankkeen tuloksena syntynyt vientiä.

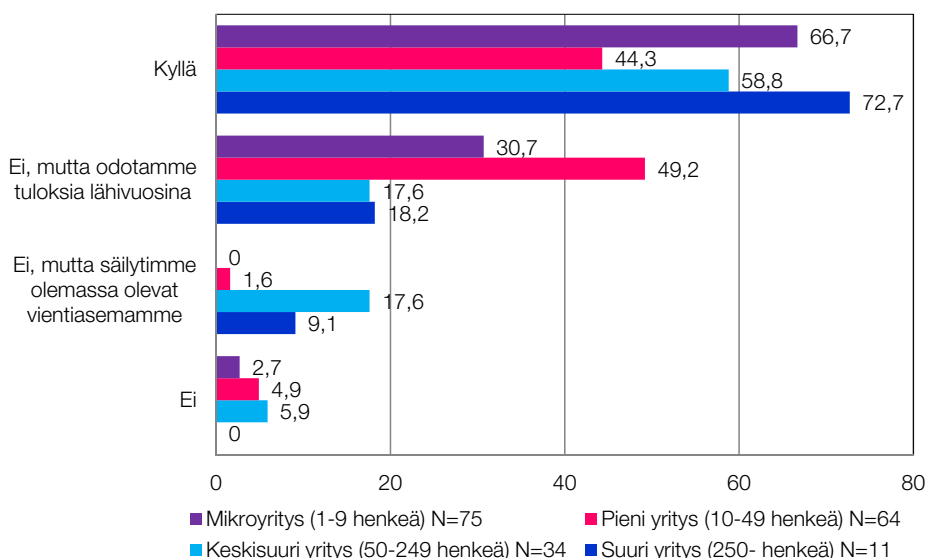

Kyselyyn vastanneista yrityksistä 96,2 prosenttia ilmoitti, että yhteishankkeella oli vaikutusta niiden vientinäkymiin. Yhteishankkeesta oli jo syntynyt vientiä, tuloksia odotettiin lähitulevaisuudessa tai yritykset olivat säilyttäneet nykyiset vientiasemansa. Erityisen huomattavaa on niiden yritysten määrä, jotka ilmoittivat hankkeen jo synnyttäneen vientiä kohdealueelle. Vuoden 2014 kyselyssä näiden yritysten osuus oli 58,2 prosenttia vastaajista. Verrattuna vuoden 2010 tilanteeseen kasvua on 25 prosenttia (11,7 prosenttiyksikköä), mitä voidaan pitää merkittävänä kasvuna.

Viennin syntymistä tarkasteltiin myös yrityksen koon, viennin aloittamisvuoden sekä viimeisimmän hanketyypin mukaan. Näillä kaikilla oli vaikutusta siihen, oliko yhteishanke synnyttänyt yrityksille vientiä. Otettaessa yhteishankkeeseen osallistuneen yrityksen kokoluokka huomioon havaitaan, että erityisesti mikroyritykset ja suuret yritykset raportoivat hankkeen synnyttäneen vientiä kohdealueelle. Kokoluokaltaan pienet yritykset taas ilmoittivat vähiten syntyneestä viennistä. Pienet

yritykset olivat kuitenkin muita yrityksiä huomattavasti optimistisempia mahdollisista myöhemmin syntyvistä tuloksista. Pienistä yrityksistä suurempi osuus ilmoittikin odottavansa tuloksia vasta lähivuosina kuin raportoi jo syntyneestä viennistä. Keskisuuret yritykset taas raportoivat muun kokoluokan yrityksiä useammin säilyttäneensä olemassa olleet vientiasemansa. Yhteishankkeet ovat olleet tuloksellisia erityisesti mikroyritysten osalta. Syntyneen viennin osalta ainoastaan kokoluokaltaan pienet yritykset jäivät niukasti alle aikaisemman tason, kun vertailutasona käytetään vuotta 2010. Muissa kokoluokissa hankkeen seurauksena tapahtuneessa viennin synnyssä oli huomattavaa kasvua.

Viennin syntyminen kohdealueelle yrityksen koon mukaan.(%)

Yritysten välillä havaitaan eroja, kun tarkastellaan viennin aloitusvuotta ja vienninedistämishankkeiden vientiä synnyttävää vaikutusta. Ristiintaulukointi viennin syntyisestä yhteishankkeesta ja viennin aloitusvuodesta on liitteenä (Liite 3). Tarkastelussa selvisi, että erityisesti aikavälillä 2000–2009 vientinsä aloittaneet yritykset olivat saaneet myönteisiä tuloksia yhteishankkeista. Näistä yrityksistä 65,0 prosenttia ilmoitti yhteishankkeen jo synnyttäneen vientiä ja loput 35,0 prosenttia odottivat tuloksia lähivuosina. Olemassa olevien vientiasemien säilyttäminen nousi esille erityisesti jo pitkään vientitoimintaa harjoittaneiden yritysten joukossa. Vientitoimintansa jo ennen vuotta 1990 aloittaneista yrityksistä 14,5 prosenttia ilmoitti hankkeen johtaneen vientiasemien säilyttämiseen. Vientinsä 1990-luvulla tai myöhemmin aloittaneista yrityksistä yksikään ei ollut valinnut tätä vastausvaihtoehtoa. Vuosina 1990–1999 vientinsä aloittaneista yrityksistä 13,5 prosenttia ilmoitti, ettei yhteishankkeella ollut myönteisiä vaikutuksia niiden vientinäkymiin. Tämä oli

kyselyn suurin osuus. Tätä aikaisemmin ja tällä vuosituhanalla vientinsä aloittaneiden yritysten kohdalla tämä osuus vaihteli 0–2,2 prosentin välillä.

Yhteishankkeessa käytetyn hanketyypin ja viennin syntymisen osalta oli myös havaittavissa eroja. Ristiintaulukointi käytetyn hanketyypin vaikutuksista viennin syntyyn löytyy liitteenä (Liite 4). Erilaisilla hanketyypeillä voi olla asetettuna hyvinkin erilaisia tavoitteita vienninedistämisen suhteen, joten siltä osin niiden vertaaminen samoilla mittareilla ei ole täysin tarkoituksenmukaista. Samankaltaisia hanketyyppejä voi kuitenkin olla mielekästä verrata toisiinsa. Tarkastelussa selvisi että hankemuodoista tuote-esittelyt, yhteisvientihankkeet sekä näyttelety synnyttivät keskimääräistä enemmän vientiä.

Synnyttikö yhteishanke vientiä kohdealueelle? ”Kyllä”

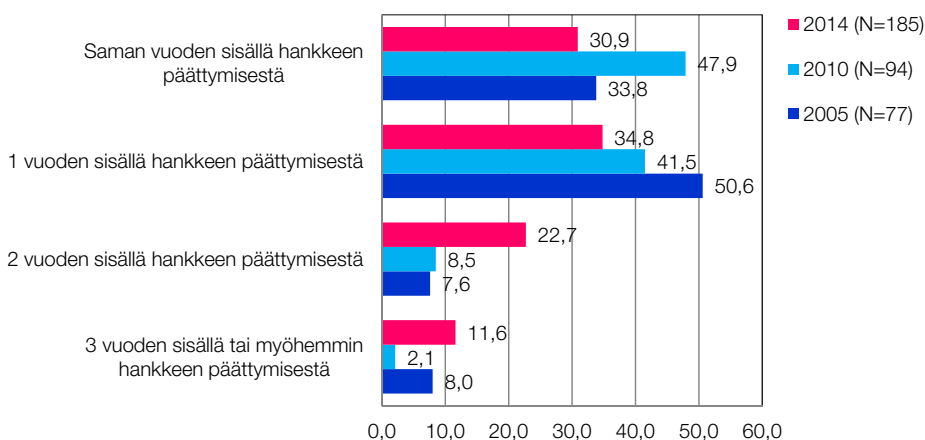
- Tuote-esittely 83,3 %
- Yhteisvientihanke 67,9 %
- Näyttely 60,2 %

Vientiverkostohankkeissa puolet yrityksistä raportoi jo syntyneestä viennistä ja lähes 40 prosenttia odotti tuloksia lähivuosina. Markkinaselvitykset ja markkinaselvitysmatkat eivät olleet vielä synnyttäneet vientiä ja niiden kohdalla suurin osa yrityksistä odottikin tuloksia vasta lähivuosina. Tämä on järkeenkäyvää, sillä markkinaselvityksen tekeminen toimii yrityksen vientistrategiassa vasta esiselvityksenä mahdolliselle tulevalle viennin kasvulle uusilla markkinoilla.

Kysymys 24. ”Miten nopeasti odotatte saavanne tuloksia yhteishankkeesta?”

Yritykset odottavat tulosten realisoituvan pidemmällä aikavälillä verrattuna aikaisempaan. Enemmistö yrityksistä odottaa saavansa tuloksia vasta yhden vuoden sisällä hankkeen päättymisestä. Kolmasosa yrityksistä odottaa tuloksia vasta kahden vuoden sisällä tai myöhemmin hankkeen päättymisestä. Loput yrityksistä odottavat nopeampia tuloksia; hieman alle kolmasosa yrityksistä odottaa saavansa tuloksia jo saman vuoden sisällä hankkeen päättymisestä.

Miten nopeasti odotatte saavanne tuloksia yhteishankkeesta?(%)

Vuoden 2010 selvityksessä arvioitiin yritysten kansainvälistymisprosessin nopeutuneen 2000-luvulla ja silloin kyselyssä saatu yritysaineisto tuki tätä väitettä. Vuonna 2010 toteutetussa kyselyssä suurin osa yrityksistä odotti saavansa tuloksia jo samana vuonna tai viimeistään vuoden sisällä. Yritysten odotukset siitä, millä aikavälillä yhteishankkeiden tulokset realisoituvat näyttävät kuitenkin muuttuneen merkittävästi viimeisimmässä aineiston perusteella. Edelleenkin suurin osa yrityksistä odottaa saavansa tuloksia jo saman vuoden tai viimeistään yhden vuoden sisällä hankkeen päättymisestä, mutta pidemmän aikavälin odotuksissa on tapahtunut merkittävä muutos. Yli kolmasosa (34,3 prosenttia) vastanneista yrityksistä odottaa tuloksia vasta kahden vuoden sisällä tai jopa myöhemmin hankkeen päättymisestä. Vuonna 2010 näiden yritysten osuus oli vain 10,6 prosenttia. Mahdollisia syitä tähän muutokseen voi olla useitakin.

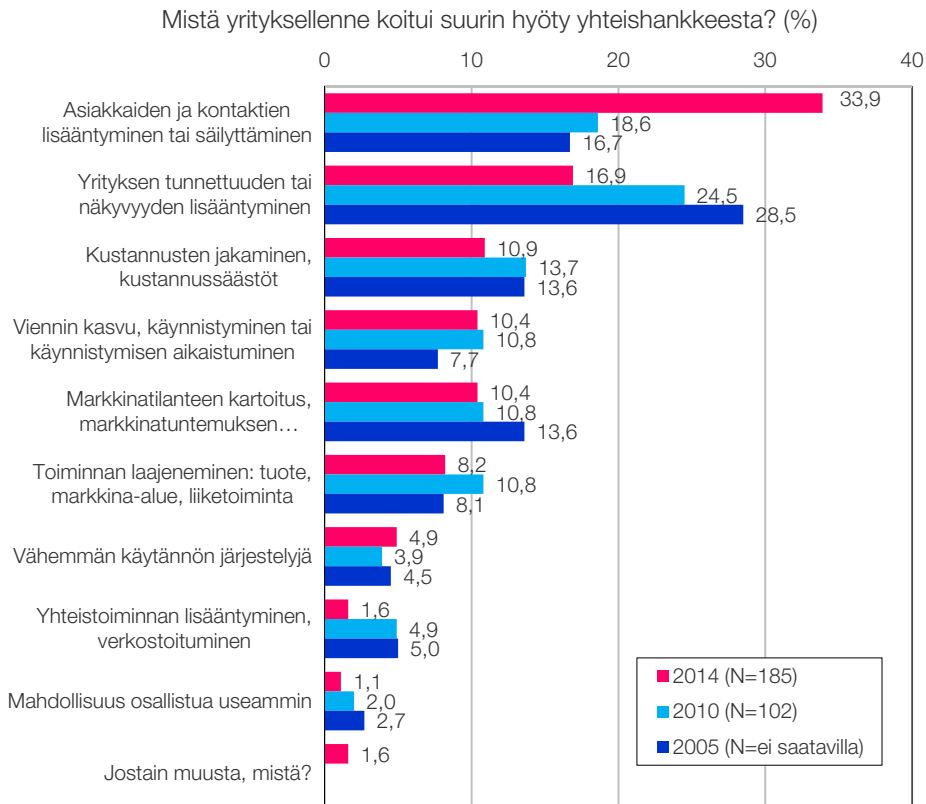
Maailmantalouden kasvun hidastuminen, viime aikoina varsinkin Euroopassa, mikä oli yhteishankkeisiin osallistuneiden yritysten tärkein markkina-alue, on voinut vaikuttaa siihen, että tuloksien eteen täytyy tehdä entistä enemmän ja pitkäjänteisemmin työtä. Nopeita tuloksia on vaikea saavuttaa kehittyneillä ja samaan aikaan hitaasti kasvavilla markkinoilla. Toisaalta myös vertailukohteena olevan selvityksen aikaan maailmantalous oli vasta toipumassa vuoden 2008 finanssikriisistä. Vastanneiden yritysten tärkeimmät vientialueet olivat Länsi-Eurooppa ja Pohjoismaat, kuten myös vuonna 2010. Kasvua oli tapahtunut Yhdysvaltojen ja Kiinan osalta. Voi olla, että nämä markkinat ovat olleet luonteeltaan sellaisia, että tulosten saavuttaminen vaatii pidempää aikaperspektiiviä. Yrityksiltä ei kuitenkaan kysytty, mille kohdealueelle yhteishanke kohdistui, joten siltä osin tämän johtopäätöksen tekemiseksi ei ole tarpeeksi tietoa.

Aikaisemmin selvityksessä on tullut esille, että yritysten suunnitelmallisuus kansainvälistymisen osalta on lisääntynyt. Entistä suuremmalla osuudella yrityksistä on olemassa oleva kansainvälistymisstrategia ja lähes kaikilla muillakin se on

suunnitteilla tai kansainvälisyys on osa yhtiön normaalia toimintaa ja strategiaa. Suunnitelmallisuuden lisääntyminen voi olla syynä yritysten realistisempiin odotuksiin vienninedistämishankkeiden tuloksista. Yritysten viennin laajeneminen uusille markkinoille on yleensä pitkä prosessi, joka vaatii suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteisyyttä. Yhdellä messuosallistumisella uusien vientimarkkinoiden avautuminen ja vientitoiminnan vakiinnuttaminen harvoin onnistuu.

Kysymys 25. "Mistä yrityksellenne koitui suurin hyöty yhteishankkeesta?"

Yrityksiltä kysyttiin vielä yhtä yksittäistä suurinta yhteishankkeesta koitunutta hyötyä. Suurin hankkeista saatu hyöty oli yritysten näkökulmasta lisääntyneet asiakas-kontaktit tai nykyisten asiakkaiden säilyttäminen. Seuraavaksi suurimmiksi hyödyiksi nähtiin yrityksen tunnettuuden ja näkyvyyden kasvu, saavutetut kustannussäästöt sekä viennin kasvu, käynnistyminen tai käynnistymisen aikaistuminen. Aikaisempaan verrattuna on huomattavaa, että asiakkaiden ja kontaktien lisääntyminen tai säilyttäminen on yritysten näkökulmasta noussut merkittävimmäksi yhteishankkeesta koituneeksi hyödyksi.

Vastaajista kolmasosa (33,9 prosenttia) ilmoitti hankkeen suurimmaksi hyödyksi asiakkaiden ja kontaktien lisääntymisen tai säilyttämisen. Toiseksi suurimmaksi (16,9 prosenttia) hyödyksi nähtiin yrityksen tunnettuuden tai näkyvyyden lisääntyminen. Näiden jälkeen suurimmat hyödyt olivat hankkeella saavutetut kustannussäästöt (10,9 prosenttia), viennin kasvu, käynnistyminen tai käynnistymisen aikaisuminen (10,4 prosenttia) sekä markkinatuntemuksen lisääntyminen (10,4 prosenttia). Vain muutama yritys näki mahdollisuuden osallistua useammin, yhteistoiminnan lisääntymisen tai käytännön järjestelyjen helpottumisen suurimmaksi yhteishankkeesta koituneeksi hyödyksi. Yksi yritys kertoi tärkeimmäksi hyödyksi mahdollisuuden osallistua messuille.

Aikaisemmissa selvityksissä yritykset ovat kokeneet hankkeiden merkittävimmäksi hyödyksi yrityksen tunnettuuden ja näkyvyyden lisääntymisen. Asiakkaiden ja kontaktien hankkiminen ja ylläpito on nähty vasta toiseksi suurimpana hyötynä. Tuoreimman aineiston mukaan tilanne on muuttunut täysin. Niiden yritysten määrä, jotka kokivat asiakkaiden ja kontaktien lisääntymisen suurimmaksi hyödyksi on melkein kaksinkertaistunut. Kasvua tässä on tapahtunut yhteensä 82 prosenttia. Aikaisempaa suurempi osa yrityksistä ilmoitti näyttelyn/messut viimeisimmäksi hanketyypikseen. Tästä huolimatta pelkkää näkyvillä olemista ei nähty yrityksissä suurimpana hyötynä, vaan yritykset ovat olleet selvästi aktiivisemmin hankkimassa uusia asiakkaita ja kontakteja.

4.5 Lopuksi

Sähköisen kyselyn päätti osio, jossa yrityksiltä kysyttiin ensin mielipidettä julkisen sektorin roolista yritysten vienninedistämisessä. Kysely päättyi avoimeen kysymykseen, jossa vastaajilla oli mahdollisuus antaa avointa palautetta. Kyselyyn vastanneet yritykset pitivät julkisen sektorin roolia yritysten viennin kehittämisessä hyödyllisenä, jopa välttämättömänä. Julkisen tuen tärkeys kansainvälistymisessä nousi esille myös yritysten avoimissa vastauksissa ja pk-yritysten kansainvälistymistukiin tehdyt leikkaukset nähtiin Suomen kannalta kohtalokkaiksi.

Kysymys 26. "Kaiken kaikkiaan, kuinka hyödyllisenä pidätte julkisen sektorin toimintaa suomalaisten yritysten viennin kehittämisessä?"

Kyselyyn vastanneet yritykset suhtautuivat julkisen sektorin rooliin yritysten vienninedistämisessä positiivisesti. Yrityksistä lähes neljä viidesosaa piti julkisen sektorin toimintaa yritysten viennin kehittämisessä erittäin hyödyllisenä tai jopa välttämättömänä. Näiden yritysten osuus oli hieman korkeampi kuin aikaisemmassa vuoden 2010 selvityksessä. Muutama yritys oli sitä mieltä, että julkisen sektorin toiminnalla ei ole merkitystä viennin edistämisessä. Loput vastanneista yrityksistä kokivat julkisen sektorin toiminnan tarpeelliseksi, mutta eivät välttämättömäksi.

Kysymys 26: Kaiken kaikkiaan, kuinka hyödyllisenä pidätte julkisen sektorin toimintaa yritysten viennin kehittämisessä?

Vastaus	Lukumäärä	Prosentti	Prosentti 2010
Erittäin hyödyllisenä, jopa välttämättömänä	160	79,2 %	76,5 %
Tarpeellisenä, mutta en välttämättömänä	38	18,8 %	22,6 %
Julkisen sektorin toiminnalla viennin edistämiseksi ei ole merkitystä	4	2,0 %	0,9 %
Pidän julkisen sektorin toimintaa jokseenkin haitallisena viennillemme	0	0,0 %	0,0 %
Julkisen sektorin ei pidä puuttua suomalaisten yritysten vientiin	0	0,0 %	0,0 %
Yhteensä	N=198	100 %	N=102/100 %

Kysymys 27. "Mitä muuta haluaisit sanoa? Sana on vapaa."

Kyselyn viimeisessä osiossa yritysten oli mahdollista antaa avointa palautetta tukimuodosta. Kysymys oli avoin ja se oli asetettu viimeiseksi, jotta kyselyn aikana heränneet avustukseen liittyvät ajatukset saataisiin talteen. Tähän avoimeen kysymykseen saatiinkin lopulta vastaus yhteensä 86 yritykseltä.

Avoimet vastaukset toivat esille jo suljetuissa kysymyksissä havaittua tyytyväisyyttä yhteishankkeiden toimintaan ja niillä saavutettuihin tuloksiin. Lisäksi vastauksissa avattiin tarkemmin sitä, minkälaisia tarpeita yrityksillä on kansainvälistymisen suhteen ja painotettiin vientiponnistelujen tärkeyttä koko yhteiskunnan kannalta. Osa yrityksistä kertoi tarkemmin hankkeella saavutetusta liikevaihdosta ja muista konkreettisista tuloksista. Lisäksi yritykset näkivät tukimuodossa erilaisia kehitystarpeita.

Avoimissa vastauksissa osa yrityksistä kritisoi tukijärjestelmään liittyvää byrokratiaa ja hankkeiden hallinnoijien roolia. Osa yrityksistä olisi halunnut hoitaa kansainvälistymiseen liittyvät toimenpiteet omin voimin ja hakea myös tuen suoraan itselleen. Yksi yritys oli sitä mieltä, että yksin osallistuminen ilman tukea ei olisi ollut paljoo kalliimpaa kuin osallistuminen tuen kanssa.

Julkishallinnon ja yritysmaailman erilaisista toimintatavoista oli joidenkin yritysten kohdalla syntynyt kitkaa. Erityisesti rahoituksen määrän ja ehtojen muuttuminen kesken hankkeen koettiin ongelmalliseksi yritysten kannalta. Yritykset kritisoivat myös tuen ehdoissa käytettävää EU:sta tulevaa pk-yrityksen määritelmää. Moni yritys on kooltaan pk-yritys, mutta toimii osana suurempaa kansainvälistä konsernia. Tällöin tuki myönnetään pienempänä tai ei lainkaan, vaikka yrityksen oma toiminta ja resurssit olisivat pienimuotoista.

Avoimet vastaukset painottuivat tuen tarpeellisuuden korostamiseen varsinkin pienten yritysten kohdalla ja yritysten erilaisten tarpeiden selvittämiseen viennin edistämisessä. Alla olevaan taulukkoon on koottu avoimissa vastauksissa useimmin esille nousseet teemat.

Kysymys 27: Mitä muuta haluaisit sanoa? Sana on vapaa.			
Sija	Motiivi	Havaintoja (kpl)	Prosentti
1	Julkinen tuki on pienille yrityksille välttämätön kansainvälistymisen kannalta. Kansainvälistyminen on nopeutunut ja tullut mahdolliseksi.	30	19,5 %
2	Pienet yritykset tarvitsevat tukea verkostojen luomiseen ja muuta ulkopuolista vientiosaamista.	23	14,9 %
3	Hyvät tuotteet, mutta markkinointi ja myynti on ongelma. Myyntiin ja markkinointiin tarvitaan tukea.	22	14,3 %
4	Vienti on ainoa mahdollisuus kasvaa ja luoda työpaikkoja, pienten kasvavien yritysten viennin tukeminen on Suomen kannalta tärkeää.	14	9,1 %
5	Byrokratiaa on liikaa, julkishallinnon ja yritysmaailman erilaiset toimintatavat tuottavat kitkaa.	9	5,8 %
6	Tuki pitäisi yrityksen näkökulmasta olla paremmin ennustettavissa, markkinointitoimintaa pitää suunnitella pitkäjänteisesti (pidemmän aikavälin esiintymis/myyntistrategian tukeminen).	8	5,2 %
7	Paljon tuesta tuntuu menevän erillisille konsulteille, liikaa välikäsiä.	8	5,2 %
8	Muut	40	26,0 %
Yhteensä		N=154	100 %

Alle on kerätty joitakin esimerkkejä yritysten antamista avoimista vastauksista, joissa käsiteltiin erilaisten vienninedistämistoimenpiteiden vaikuttavuutta, yhteishankkeiden tuloksia ja tuen tarpeellisuutta:

"Vientiä muutama vuosi sitten aloittaneena yrityksenä arvostamme julkisen sektorin tukea, joka mahdollistaa kasvun erityisesti kustannussäästöä tuoden eli riskejä pienentäen. Vientimarkkinoiden rakentaminen toimiviksi vie aikaa vähintään 2-4 vuotta. Pienyrityksessä markkinatutkimuksiin ja markkinointitapahtumiin ei ole riittäviä resursseja ja siksi erityisesti yhteishankkeet ja hyvin johdetut vienninedistämistapahtumat koetaan tärkeiksi."

"Näyttelyihin osallistuminen viestittää asiakaskunnalle yrityksen olevan toisinaan markkina-alueella; signaali sitoutumisesta."

"Aloittaessamme vientitoimintaa olivat hankkeet ensiarvoisia, lähes välttämättömiä. Nyt ne avaavat mahdollisuuksia uusille alueille viennissä."

"Yksittäisen yrityksen on erittäin vaikea onnistua yksin kansainvälistymisessä."

"Suomalaiset yritykset eivät usein ymmärrä tätä, mutta varsinkin pk-yrityksille valtion tuki on oleellista, koska riskit ja kustannukset toiminnan käynnistämisen vaiheessa ovat kovat. Saksalaiset tekevät "Made in Germany" -teemalla erittäin

näkyvää yhteistoimintaa ja se taatusti kantaa hedelmää. Miksei "Team Finland" pystyisi samaan?"

"Kansainvälistymistuki-avustusten merkitys on vientiyrityksille aivan välttämätön apu, jotta voidaan pysyä vientialueilla ja saavuttaa uusia markkina-alueita."

"Jos noin 700 euron tuella saimme aikaan vuodessa 450 000 euroa liikevaihtoa (mikä 4kertaasti liikevaihtomme) ja tarjosi työtä lyhytaikaisesti noin 45 freelancerille Suomessa on mielestäni aivan selvää, että tämä oli valtion kannalta kannattavaa ja toivon tämän toiminnan jatkuvan. Pitää kuitenkin olla yrityksille selkeät ehdot, joihin sitoutuu ja samalla myös mitä heiltä vaaditaan. Asia pitäisi olla mahdollisimman yksinkertaista. Olemme osallistuneet myös hankkeeseen, jossa 500 euron tukea varten teimme 10h lisätyötä. Tällöin tuesta ei ole mitään hyötyä."

"Suomi on pieni markkina, ja kansainvälistymisen vaatimiin toimenpiteisiin ei välttämättä riitä oman markkina-alueen toiminnasta syntyvä tulorahoitus. Tällöin erityisesti kansainvälistyminen on tärkeää yrityksen kasvun kannalta. Siksi julkisen sektorin taustatuki yritysten viennin kehittämisessä on merkittävä apu."

Tukijärjestelmän toimintaa kohtaan esitettiin seuraavanlaista kritiikkiä: Kritiikki kohdistui pääasiassa joidenkin hallintojien tarjoamien palvelujen hintaan. Palveluista peritty hinta jakoi vastaajia jo suljettujen kysymysten aikana. Kolmasosa yrityksistä koki saatujen palvelujen olevan hintatasoltaan pikemminkin kalliita kuin halpoja.

"Pienelle yritykselle tuet ovat toisaalta elintärkeitä toisaalta rasite. Kansainvälistyminen on todella vaikeaa kun on vähän resursseja. Silti kansainvälistymishankkeissa hankaluutena toisaalta ovat nämä tukiasiat. Miten varmistan, että tuolla tuella saan sataprosenttisen palvelun? Kaikille toimijoille on selvää, että yrityksille tukea myönnetään. Palveluiden kilpailutus siten on hankalaa, eli jos saan 50%-75% tukea niin silloin maksan itse 50%-25% kustannuksista. Jos tukea ei olisi, niin kilpailutuksessa toimijat olisivat pakotettuja tekemään 110% :sti työtä. Nyt en usko että saan kuin 80%:sta palvelua, josta maksan siis toki edelleen vain murto-osan."

"Yksin osallistuminen ilman tukea ei olisi ollut paljoa kalliimpi kuin osallistuminen TEM:n tuen kanssa."

"Kyseenalaistan toteuttajaorganisaation roolin. Tällä hetkellä näkemykseni mukaan se toimii lähinnä hallinnollisena yhteyshenkilönä, ja siten siitä maksettava hinta on korkea. Lisäksi haluaisimme lisää läpinäkyvyyttä yhteisständien rakentajalta. Kilpailuttaminen olisi tässä tärkeää."

Yritykset antoivat avoimissa vastauksissaan muun muassa seuraavia kehitysehdotuksia tukijärjestelmää varten:

"Peräänkuuluttaisin enemmän ennustettavuutta. Viejän joka haluaa suunnitella markkinointitoimintaansa pitkään etukäteen, tulisi tietää millä panostuksella hän lähtee."

"(Tuki) auttaa pieniä yrityksiä valtavasti, mutta byrokratiaa olisi karsittava. Voidaan miettiä, voiko tuen hoitaa joustavammin ilman välikäsiä. Mitä jos automatisesti messuille ulkomaille lähtevä yritys saisi siihen suoraa tukea, kiinteät summat. Ilman väliportaita."

"Mikroyrityksen oma työpanos pitäisi ottaa huomioon avustusosuutta laskettaessa. Nyt pienen yrityksen pitäisi ostaa ulkopuoliselta yritykseltä sellaista tietotaitoa, jota yritys on nimenomaan hankkinut. Ehdotus: Avustuksen prosenttiosuuksia laskettaessa: mikroyrityksen oman työn arvo 35 % pitäisi ottaa huomioon myös TEM:n avustuksissa. TEM-avustuksen osuuden tulisi olla 65 % ja oman työn arvon tulisi olla 35 %. Opetus- ja kulttuuriministeriössä oman työn arvo huomioidaan avustuksia jaettaessa. Miksi TEM:ssä käytäntö on erilainen?"

"Toivottavaa olisi, että luovien alojen viennin edistämiseksi (näyttelytoimintaan) tulisi uusi instrumentti, mikä ei edellyttäisi neljän yrityksen yhteisesiintymistä. Tehokkainta olisi, että yritys voisi laatia esimerkiksi seuraavalle kahdelle vuodelle esiintymisstrategian ja hakea tukea näille vuosille, esimerkiksi 4 - 6 eri tapahtumaa/messua. Malli takaisi yritykselle suunnitelmallisen pohjan rakentaa kahden vuoden aikana jälleenmyynti/dealerverkoston hyvillä tuotteilla ja oikealla esiintymisellä. Esimerkiksi Tanskassa on tämän tapainen malli ja esimerkiksi Muuto on hyvänä esimerkki yrityksestä, mikä on kasvanut pienestä (toimialaansa nähden) suureksi."

Yritykset kantoivat myös huolta niille tärkeiden vientitukien jatkosta ja tukien leikkauksien vaikutuksista niiden toimintaympäristöön sekä Suomen talouteen. Alla on vielä yksi vastaus, jossa tämä huoli tuotiin esille:

"Niinä vuosina, jolloin määrärahoja on supistettu, olemme nähneet, miten monet kollegayritykset jäävät pois messuilta ja menettävät siksi asemiaan markkinoilla. Ja kun monet jäävät pois, ei saada enää kasaan yhteishankkeitakaan. Jos tällainen kehitys jatkuu, ei alan valmistajilla riitä töitä, ja nekin lopettavat, jolloin emme saa enää tuotteitamme valmistetuksi Suomessa. Jo nyt olemme ihan veitsenterällä, sillä jäljellä on enää kourallinen riittävään laatuun pystyviä valmistajayrityksiä, ja nekin raportoivat ongelmistaan usein, kun olemme yhteydessä."

4.6 Toteuttajaorganisaatioiden/hallintojien haastattelut

Avustusjärjestelmästä kerättiin tietoa myös hankkeiden hallinnoijina toimineilta organisaatioilta. Haastatellut hallinnoijat olivat yksityisiä vienninedistämispalveluja tarjoavia yrityksiä, erilaisia toimialajärjestöjä sekä vienninedistämisyhdistyksiä. Haastattelut toteutettiin puoliavoimina haastatteluina ja niissä käytiin läpi seuraavia teemoja:

- Mitkä ovat eri toimialojen tarpeet kansainvälistymisen ja viennin edistämisen saralla?
- Tuen hakemiseen ja myöntämiseen liittyvät kokemukset.
- Vienninedistämisalueen nykytila ja siinä tapahtuneet muutokset; erityisesti miten useimpien kansainvälistymisavustusten käsittelyn siirtäminen tehtäväksi kahdessa ELY-keskuksessa on toiminut?
- Mahdolliset kehitysajat valtiontukijärjestelmän toiminnan tehostamiseksi ja vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Nämä tapaamiset tuottivat runsaasti hyödyllistä materiaalia arvioinnin tueksi ja lisäsivät selvitysmiehen ymmärrystä yhteishankekentän eri toimialoista ja kansainvälistymisavustuksen käyttötavoista. Hankkeiden hallinnoijat tekevät monipuolisesti töitä yritysten viennin ja kansainvälistymisen eteen. Tässä esitellään lyhyesti tärkeimmät haastatteluissa esille nousseet asiat:

- Kaikkia eri toimialoja kansainvälistymisen osalta yhdisti kansainvälistymisprosessin pitkäkestoisuus. Tulosten saavuttamiseksi yrityksiltä ja hankkeiden hallinnoijilta vaaditaan suunnitelmallisuutta ja pitkäjänteistä panostamista kansainvälisiin markkinaponnisteluihin. Vienninedistämisalueen toteutuksessa realistinen aikaperspektiivi pysyvien tulosten saamiselle voi olla useita vuosia. Yhdellä näyttelyosallistumisella on harvoin mahdollista saavuttaa kaupallista menestystä. Jatkuva läsnäolo markkinoilla ja oikeiden kontaktien saaminen ja niiden ylläpitäminen ovat tulosten kannalta välttämättömiä toimenpiteitä. Yritykset hakevatkin hankkeilla tukea oikeiden markkinoiden ja oikeiden kontaktien löytämiseen. Hallinnoijat ovat asiantuntijoita siinä, miten yritysten on markkinoilla toimittava ja näyttävä, ja mihin niiden kannattaa panostaa, jotta ne voivat päästä parhaaseen lopputulokseen. Haastatellut hallinnoijat pitivät yritysten suurimpana motivaationa osallistua hankkeisiin sekä uusien asiakkaiden hankinnan että nykyisten säilyttämisen.
- Kansainvälistymisavustuksen kohdalla tuen hakijana toimii hankkeen hallinnoija, joka lähes poikkeuksetta on jokin näistä vienninedistämispalveluja tarjoavista organisaatioista. Tuen hakeminen ja myöntäminen teettävät hallinnoijilla paljon työtä ja osa tästä työstä koetaan turhan aikaa vieväksi. Hallinnoijien

tehtävänä on tarkistaa kansainvälistymishankkeeseen osallistuvien yritysten tukikelpoisuus, suunnitella hankkeet ja niiden kustannusarviot ja pitää huolta siitä, että hankkeista yrityksille syntyneistä kuluista saadaan kaikki tarvittavat tiedot tilitystä varten. Varsinkin tilitysten kohdalla toimintaa pitäisi hallinnoijien mielestä virtaviivaistaa. Valtionavustukseen hyväksytyjen pienten kulujen hakeminen korvattavaksi saattaa nykykäytännöllä tulla koko prosessin kannalta kalliimmaksi kuin itse kulu.

- Useimpien näyttelyhankkeitten, vientiverkosto/vientirengashankkeitten sekä kumppanuusohjelmien avustus- ja maksatuspäätösten käsittelyn siirto Hämeen ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksiin on hallinnoijien näkökulmasta ollut positiivinen muutos. Kaikki avustukset käsiteltiin ennen vuotta 2011 työ- ja elinkeinoministeriössä. Lisääntyneet henkilöresurssit ovat nopeuttaneet hakemusten käsittelyaikaa sekä avustus- että maksatuspäätösten kohdalla. ELY-keskus on lähempänä yritysten ja hallinnoijien rajapintaa kuin ministeriö ja yhteydenpito yritysisiin on jo luontaisesti aktiivisempaa. Jatkuva keskusteluyhteys kaikkien hankkeeseen liittyvien toimijoiden välillä, niin yritysten, hallinnoijien kuin tuen myöntäjän ja maksajan välillä lisää hankkeiden laatua. Muutoksesta johtuneiden alkuvaiheen ongelmien jälkeen hallinnoijien kokemus on ollut positiivinen. Ongelmia oli aiheuttanut muun muassa hakemusten käsittely neljännesvuosittain, mutta tästä käytännöstä luovuttiin sen osoittautuessa huonoksi toimintatavaksi. Tämän jälkeen on hakemuksissa siirrytty takaisin jatkuvaan käsittelyyn.
- Myös hallinnoijien kokemusten mukaan yrityksille aiheutuu ongelmia valtionavustuksessa käytetystä pk-yritysten määritelmästä. Yrityksen kokoluokka vaikuttaa mahdollisen valtionavustuksen suuruuteen ja monet kansainvälisillä markkinoilla toimivat Suomeen rekisteröidyt yritykset kuuluvat osaksi jotain suurempaa konsernia. Tällöin ne luokitellaan tukikelpoisuuden osalta suuriksi yrityksiksi ja ne saavat näin tosiasiallista kokoluokkaansa pienempää tukea. Yhteishankkeisiin vaadittava vähintään neljän pk-yrityksen joukko tuottaa myös joissakin tapauksissa ongelmia. Tarpeeksi suuren suomalaisen yritysjoukon kokoaminen yhteishankkeeseen on joillakin erikoistuneimmilla toimialoilla erittäin vaikeaa, ellei jopa mahdotonta. Tähän kaivattiin jonkinlaista kevennystä erityistapausten kohdalla. Valtionavustuksen myöntövaltuuteen tehdyt leikkaukset ja sitä kautta myöntöehtoihin tehdyt muutokset ovat johtaneet siihen, että joitakin vienninedistämishankkeita on hankala toteuttaa enää tarkoituksenmukaisesti. Leikkaukset ovat johtaneet muun muassa siihen, että vientiverkoston kolmannen toimintavuoden tukeminen on lopetettu, vaikka se on usein ollut olennainen hankkeen menestyksekkäälle läpiviennille ja tulosten saavuttamiselle uusilla markkinoilla. Joillakin toimialoilla erittäin olennaisten rahtikulujen tukikelpoisuuteen tehdyt heikennykset taas ovat johtaneet tilanteeseen, jossa niitä ei ole saanut enää kukaan. Lisäksi hallinnoijat toivoivat, että avustusta voisi jatkossa käyttää myös niiden omissa

organisaatioissa olevan erityisosaamisen palkkaamiseen. Nykyisellään hallinnoijien on tehtävä kaikki hankkeisiin tarvittavan erikoisosaamisen hankinnat ulkopuolisilta tahoilta, vaikka niillä olisi mahdollisesti sama osaaminen myös omassa talossa.

Haastatteluista kertyi runsaasti mielenkiintoista aineistoa, joka tuki yrityksiltä kerätyn aineiston tulkintaa. Useat jo yrityksille tehdyn kyselyn tuloksissa esille nousseet teemat toistuivat hallinnoijien kanssa käydyissä keskusteluissa, ja tässä esiteltiin lyhyesti haastatteluiden lisäänti näille yrityksiltä saaduille tuloksille.

Seuraavassa luvussa vedetään yhteen kaikki keskeisimmät havainnot siitä, miten yritysten yhteishankkeisiin myönnettävä kansainvälistymisavustus on toiminut vuosina 2013 ja 2014, ja vastataan selvityksen alussa esitettyihin kysymyksiin. Lopuksi arvioidaan, miten kansainvälistymisavustus täyttää näiden tietojen valossa hyvälle tuelle määritellyt periaatteet.

5 Yhteenveto

Suomalaisten yritysten vienninedistämiskentässä on viime vuosien aikana tapahtunut suuria muutoksia. Valtioneuvoston käynnistämä Team Finland -palvelumalli on mullistanut valtionhallinnon toimintatapoja ja tuonut eri ministeriöissä vienninedistämistyössä toimivat henkilöt ja rakenteet lähemmäs toisiaan. Team Finland -yhteistyöverkoston ytimen muodostavat tällä hetkellä työ- ja elinkeinoministeriö, ulkoasiainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö sekä näiden ohjauksessa olevat julkisrahoitteiset organisaatiot (Finpro, Finnvera, Tekes, ELY-keskukset) ja ulkomaiset toimipisteet, kuten Suomen ulkomaanedustustot, Finpron ja Tekesin toimipisteet sekä erilaiset kulttuuri- ja tiedeinstituutit. Kesällä 2014 saatiin myös valmiiksi Finpron kokonaisvaltainen uudistus, jossa siitä tuli puhtaasti valtion rahoittama julkisia kansainvälistymispalveluita tarjoava organisaatio.

Näiden yrityksille tarjottavien kansainvälistymispalveluiden lisäksi yritykset tarvitsevat myös rahoitusta kansainvälistymisensä tueksi. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin on tarkoitettu tukemaan yritysten kansainvälisiä markkinaponnisteluja.

Kansainvälistymisavustuksen ympärille on muodostunut tehokas vienninedistämiseen keskittynyt toimijajoukko, joka muodostuu yksityisistä vienninedistämispalveluja tarjoavista yrityksistä, erilaisista toimialajärjestöistä sekä vienninedistämisyhteisöistä. Nämä organisaatiot toimivat hankkeiden hallinnoijina ja toteuttavat yritysten kansainvälistymiseen ja viennin edistämiseen tähtäävät yhteishankkeet. Yhteishankkeisiin osallistuneet yritykset ovat saatujen tulosten perusteella olleet erittäin tyytyväisiä näiden organisaatioiden osaamiseen viennin ja kansainvälistymisen saralla ja yritykset ovat kehittäneet hankkeiden ansiosta merkittävästi vientipotentiaaliaan.

Selvityksen alussa tälle arvioinnille asetettiin seuraavat tavoitteet. Selvitystyön tavoitteena oli vastata seuraaviin kysymyksiin koskien kansainvälistymisavustuksen tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta yritysten kansainvälisten markkinaponnisteluiden tukena:

- Minkälaisia yrityksiä yhteishankkeisiin on osallistunut?
- Minkälaisiin hankkeisiin yritykset ovat osallistuneet ja miten yhteishanke toimintamuotona koetaan?
- Minkälaisia vaikutuksia yhteishankkeilla on ollut yritysten vientiin, verkostoitumiseen ja kansainvälistymiseen?
- Miten yritykset ovat kokeneet hankkeiden hallinnoijien toiminnan?
- Miten hyvän tuen periaatteet toteutuvat kyseessä olevan valtionavustuksen kohdalla?

Lisäksi kyseessä olevan yritystukiohjelman kehittämisen tueksi selvitystyöllä haluttiin vastata myös seuraaviin kysymyksiin:

- Miten yhteishankkeisiin myönnettävän kansainvälistymisavustuksen käsitteilyn siirtyminen Hämeen ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksiin on toiminut hallintojien näkökulmasta?
- Miten hankkeiden hallinnoijat näkevät yhteishankkeet ja näihin myönnettävän valtionavustusjärjestelmän toiminnan?

Kerätty aineisto osoittaa, että yhteishankkeisiin osallistuneet yritykset ovat olleet kokoluokaltaan pääasiassa pieniä ja keskisuuria yrityksiä. Lukumääräisesti eniten on mikro- ja pienyrityksiä, mikä on suora heijastuma Suomen vientiyritysrakenteesta. Pk-yritykset hakevat yhteishankkeista tukea sekä vientiosaamisensa lisäämiseen, että rahoitusta kansainvälistymisestä ja viennin edistämisestä syntyviin kustannuksiin. Monelle yritykselle kansainvälistymiseen myönnettävä tuki on ollut ratkaisevassa roolissa niiden päättäessä kansainvälisille markkinoille lähtemisestä.

Avustuksella on tuettu hyvin erilaisten toimialojen vientiä ja kansainvälistymistä ja tuen käyttäjäjoukosta neljäsosa on vientiään aloittavia yrityksiä; näiden kohdalla vientitoiminta on alkanut viiden viime vuoden aikana tai on juuri alkamassa. Yritysten kansainvälistymisavustusta on käytetty pääasiassa kansainvälisiin näyttely- ja messuosallistumisiin, vientiverkosto/vientirengashankkeisiin sekä muihin yhteisvientihankkeisiin. Yli puolet osallistuneista yrityksistä ilmoitti viimeisimmäksi hankkeekseen näyttelyosallistumisen.

Keskimääräinen yritykselle myönnetty kansainvälistymisavustus on vuonna 2013 ollut 8 307 euroa/hanke ja puolet myönnettyistä avustuksista on ollut suuruusluokaltaan alle 4 463 euroa. Yhteisesti toteutetut vienninedistämishankkeet ovat yritysten mielestä kustannustehokas ja lisäarvoa tuottava tapa edistää vientiä ja kansainvälistymistä. Yritykset ovat joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta yhtä mieltä siitä, että useamman yrityksen voimin toteutettu vienninedistäminen on tehokkaampaa ja se lisää yritysten vetovoimaa asiakkaiden silmissä. Yli puolet yrityksistä koki avustetulla hankkeella olleen suuri merkitys niiden viennin kasvulle, viennin laajenemiselle uusille markkina-alueille, kansainvälisen tunnettuuden kasvulle sekä kilpailijoiden tuntemuksen ja markkinatuntemuksen lisääntymiselle.

Aikaisempiin vuosina 2005 ja 2010 kansainvälistymisavustuksesta tehtyihin arviointeihin verrattuna yhteishankkeet ovat olleet entistä tuloksellisempia lähes kaikilla osa-alueilla. Yritykset ovat saaneet konkreettisia tuloksia, kuten kontakteja potentiaaliin asiakkaisiin, uutta markkinatietoa, lisää yhteistyötä ja verkostoitumista niin ulkomailla kuin Suomessa sekä suoria kauppoja. Lähes 60 prosenttia yrityksistä kertoi yhteishankkeen jo synnyttäneen vientiä ja 33 prosenttia kertoi odottavansa hankkeesta tuloksia lähivuosina.

Yritykset nimesivät tärkeimmiksi yksittäisiksi hankkeista saaduiksi hyödyiksi asiakkaiden ja kontaktien lisääntymisen tai säilyttämisen, yrityksen tunnettuuden

tai näkyvyyden lisääntymisen, kustannusten jakamisen ja kustannussäästöt sekä viennin kasvun, käynnistymisen tai käynnistymisen aikaistumisen.

Yhteishankkeisiin osallistuneet yritykset ovat olleet pääasiassa erittäin tyytyväisiä hankkeiden hallinnoijina toimineiden organisaatioiden toimintaan ja asiantuntemukseen. Yritykset ovat aikaisempaan verrattuna entistä tyytyväisempiä hallinnoijien resursseihin, toiminnan tehokkuuteen, asiantuntevuuteen kansainvälistymisessä sekä eri kohdealueiden ja toimialojen tuntemukseen. Myös tiedonsaanti avustukseen liittyvistä vaatimuksista, eri menojen avustuskelpoisuudesta, hallinnoijien perimistä palkkioista sekä muusta avustukseen liittyvästä ohjeistuksesta on parantunut vuoden 2010 tasosta. Hankkeiden hallinnoijien toiminnassa on tapahtunut merkittävä muutos parempaan ja ne saavat yrityksiltä hyvät arvostukset. Ainoastaan hallinnoijien tarjoamien palvelujen hintataso jakoi vastaajia.

Kansainvälistymisavustuksen myöntövaltuuteen tehdyt leikkaukset ovat kuitenkin heikentäneet yritysten mahdollisuutta saada tukea kansainvälistymisen ja viennin edistämisestä syntyneisiin kuluihin. Sekä rahoitettujen hankkeiden, että yritysosallistumisten määrä on laskenut huomattavasti kuluneen vuosikymmenen aikana. Hyväksytyjen hankkeiden määrä on laskenut vuoden 2011 tasosta, joka oli 346 kappaletta 225 kappaleeseen vuonna 2014. Samaan aikaan yritysosallistumisten määrä on pudonnut yli tuhannella (2011: 2 576 yritysosallistumista, 2014: 1 449 yritysosallistumista). Avustuksen myöntövaltuudesta on tänä aikana leikattu yli 65 prosenttia.

Näyttelyosallistumisiin sekä vientiverkostoihin/vientirenkaiseen ja kumppanuusohjelmiin liittyvät hankkeet pois lukien matkailu, luovat alat ja strategiset kärkihankkeet, on vuoden 2011 alusta käsitelty Hämeen ja Varsinais-Suomen ELY-keskuksissa. Käsittelyn siirto on käynnistymisvaiheen ongelmien jälkeen parantanut yritystukiohjelman toimintaa. Sekä rahoitus- että tilityspäätöksiin liittyvät käsitteilyajat ovat nopeutuneet ja hankkeiden hallinnoijat ovat olleet tyytyväisiä siirron jälkeen aktiivisempaan yhteydenpitoon. Parantunut yhteistyö rahoituksen myöntävän tahon ja hankkeita toteuttavien hallinnoijien välillä on varmasti yksi syy siihen, että yhteishankkeisiin osallistuneiden yritysten kokemukset hankkeiden toiminnasta ovat parantuneet entisestään aikaisemmasta jo hyvästä tasosta.

Sekä hankkeiden hallinnoijat, että hankkeisiin osallistuneet yritykset toivoivat tutkimuotoon parempaa ennakoitavuutta ja hankkeisiin suunnitelmallisempaa otetta kansainvälistymiseen. Kansainvälistyminen on pitkäkestoinen prosessi, joka vaatii ennakkosuunnittelua ja pitkäjänteistä työskentelyä mahdollisesti useamman vuoden aikajänteellä menestyksen takaamiseksi. Yritysten kansainvälistyminen näytetään muun muassa yritysten kansainvälistymisstrategioiden yleistymisen myötä vuonna 2014 entistä suunnitellummalta.

Ennakoitavuus on heikentynyt kansainvälistymisavustuksen myöntövaltuuteen tehtyjen leikkausten myötä, erityisesti vuonna 2014, jolloin valtuudesta leikattiin viisi miljoonaa euroa kesken valtuuskauden. Määrärahojen leikkaantumista johtuneet ehtojen muutokset ovat karkottaneet potentiaalisia yrityksiä hankkeista ja hankaloittaneet hankkeiden tarkoituksenmukaista toteuttamista. Ehtojen tiukennusten

takia esimerkiksi jo suunniteltujen hankkeiden tukikelpoisuus on saattanut muuttua kesken hankkeen.

Ehtojen tiukennusten tarkoituksena on ollut supistuvien määrärahojen olosuhteissa taata mahdollisimman monelle yritykselle mahdollisuus saada edes jonkinlaista tukea kansainvälistymisestä syntyneiden kulujen kompensoimiseen.

5.1 Yritysten yhteishankkeiden kansainvälistymisavustus on hyvä tuki

Hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa asetettiin syksyllä 2013 tavoitteeksi yritystukijärjestelmän uudistaminen taloutta ja elinkeinorakennetta uudistavaan sekä kasvua ja kansainvälistymistä edistävään suuntaan. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi sekä uudet yritystuki-instrumentit että nykyiset tuet tulisi arvioida ministeri-työryhmän laatimien hyvän tuen periaatteiden pohjalta. Seuraavaksi käydään läpi miltä osin kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin täyttää nämä hyvän tuen periaatteet.

- **Relevantti tavoite:** Kansainvälistymisavustuksen tavoitteena on parantaa suomalaisten pk-yritysten mahdollisuuksia laajentua uusille markkinoille ja kasvattaa niiden vientiä. Tavoitteet ovat relevantit Suomen vientiin perustuvan talouden kannalta. Kansainvälistymisavustuksella mahdollistetaan Suomen vientirakenteen monipuolistaminen sekä vientiyritysten koon että toimialojen osalta, parannetaan suomalaisten yritysten kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla alentamalla yritysten kansainvälistymisen kustannuksia sekä ulkomaisten kontaktien ja asiakkaiden kautta mahdollistetaan myös elinkeinotoiminnan uudistaminen kansainvälisten markkinoiden tarpeiden pohjalta.
- **Kohdistuminen:** Kansainvälistymisavustus on tarkoitettu edistämään suomalaisten teollisten yritysten ja palveluyritysten vientiä ja kansainvälistymistä kansainvälistymiskehityksen eri vaiheissa. Tuki on kohdistettu käytettäväksi tarkasti määriteltyihin vientiä edistäviin toimenpiteisiin, jotka on käyty läpi tämän selvityksen johdannossa. Yhteishankkeet lisäävät yritysten välistä yhteistyötä ja verkottumista ja hankkeisiin osallistuneet yritykset näkevät tiedon leviämisen ja muilta yrityksiltä oppimisen yhdeksi suurimmista yhteishankkeista saatavista hyödyistä. Kansainvälisten markkinoiden vaatimustasoon vastaaminen lisää yritysten kilpailukykyä ja kykyä selviytyä yhä kansainvälisemmilläkin kotimarkkinoilla. Kansainvälistymisen toteuttaminen menestyksekkäästi vaatii yrityksiltä kuitenkin resursseja, joista varsinkin pk-yrityksillä on pulaa. Avustus vastaa rahoitusmarkkinoilla olevaan kansainvälistymiseen liittyvän rahoituksen puutteeseen. Tuki edistää kilpailua helpottamalla yritysten pääsyä kansainvälisille markkinoille.

- Vaikuttavuus:** Kansainvälistymisavustusta voidaan myöntää pääsääntöisesti enintään 50 prosenttia avustukseen hyväksyttävistä kustannuksista. Nämä kustannukset ovat yrityksille viennin ja kansainvälistymisen edistämiseksi syntyneitä kuluja ja hyväksyttävät kulut on määritelty valtionavustuksen myöntöohjeissa. Yli puolet yhteishankkeisiin osallistuneista yrityksistä ei olisi osallistunut hankkeeseen ilman julkista tukea. Tuki teki mahdolliseksi erityisesti mikro- ja pienyritysten kansainväliset markkinaponnistelut. Yhteishankkeilla on saavutettu erittäin laaja-alaisesti tuloksia ja niitä on esitelty tässä selvityksessä. Yritykset ovat tuettujen hankkeiden avulla saaneet uusia kansainvälisiä asiakkaita, säilyttäneet jo olemassa olevia liikesuhteita, päässeet käsiksi uuteen markkinatietoon ja hankkeiden tuloksena on syntynyt vientiä. Hankkeisiin osallistuneiden suurten yritysten kohdalla tuen saanti ei ole ollut yhtä tärkeää kuin pienempien kohdalla. Melkein kaksi kolmasosaa suurista yrityksistä olisi osallistunut hankkeeseen myös ilman julkista tukea, tosin suurin osa suppeammin kuin tuen kanssa. Pienet yritykset kokivat kuitenkin suurten yritysten läsnäolon hankkeissa positiiviseksi niiden vientiponnisteluiden kannalta. Tällä hetkellä suurten yritysten kohdalla avustusta voidaan myöntää hyväksyttäviin kustannuksiin enintään 25 prosenttia. Yritysten on tässä tukimuodossa oltava aina valmiita laittamaan myös omaa rahoitusta hankkeeseen. Tuki toimii myös yrityksille kannustimena panostaa omia resursseja kansainvälistymiseen ja viennin edistämiseen; tukea ei kannata hakea vain tuen vuoksi.
- Suuri hyöty pienillä kustannuksilla:** Yhteishankkeissa useampi yritys käyttää samoja palveluita, mikä lisää kustannustehokkuutta. Saman vientikonsultin/päällikön osaaminen saadaan useamman yrityksen käyttöön tai kansainväliseen myyntinäyttelyyn voidaan osallistua suuremmalla osastolla kuin yksin ja synnyttää näin vahvempi mielikuva markkinoitavista tuotteista ja palveluista. Lisäksi yrityskohtaiset tukisummat jäävät tässä valtionavustuksessa pieniksi. Yritykset ovat parhaimmassa tapauksessa alle tuhannen euron tuella saavuttaneet satojentuhansien eurojen arvosta uutta liikevaihtoa. Keskimääräinen yritykselle myönnetty kansainvälistymisavustus on vuonna 2013 ollut 8 307 euroa/hanke ja puolet myönnetyistä avustuksista on ollut suuruusluokaltaan alle 4 463 euroa. Lähes 60 prosenttia yrityksistä kertoi hankkeen synnyttäneen vientiä ja kolmasosa odotti saavansa tuloksia hankkeesta lähivuosina. Hankkeista syntyneistä tuloksista ei ole käytettävissä olevaa euromääräistä tilastotietoa. Tätä selvitystä varten kerätty aineisto kuitenkin tukee vaatimusta suurista hyödyistä pienillä kustannuksilla.
- Tarkoituksenmukainen:** Suomalaisten pk-yritysten vienti- ja kansainvälistymisponnisteluiden tukeminen on erittäin perusteltua. Suomi on pienten kotimarkkinoiden maana erittäin riippuvainen vientiyritysten menestyksestä. Lisäksi suurimman osan viennin arvosta tuottaa harva suurten yritysten

joukko. Suomalaisten pk-yritysten puskeminen vientiin ja sitä kautta viennin monipuolistumisen tukeminen on kansantalouden kannalta elintärkeää. Kansainvälistyminen vaatii resursseja, joista varsinkin pk-yrityksillä on puutetta. Kansainvälistymisavustuksella turvataan myös suomalaisten yritysten kansainvälistä kilpailukykyä, kun sillä vastataan muiden maiden harjoittamaan tukipolitiikkaan. Esimerkiksi saksalaisten yritysten vienti- ja markkinaponnisteluja tuetaan suurella mittakaavalla ja menestyksekkäästi. Myös muualla EU:n sisällä jäsenmaat tukevat yritystensä vienti- ja markkinaponnisteluja.

- **Hallinnollinen rasitus tuen saajalle pieni:** Tuen lopullisille saajille eli hankkeisiin osallistuville yrityksille kansainvälistymisavustuksesta syntyvä hallinnollinen rasitus on pientä, mutta koko prosessin hallinnollista rasitusta olisi syytä tarkastella. Tuen hakemiseen liittyvä byrokratia ja vastuu hankkeiden toteutumisesta on tässä tukimuodossa säilytetty hankkeiden hallinnoijille eli erilaisille kansainvälistymispalveluja tarjoaville yrityksille, toimialajärjestöille sekä vienninedistämisyhteisöille. Tukimuotoon liittyvän byrokratian keventäminen olisi kuitenkin aiheellista, jotta tukimuodon ennakoitavuus ja resurssien kohdentuminen oikeiden asioiden tekemiseen paranisi. Yhteishankkeesta syntyneen kulun korvaamiseksi yritykselle on yrityksen ensin itse tarkistettava korvaukseen oikeuttavat tositteensa, tämän jälkeen tarkistuksen tekee tilintarkastaja, tämän jälkeen hallinnoija, joka tekee hankkeen tilityshakemuksen ja lopulta rahoituksen maksaja, joka tarkistaa tositteet ennen kuin tuki maksetaan yritykselle. Lopputuloksena pienen korvauksen hakeminen saattaa koko prosessin kannalta katsottuna muuttua tehottomaksi. Hallinnollista rasitusta olisi mahdollista pienentää määrittelemällä esimerkiksi oletuskorvaussummat eri markkina-alueilla tapahtuvalle viennin edistämiselle. Yrityksille korvattaisiin kuluja tiettyyn hyväksyttävään ja ennalta määriteltyyn rajaan asti niiden matkustaessa tietylle markkina-alueelle tekemään vienninedistämiseen liittyvää työtä. Kulujen osalta todistettavaksi jäisi tällöin esimerkiksi vain paikan päällä käynti ja hankkeeseen osallistuminen.
- **Haittavaikutukset pienet:** Kansainvälistymisavustuksella tuetaan suomalaisten yritysten kansainvälistä kilpailukykyä kaikilla kotimaan ulkopuolisilla markkinoilla. Se ei aiheuta kohtuuttomia kielteisiä vaikutuksia kilpailuun tai muita yhteiskunnallisia kustannuksia. Yritysten yhteishankkeisiin myönnettävä kansainvälistymisavustus on notifioitu EU:ssa ja se on hyväksytty valtiontukien ryhmäpoikkeusasetuksen perusteella. Kansainvälistymisavustus muodostaa 3,5 prosenttia valtion TKI-toimintaan ja kansainvälistymiseen myönnettävistä avustuksista ja 0,3 prosenttia valtion myöntämistä yritystuista.
- **Määräaikainen:** Sekä tukiohjelma että yksittäiset tukipäätökset ovat määräaikaisia. Kansainvälistymisavustuksesta yritysten yhteishankkeisiin säädetään

valtioneuvoston asetuksella, joka on voimassa viisi vuotta kerrallaan. Nykyinen asetus (1300/2010) on voimassa 31.12.2015 asti. Yksittäiset tukipäätökset tehdään hankkeisiin, joilla on aina sekä alku- että loppupäivämäärä. Määräaikaisuuteen liittyy myös vaatimus tuen tarpeellisuuden ja toimivuuden arvioinnista ennen tukiohjelman jatkamista. Kansainvälistymisavustuksen tarpeellisuutta ja toimivuutta on arvioitu tässä selvityksessä.

- **Tukiautomaatiikka pois:** Kansainvälistymisavustus on avustusmuotoinen yritystuki-instrumentti. Sitä ei myönnetä automaattisesti tukiehdot täyttävälle yritykselle, vaan se voidaan myöntää vain erillisestä hakemuksesta ja valtion-apuviranomaisena toimivan tahon päätöksellä. Tukiautomaatiikan poistamisen vaatimus koskeekin yrityksille verotukina myönnettäviä yritystukia, mitä kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin ei ole.

5.2 Lopuksi

Suomen pienet kotimarkkinat tarkoittavat sitä, että maamme on hyvin vahvasti riippuvainen viennistä ja vientiyritystemme menestyksestä. Siksi yritysten tukeminen kansainvälisissä markkinaponnisteluissa on sekä elinkeinopoliittisesti, että yhteiskuntapoliittisesti perusteltua.

Tarve Suomen viennin rakenteen monipuolistamiseen niin vientiyritysten joukon kuin markkinoidenkin osalta on viimeistään nyt käynyt selväksi. Suomen vienti on ollut riippuvainen sekä kapean yritysjoukon menestyksestä, että harvan päävientialueen suotuisasta markkinakehityksestä. Suomen vientiin perustunut vauraus on elektroniikkateollisuudessa ja paperiteollisuudessa jo tapahtuneen rakennemuutoksen sekä Euroopan ja Venäjän markkinoiden epäsuotuisan taloustilanteen myötä entistäkin suuremman uhan alla.

Uusien vientimarkkinoiden avaaminen sekä suomalaisten vientiyritysten tarjonnan monipuolistaminen ovat avainasemassa tämän vaurauden turvaamisessa nyt ja tulevaisuudessa. Se, että keskimäärin neljäsosa kansainvälistymisavustusta viime vuosina saaneista yrityksistä on vientiään aloittavia yrityksiä ja että Euroopan ja Venäjän ulkopuoliset markkina-alueet ovat kasvattaneet merkitystään, on rohkaisevaa.

Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin on edesauttamassa sitä, että suomalaisten yritysten tuotteet olisivat näkyvillä kansainvälisillä markkinapaikoilla; näin mahdollistetaan se, että suomalaisten yritysten tarjoama kohtaa kansainvälisten markkinoiden kysynnän. Euroopan unionin säädökset kieltävät yritysten myynnin suoran tukemisen, mutta yritysten yhteishankkeisiin myönnettävällä kansainvälistymisavustuksella on mahdollista parantaa suomalaisten yritysten ja kansainvälisten asiakkaiden kohtaantoa ja siten mahdollistaa kaupanteko.

Yritysten yhteishankkeisiin myönnettävä kansainvälistymisavustus on siinä mielessä erittäin tehokas tuki, että ennen kuin yritykset voivat sitä saada, niiden on

pitänyt jo käyttää resursseja oman tuotteen/palvelun ja mahdollisesti myyntinsä kehittämiseen. Suomessa on kahden edellisen vuosikymmenen aikana käytetty merkittävästi resursseja tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin, mutta syntyneiden tuotteiden ja innovaatioiden leviämiseen ei ole panostettu samassa suhteessa. Tuotekehitykseen käytettyjen resurssien realisointi markkinaosuudeksi vaatii kuitenkin sekä strategista suunnittelua että pitkäjänteistä työskentelyä markkinoilla.

Jyrki Ali-Yrkön (2013) Etlalle tekemän tutkimuksen mukaan se, missä arvo syntyy, on nykyisessä globaalien arvoketjujen maailmassa mullistunut niin, etteivät nykyisin käytössä olevat kauppatilastot ole pysyneet tämän muutoksen perässä. Suurin osa arvosta syntyy nykyään sinne missä tuotteisiin liittyvä brändi ja osaaminen sijaitsevat. Globalisaation seurauksena toimialat ja klusterit ovat hajonneet eri puolille maailmaa tuotanto- ja arvoketjujen vaiheiksi tai työtehtäviksi. Yksittäisen tuotteen kilpailukyky markkinoilla määräytyy lopulta sen mukaan, miten tehokas tämän tuotteen takana oleva arvoketju on kokonaisuudessaan.

Ali-Yrkön arvion mukaan Suomella on hyvät mahdollisuudet pärjätä kilpailussa näiden uusien arvoketjujen hallinnasta, mutta kaupallinen menestys vaatii kuitenkin hyvien tuotteiden lisäksi onnistumista sekä myynnissä ja markkinoinnissa että jakelukanavien hallinnassa. Samaan aikaan pienet yritykset eivät voi enää luottaa vain siihen, että ne menestyisivät suurten vetureina toimivien yritysten imussa vaan niiden on entistä tärkeämpää ryhtyä myös omiin kansainvälistymisponnisteluihin. Globaaleihin arvoketjuihin mukaan pääsemiseksi vaadittu kansainvälistyminen vaatii yrityksiltä resursseja, joista erityisesti pienillä yrityksillä on pulaa. Pk-yritysten kansainvälistymisponnistelujen tukeminen ja rahoittaminen on siten Suomen kansantalouden ja hyvinvoinnin kannalta yhtä elintärkeää kuin tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin panostaminen. Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin vastaa tähän tarpeeseen.

Lähteet

Aaltonen, Satu, Akola, Elisa, Heinonen Jarna, Laalo Hanna & Nummelin Laura (2013) Yritystukilain vaikuttavuuden ja toimivuuden arviointi. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työ ja yrittäjyys 23/2013. Edita: Helsinki.

Ali-Yrkkö, Jyrki (2013) Mysteeri avautuu, Suomi globaaleissa arvoverkkoissa. ETLA B 257. http://www.etla.fi/wp-content/uploads/mysteeri_avautuu_low_res.pdf, haettu 18.12.2014.

Kiuru, Pertti (2005) Selvitys yritysten yhteishankkeiden kansainvälistymisavustuksen vaikutuksista. Kauppa- ja teollisuusministeriön julkaisuja 22/2005. Edita: Helsinki

Kähönen, Henri & Puttonen, Vesa (2010) Julkisen kasvurahoituksen ja yritystukijärjestelmän kehittäminen. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Innovaatio 29/2010. http://www.tem.fi/files/26825/29_2010_web.pdf, haettu 3.11.2014.

Laki yritystuen yleisistä ehdoista (786/1997) Finlex-tietokanta osoitteessa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19970786>, haettu 18.11.2014.

Pietarinen, Matti (2012) Yritystukiselvitys. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Innovaatio 7/2012. http://www.tem.fi/files/32573/TEMjul_7_2012_web.pdf, haettu 5.11.2014.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2014) Yritystuet - yhteenvedo. <http://valtioneuvosto.fi/etusivu/rakennuudistus395285/tiedostot/yritystuet/yhteenvedo.pdf>, haettu 24.11.2014.

Vento, Valtteri (2010) Yhteishankkeet yritysten näkökulmasta. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Innovaatio 58/2010. Edita: Helsinki.

Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin, avustuksen myöntämisen ehdot ja ohjeet avustuksen hakijalle (TEM/119/03.01.04/2012). http://www.tem.fi/files/25218/Ohjeet_avustuksen_hakijoille_2012.pdf, haettu 18.11.2014.

Valtionavustuslaki (688/2001) Finlex-tietokanta osoitteessa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010688>, haettu 18.11.2014.

Valtioneuvosto (2013) Hallituksen rakennepoliittinen ohjelma. <http://valtioneuvosto.fi/etusivu/rakennuudistus395285/tiedostot/rakennepoliittinen-ohjelma-29082013/fi.pdf>, haettu 8.12.2014.

Valtioneuvosto (2014) Listaus yritystuista. <http://valtioneuvosto.fi/etusivu/rakennuudistus395285/tiedostot/yritystuet/listaus.pdf>, haettu 24.11.2014.

Valtioneuvoston asetus yritysten yhteishankkeisiin myönnettävästä kansainvälistymisavustuksesta (1300/2010) Finlex-tietokanta osoitteessa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101300>, haettu 18.11.2014.

Liite 1

Saate

Kyselykutsu,

Tällä kyselyllä selvitetään työ- ja elinkeinoministeriön yritysten yhteishankkeisiin tarkoitettujen kansainvälistymisavustusten vaikutuksia yritysten kansainvälistymiseen ja vientiin. Työ- ja elinkeinoministeriössä ollaan parhaillaan toteuttamassa selvitystä yritysten yhteishankkeisiin tarkoitettujen kansainvälistymisavustusten tuloksellisuudesta sekä tukijärjestelmän toimivuudesta. Osana selvitystä toteutamme tämän kyselyn hankkeisiin osallistuneille yrityksille. Vastauksesi on tärkeä sillä kyselyn tuloksia käytetään hyväksi tukijärjestelmän sekä ministeriön toiminnan kehittämisessä.

Kysely etenee yrityksen taustatiedoista varsinaiseen kyselyyn, jossa kysytään mielipidettänne erilaisiin yhteishankkeita koskeviin väittämiin. Lomakkeeseen vastaaminen vie 5-10 minuuttia. Kysely on tarkoitettu myös niille yrityksille, jotka ovat saaneet kielteisen päätöksen valtionavustuksesta, sekä yrityksille, joiden yhteishanke on vielä kesken.

Kyselyllä selvitetään yritysten näkemyksiä tukimuodon toimivuudesta, toteuttajaorganisaatioiden tehokkuudesta, sekä avustusten merkityksestä yrityksille. Kaikki kyselylomakkeessa annetut vastaukset käsitellään anonyymeina ja tiedot on tarkoitettu työ- ja elinkeinoministeriön käyttöön. Pyydämme Teitä vastaamaan kyselyyn perjantaihin 12.9.2014 klo 16.00 mennessä. Osallistumisenne on erittäin arvokasta suomalaisten yritysten viennin edistämisen kehittämisessä. Selvitystä koskevissa kysymyksissä teitä ministeriössä auttaa Jussi-Pekka Kinnunen (jussi-pekka.kinnunen@tem.fi, +358-50-4411758).

Ystävällisin terveisin,

Teollisuusneuvos, Severi Keinälä

Neuvotteleva virkamies, Mikko Härkönen

Liite 2

Kyselylomake

TAUSTATIEDOT

1. Millä alueella yrityksenne toimii?

- Pääkaupunkiseutu
- Muu Etelä-Suomi
- Itä-Suomi
- Länsi-Suomi
- Pohjois-Suomi
- Ahvenanmaa - Åland

2. Minkä kokoinen yrityksenne on henkilökunnan perusteella?

- Mikroyritys (1-9 henkeä)
- Pieni yritys (10-49)
- Keski-suuri yritys (50-249)
- Suuri yritys (250-)
- Ei tietoa

3. Millä toimialalla yrityksenne toimii?

- (01) Kasvinviljely ja kotieläintalous, riistatalous ja niihin liittyvät palvelut
- (02) Metsätalous ja puunkorjuu
- (08) Muu kaivostoiminta ja louhinta
- (09) Kaivostoimintaa palveleva toiminta
- (10) Elintarvikkeiden valmistus
- (11) Juomien valmistus
- (13) Tekstiilien valmistus
- (14) Vaatteiden valmistus
- (15) Nahan ja nahkatuotteiden valmistus
- (16) Sahatavaran sekä puu- ja korkkituotteiden valmistus (pl. huonekalut)
- (17) Paperin, paperi- ja kartonkituotteiden valmistus
- (18) Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen
- (21) Lääkeaineiden ja lääkkeiden valmistus
- (22) Kumi- ja muovituotteiden valmistus
- (23) Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus
- (24) Metallien jalostus
- (25) Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)

- () (26) Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten tuotteiden valmistus
- () (27) Sähkölaitteiden valmistus
- () (28) Muiden koneiden ja laitteiden valmistus
- () (29) Moottoriajoneuvojen, perävaunujen ja puoliperävaunujen valmistus
- () (30) Muiden kulkuneuvojen valmistus
- () (31) Huonekalujen valmistus
- () (32) Muu valmistus
- () (33) Koneiden ja laitteiden korjaus, huolto ja asennus
- () (35) Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta
- () (37) Viemäri- ja jätevesihuolto
- () (38) Jätteen keruu, käsittely ja loppusijoitus; materiaalien kierrätys
- () (39) Maaperän ja vesistöjen kunnostus ja muut ympäristönhuoltopalvelut
- () (41) Talonrakentaminen
- () (42) Maa- ja vesirakentaminen
- () (43) Erikoistunut rakennustoiminta
- () (47) Vähittäiskauppa (pl. moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien kauppa)
- () (49) Maaliikenne ja putkijohtokuljetus
- () (50) Vesiliikenne
- () (52) Varastointi ja liikennettä palveleva toiminta
- () (55) Majoitus
- () (58) Kustannustoiminta
- () (59) Elokuva-, video- ja televisio-ohjelmatuotanto, äänitteiden ja musiikin kustantaminen
- () (61) Televiestintä
- () (62) Ohjelmisto, konsultointi ja siihen liittyvä toiminta
- () (63) Tietopalvelutoiminta
- () (70) Pääkonttorien toiminta; liikkeenjohdon konsultointi
- () (71) Arkkitehti- ja insinööripalvelut; tekninen testaus ja analysointi
- () (72) Tieteellinen tutkimus ja kehittäminen
- () (73) Mainostoiminta ja markkinatutkimus
- () (74) Muut erikoistuneet palvelut liike-elämälle
- () (75) Eläinlääkintäpalvelut
- () (79) Matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien toiminta; varauspalvelut
- () (80) Turvallisuus-, vartiointi- ja etsiväpalvelut
- () (81) Kiinteistön- ja maisemanhoito
- () (82) Hallinto- ja tukipalvelut liike-elämälle
- () (85) Koulutus
- () (86) Terveyspalvelut
- () (87) Sosiaalihuollon laitospalvelut
- () (90) Kulttuuri- ja viihdetoiminta
- () (93) Urheilutoiminta sekä hui- ja virkistyspalvelut

4. Millä ministeriön painopistealueella yrityksenne toimii?

- Ympäristöliiketoiminnan ja puhtaiden teknologioiden toimialat
- Koulutusvienti
- Uudet innovaatiot korkean teknologian toimialoilla
- Luovat alat
- Bioteknologia
- Terveys- ja hyvinvointitekhnologia
- Palveluliiketoiminta
- Matkailu
- Ei määritelty
- Jokin muu, mikä _____

5. Onko yrityksellänne olemassa olevaa kansainvälistymisstrategiaa?

- Kyllä
- Suunnitteilla
- Ei, miksi ei? _____

6. Minä vuonna yrityksenne aloitti viennin?

- Ennen vuotta 1990
- Vuosina 1990 - 1999
- Vuosina 2000 - 2009
- Vuosina 2010 - 2014
- Aloitamme lähivuosina
- Ei tietoa

7. Yrityksenne tärkein vientialue?

- Pohjoismaat
- Länsi-Eurooppa
- Itä-Eurooppa
- Venäjä
- Pohjois-Amerikka
- Etelä-Amerikka
- Brasilia
- Aasia
- Intia
- Kiina
- Afrikka

- Etelä-Afrikka
- Australia

8. Kuinka suuri osuus viennillä on liikevaihdostanne?

- 0 - 4 prosenttia
- 5 - 10 prosenttia
- 11 - 20 prosenttia
- 21 - 40 prosenttia
- 41 - 60 prosenttia
- 61 - 80 prosenttia
- 81 - 100 prosenttia

9. Viimeisimmän hankkeen toteuttajaorganisaatio?

- AL Promotion Oy
- Arvelin International Oy
- BNS Oy International
- FAVEX Finnish Film & Audiovisual Export ry
- Finnboat ry
- Finpro ry
- Helsingin Vientitaito Oy
- Ideafixer Oy
- Messeforum Oy
- Messua Oy
- Music Finland ry
- Osuuskunta Viexpo
- Saksan Messut Oy
- Spokesman Events Oy
- Suomalais-Venäläinen kauppakamariyhdistys - SVKK ry
- Topevent Oy
- Wulff Entre Oy / Entre Marketing Oy
- Jokin muu, mikä -----

10. Yrityksenne viimeisimmän vienninedistämishankkeen tyyppi?

- Kumppanuusohjelma
- Lehtimiesvierailu
- Markkinaselvitys
- Markkinaselvitysmatka
- Markkinointiaineisto
- Näyttely

- Suomikuva
- Tuote-esittely
- Vaikuttajavierailu
- Vientiverkostohanke
- Viestintäohjelma
- Yhteisvientihanke
- Yritysvaltuuskunta
- Jokin muu, mikä _____

11. Saiko hankkeenne toteuttajaorganisaatio hakemukseensa myönteisen vai kielteisen päätöksen?

- Myönteisen päätöksen
 - Kielteisen päätöksen
12. Onko viimeisin yhteishankkeenne?

- Päättynyt
- Kesken
- Alkamassa

13. Käyttääkö yrityksenne aktiivisesti erilaisia kansainvälistymispalveluita?

- Ei lainkaan
- Harvoin
- Satunnaisesti
- Kyllä, mitä? _____

TOTEUTTAJAORGANISAATIOT

14. Kuinka hyvin saitte tietoa toteuttajaorganisaatiolta/hankkeen hallinnoijalta seuraavista asioista?

	Erittäin huonosti	Huonosti	Ei huonosti, eikä hyvin	Hyvin	Erittäin hyvin
Yrityksen avustuskelpoisuuden määritelmästä (esim. tuotteen kotimaisuusaste)	()	()	()	()	()
Euroopan unionin pk-yrityksen määritelmästä	()	()	()	()	()
Yrityksen kokoluokasta riippuvasta avustusosuudesta	()	()	()	()	()
Tilityksessä tarvittavista tiedoista	()	()	()	()	()
Toteuttajaorganisaation palkkioista (järjestelypalkkio)	()	()	()	()	()
Avustukseen liittyvästä ohjeistuksesta yleensä	()	()	()	()	()

15. Kuinka hyvin saitte tietoa toteuttajaorganisaatiolta/hankkeen hallinnoijalta seuraavista asioista?

Yritys- ja hankekohtaisesta avustuksen enimmäismäärästä	()	()	()	()	()
Eri menoerien avustuskelpoisuudesta	()	()	()	()	()
Päätöksenteon aikataulusta	()	()	()	()	()
Maksatuksen aikatauluista	()	()	()	()	()
Verottajalle annettavasta selvityksestä (TEM:n antama selvitys)	()	()	()	()	()
Ennakkomaksatuksesta tai sen mahdollisuudesta	()	()	()	()	()
Myönnetyn avustuksen suuruudesta	()	()	()	()	()

16. Käsityksiänne toteuttajaorganisaatiosta

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa, eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Toteuttajaorganisaatio oli yhteistyökykyinen ja kiinnostunut hankkeeseen osallistuneista yrityksistä	()	()	()	()	()	()
Toteuttajaorganisaatio tunsi ministeriön avustusjärjestelmän	()	()	()	()	()	()
Toteuttajaorganisaatiolla oli riittävät resurssit hankkeen toteuttamiseksi	()	()	()	()	()	()
Toteuttajaorganisaatio toimi tehokkaasti	()	()	()	()	()	()
Toteuttajaorganisaatio oli kansainvälistymisen asiantuntija	()	()	()	()	()	()
Toteuttajaorganisaatio tunsi kohdealueen hyvin	()	()	()	()	()	()
Toteuttajaorganisaatio tunsi toimialamme hyvin	()	()	()	()	()	()
Toteuttajaorganisaatio oli hinta/laatu-suhteeltaan kallis	()	()	()	()	()	()
Opimme toteuttajaorganisaatiolta yrityksellemme hyödyllisiä asioita vienninedistämisestä	()	()	()	()	()	()

17. Arvioi viimeisimmän yhteishankkeenne toteuttajaorganisaatiota kouluarvosanalla

- () 10
- () 9 1/2
- () 9
- () 8 1/2
- () 8
- () 7 1/2
- () 6
- () 6 1/2
- () 6
- () 5 1/2
- () 5
- () 4 1/2
- () 4

18. Olisiko yrityksenne osallistunut yhteishankkeeseen ilman työ- ja elinkeinoministeriön/ELY-keskuksen myöntämää avustusta?

- () Kyllä, toteutetussa laajuudessaan
 () Kyllä, mutta suppeammin
 () Emme, mutta olisimme hakeneet yrityskohtaista kansainvälistymistukea vastaavaan hankkeeseen
 () Emme olisi osallistuneet lainkaan
 () Emme olisi osallistuneet lainkaan, ja vientimme käynnistyminen olisi siirtynyt myöhemmäksi

19. Mitä mieltä olette seuraavista yhteishankkeita koskevistä väittämistä?

	Täysin eri mieltä	Osittain eri mieltä	Ei samaa, eikä eri mieltä	Osittain samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
Osallistumme vastaavanlaiseen toimintaan mielellään uudelleen	()	()	()	()	()	()
Yhteisesiintymisen on yksin tapahtuvaa vienninedistämistä tehokkaampi tapa toimia	()	()	()	()	()	()
Muut hankkeeseen osallistuneet yritykset olivat yhteistyökykyisiä	()	()	()	()	()	()
Suurten yritysten mukanaolo "vetureina" lisää yhteishankkeen merkitystä pk-yrityksille	()	()	()	()	()	()
Yhteishankkeessa mukana olleiden yritysten välille syntyy pysyviä yhteistyösuhteita	()	()	()	()	()	()
Yhteisesiintymisen pakottaa yritykset muottiin, jossa oman yrityksen olennaispiirteet jäävät huomiotta.	()	()	()	()	()	()
Usean yrityksen vetovoima on vienninedistämisessä olennaisesti suurempi kuin yhden yrityksen	()	()	()	()	()	()
Yrityksen esiintymisen yksin on hyödyllisempää kuin yhdessä muiden yritysten kanssa	()	()	()	()	()	()

20. Miksi yrityksenne osallistui yhteishankkeeseen?

YHTEISHANKKEEN VAIKUTUKSET

21. Yhteishankkeen merkitys seuraavien asioiden suhteen yrityksellenne?

	Olematon	Vähäinen	Kohtalainen	Suuri	Erittäin suuri
Markkinatuntemuksen lisääntyminen	()	()	()	()	()
Kansainvälisen tunnettuuden kasvu	()	()	()	()	()
Viennin laajeneminen uudelle markkina-alueelle	()	()	()	()	()
Kilpailutilanteen ja kilpailijoiden tuntemuksen lisääntyminen	()	()	()	()	()
Viennin kasvu	()	()	()	()	()
Uusien tuotteiden markkinoille lanseeraus	()	()	()	()	()
Vientitoiminnan käynnistyminen	()	()	()	()	()
Yrityksen toiminnan vakiintuminen ulkomaille	()	()	()	()	()

22. Yhteishankkeella saavutetut konkreettiset tulokset? Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Kontakteja potentiaalsiin asiakkaisiin
- Uutta markkinatietoa
- Olemassa olevien liikesuhteiden ylläpito
- Uusia asiakkaita
- Lisää yhteistyötä/verkostoitumista ulkomailla
- Uusia jälleenmyyjiä/agentteja
- Suoria kauppoja
- Lisää yhteistyötä/verkostoitumista Suomessa
- Ei mitään konkreettisia tuloksia
- Jotain muuta, mitä? -----

23. Synnyttikö yhteishanke vientiä kohdealueelle?

- Kyllä
- Ei, mutta odotamme tuloksia lähivuosina

- Ei, mutta säilytimme olemassa olevat vientiasemamme
- Ei

24. Miten nopeasti odotatte saavanne tuloksia yhteishankkeesta?

- Saman vuoden sisällä hankkeen päättymisestä
- 1 vuoden sisällä hankkeen päättymisestä
- 2 vuoden sisällä hankkeen päättymisestä
- 3 vuoden sisällä tai myöhemmin hankkeen päättymisestä

25. Mistä yrityksellenne koitui suurin hyöty yhteishankkeessa?

- Yrityksen tunnettuuden tai näkyvyyden lisääntyminen
- Asiakkaiden ja kontaktien lisääntyminen tai säilyttäminen
- Markkinatilanteen kartoitus, markkinatuntemuksen lisääntyminen
- Kustannusten jakaminen, kustannussäästöt
- Toiminnan laajeneminen: tuote, markkina-alue, liiketoiminta, myynnin kasvu
- Viennin kasvu, käynnistyminen tai käynnistymisen aikaistuminen
- Yhteistoiminnan lisääntyminen, verkostoituminen
- Vähemmän käytännön järjestelyjä
- Mahdollisuus osallistua useammin
- Jostain muusta, mistä? _____

Lopuksi

26. Kaiken kaikkiaan, kuinka hyödyllisenä pidätte julkisen sektorin toimintaa suomalaisten yritysten viennin kehittämisessä?

- Erittäin hyödyllisenä, jopa välttämättömänä
- Tarpeellisenä, mutta en välttämättömänä
- Julkisen sektorin toiminnalla viennin edistämiseksi ei ole merkitystä
- Pidän julkisen sektorin toimintaa jokseenkin haitallisena viennillemme
- Julkisen sektorin ei pitä puuttua suomalaisten yritysten vientiin

27. Mitä muuta haluaisit sanoa? Sana on vapaa.

Liite 3

Ristiintaulukointi: Viennin synty yhteishankkeesta ja viennin aloitusvuosi

Synnyttikö yhteishanke vientiä kohdealueelle?	Minä vuonna yrityksenne aloitti viennin?						Yhteensä
	Ennen vuotta 1990	Vuosina 1990-1999	Vuosina 2000-2009	Vuosina 2010-2014	Aloitamme lähivuosina	Ei tietoa	
Kyllä	58,2%	56,8%	65,0%	56,5%	0,0%	100,0%	58,2%
Ei, mutta odotamme tuloksia lähivuosina	25,5%	29,7%	35,0%	41,3%	100,0%	0,0%	33,5%
Ei, mutta säilytimme olemassa olevat vientiasemamme	14,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	4,4%
Ei	1,8%	13,5%	0,0%	2,2%	0,0%	0,0%	3,8%
Yhteensä	N=55	N=37	N=40	N=46	N=3	N=1	N=182
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Liite 4

Ristiintaulukointi: Viennin synty yhteishankkeesta ja viimeisin hanketyyppi

Synnyttikö yhteishanke vientiä kohdealueelle?	Yrityksenne viimeisen vienninedistämishankkeen tyyppi?							
	Mark- kina- selvitys	Mark- kina- selvitys- matka	Näyttely	Tuote- esittely	Vienti- ver- kosto	Yhteis- vienti- hanke	Jokin muu, mikä	Yhteensä
Kyllä	37,5%	14,3%	60,2%	83,3%	50,0%	67,9%	57,1%	58,2%
Ei, mutta odotamme tuloksia lähivuosina	4							
Ei, mutta säilytimme olemassa olevat vientiasemamme	,0%	,0%	7,8%	,0%	,0%	,0%	,0%	4,4%
Ei	12,5%	,0%	2,9%	,0%	12,5%	,0%	,0%	3,8%
Yhteensä	N=8	N=7	N=103	N=6	N=16	N=28	N=7	N=182
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tekijät Författare Authors Högskolestuderande Jussi-Pekka Kinnunen Arbets- och näringsministeriet Närings- och innovationsavdelningen Export och internationella investeringar	Julkaisuaika Publiceringstid Date April 2015 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Internationaliseringsunderstöd för företags gemensamma projekt – utredning om understödets funktion för främjande av företagets export och internationalisering	
Tiivistelmä Referat Abstract I utredningen behandlas effekterna av de internationaliseringsunderstöd för företags gemensamma projekt (samprojekt) som beviljats av arbets- och näringsministeriet samt närings-, trafik- och miljöcentralerna. Utredningen har beställts för att utvärdera resultaten av och ändamålsenligheten med statsunderstödet samt till stöd för arbetet på att utveckla stödordningen och förnya förordningen. Statsunderstödet i fråga är avsett för projekt som främjar finländska, huvudsakligen SMF-företags, export och internationalisering. Det material som samlades in för utredningen består av en enkät till företagen som genomfördes på elektronisk väg, intervjuer med organisationer som har genomfört samprojekt samt rapporter som producerats av ministeriet. Enkäten sändes till 623 företag som hade deltagit i ett samprojekt. Av dem svarade 203. Enkätens svarsprocent var 32,6 och samplet täcker 12,5 procent av de företag som deltagit i projekt. Av de organisationer som genomfört projekt intervjuades 12. De företag som deltagit i samprojekt är i huvudsak mikro- och SMF-företag (95,4 %) och de är verksamma i södra eller västa Finland (77,7 %). En fjärdedel av de företag som deltagit i samprojekt är företag som inleder sin exportverksamhet och företagen fördelar sig på många olika branscher. Företagens viktigaste exportområden är Västeuropa och de övriga nordiska länderna. Marknaderna i Nordamerika och Kina har ökat i betydelse sedan 2010. Exportens andel av omsättningen hos de företag som deltagit i samprojekt ligger mellan 11 och 60 procent. Internationaliseringsunderstödet för företag har huvudsakligen använts för deltagande i internationella utställningar och mässor samt projekt med exportnätverk och exportringar. Över hälften av de företag som besvarade enkäten hade deltagit i ett utställningsprojekt. Företagen anser att det stöd som beviljas för internationalisering ofta har en avgörande roll när de beslutar att gå ut på den internationella marknaden. På grundval av det insamlade materialet kan konstateras att samprojekten har blivit allt viktigare i främjandet av företagets export och internationalisering. Av de företag som besvarat enkäten nämnde över hälften (55,6 %) att de inte skulle ha deltagit i projektet utan offentligt stöd. Endast 10,2 procent skulle ha genomfört projektet i den nuvarande omfattningen utan offentligt stöd. Över hälften av företagen upplevde att understödet hade en stor eller mycket stor betydelse för exporttillväxten, exportens expansion till nya marknader, lanseringen av nya produkter på marknaden, ökningen av den internationella kännedomen och kännedomen om marknaderna, konkurrenssituationen och konkurrenterna. Företagen uppgav att de nått konkreta resultat särskilt via kontakter med potentiella kunder, ny marknadskunskap, nya kunder samt ett ökat samarbete och nätverk utomlands. Företagen ansåg att de största fördelarna var ökade kundkontakter, ökning av kännedomen om företaget och företagets ökade synlighet, kostnadsbesparingarna samt exporttillväxt, inledning av exporten eller tidigareläggning av inledningen. Närmare 60 procent av företagen uppgav att projektet redan hade gett upphov till export till målområdena och 33 procent väntade sig resultat under de närmaste åren. Majoriteten av företag (79,2 %) ansåg att den offentliga sektorns åtgärder för utveckling av företags exportverksamhet är mycket nyttiga eller till och med nödvändiga. År 2013 var det genomsnittliga understödet till ett projekt för exportfrämjande 8 307 euro/företag. Överföringen av behandlingen av projekt som gäller exportnätverk och partnerskapsprogram från arbets- och näringsministeriet till NTM-centralerna i Tavastland och Egentliga Finland 2011 har gjort att programmet för företagsstöd fungerar bättre. Behandlingstiderna för understöd har förkortats och kontakterna mellan projektägarna och den som beviljar understöd har förbättrats. Enligt utvärderingen följer internationaliseringsunderstödet tydligt de principer som har bestämts för stödet. Det har ett relevant mål, det fo-kuserar på att sprida positiva externa effekter samt att undanröja marknadsbrister. Med stödet uppnås en stor effekt med små kostnader och den administrativa bördan som det medför för stödmottagaren är liten. ANM kontakter: Närings- och innovationsavdelningen/Natalia Härkin, tfn 029 504 9016	
Asiasanat Nyckelord Key words gemensamma projekt, samprojekt, företagets internationalisering, exportfrämjande, Team Finland, NTM-centralen	
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication ISSN	Verkkajulkaisu Nätpublikation Web publication ISSN 1797-3562
ISBN	ISBN 978-952-227-976-7
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 92	Kieli Språk Language Suomi, Finska, Finnish
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Vain sähköinen julkaisu Endast som elektronisk publikation Published in electronic format only

Tekijät Författare Authors University trainee Jussi-Pekka Kinnunen Ministry of Employment and the Economy Enterprise and Innovation Department Exports and international investments	Julkaisu-aika Publiceringstid Date April 2015 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Internationalisation grant for joint projects of companies - report on the functionality of grants in the promotion of companies' exports and internationalisation	
Tiivistelmä Referat Abstract The report examines the effects of internationalisation grants for joint projects of companies provided by the Ministry of Employment and the Economy and Centres for Economic Development, Transport and the Environment (ELY Centres). The study was commissioned to evaluate the effectiveness and suitability of state grants and to support the development work of the support system and the reform work of the decree. The state grant in question is intended for projects which promote exports and internationalisation of Finnish companies, mainly SMEs. The material collected for the study consists of electronic questionnaires sent to companies, interviews of organisations involved in joint projects, and reports produced by the ministry. Of the 623 companies taking part in joint projects, which were invited to take part in the survey, 203 responded. The response rate was 32.6% and the sample covers 12.5% of the group companies taking part in the projects. Twelve organisations implementing the projects were interviewed. Companies taking part in joint projects are mainly microenterprises and SMEs (95.4%) in Southern or Western Finland (77.7%). A quarter of companies taking part in joint projects are enterprises getting started in exports, and the distribution of fields of activity is wide. The most important areas of export for the companies are Western Europe and the other Nordic Countries. The North American and Chinese markets have grown in significance compared with 2010. The share of exports in the turnover of companies taking part in the joint projects varied between 11 and 60 percent. Internationalisation grants for companies have mainly been used for participating in international exhibitions and fairs and export network and export circle projects. Over half of companies responding to the survey had taken part in the exhibition project. Companies find that support given for internationalisation often played a crucial role in their decision to enter the international market. Based on the material gathered, the joint projects have been increasingly important in promoting corporate exports and internationalisation. Over half of companies responding (55.6%) said they would not have participated without public support. Only 10.2% would have implemented the project as extensively as they did out without the support. Over half felt the assistance had great or very great significance in the project for export growth, export expansion to new market areas, launching new products on the market, growth in international notoriety, and greater knowledge of the market, the competitive situation, and competitors. Concrete results were reported especially in contacts with potential customers, new market information, new customers, and increased cooperation and networking with other countries. The greatest benefits reported were increased customer contact, more notoriety and visibility, monetary savings and growth, and the launch, or earlier launch of exports. Nearly 60% of companies said that the project had created exports to a target area and 33% expected results in coming years. A majority (79.2%) saw the actions of the public sector in developing company exports as very beneficial, or even essential. In 2013 the average grant for an export promotion project was € 8,307/company. Moving the exhibition projects and the export network and partnership programme projects from the Ministry of Employment and the Economy to the ELY Centres of Häme and Southwest Finland in 2011 has improved the smooth operation of the corporate grant programme. Processing time of the grants has been shortened and contacts with the projects' administrators and the party granting the assistance have improved. On the basis of the assessment, the internationalisation grant clearly fulfils the principles set for good support. Its goal is relevant, it targets positive external impacts, and fixing a shortcoming on the market, it helps achieve considerable influence at low cost, and the administrative burden that it imposes on the recipient of the support is small. MEE contacts: Enterprise and innovation department/Natalia Härkin, tel. +358 29 504 9016	
Asiasanat Nyckelord Key words joint projects, internationalisation of companies, export promotion, Team Finland, ELY Centre	
Painettu julkaisu Inbunden publikation Printed publication ISSN	Verkkajulkaisu Nätpublikation Web publication ISSN 1797-3562
ISBN	ISBN 978-952-227-976-7
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 92	Kieli Språk Language Suomi, Finska, Finnish
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Vain sähköinen julkaisu Endast som elektronisk publikation Published in electronic format only

Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin

Tässä selvityksessä käsitellään työ- ja elinkeinoministeriön sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten myöntämien yritysten yhteishankkeisiin tarkoitettujen kansainvälistymisavustusten vaikutuksia. Selvitys on tehty yritystukiohjelman tuloksellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden arvioimiseksi sekä avustusta ohjaavan asetuksen uudistamistyön tueksi.

Yhteishankkeilla on ollut merkittävä vaikutus yritysten viennin ja kansainvälistymisen edistämiseksi. Yritykset kokevat kansainvälistymiseen myönnettävän tuen olevan usein ratkaisevassa roolissa niiden päättäessä kansainvälisistä markkinaponnisteluista.

Arvioinnin perusteella kansainvälistymisavustus täyttää selkeästi hyvälle tuelle määritellyt periaatteet. Sillä on relevantti tavoite, se kohdistuu myönteisten ulkoisvaikutusten leviämiseen sekä markkinapuutteen korjaamiseen, sillä saavutetaan suuri vaikuttavuus pienillä kustannuksilla ja se on tarkoituksenmukainen politiikkatoimi vientiyritysten menestykseen nojaavassa Suomessa.

Sähköinen julkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-227-976-7

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Kansainvälistymisavustus yritysten yhteishankkeisiin –

Avustuksen toimivuus yritysten viennin ja
kansainvälistymisen edistämiseksi

Huhtikuu 2015

Selvitys kansainvälistymisavustuksesta yritysten yhteishankkeisiin

Taustaa

- **Toteuttaja:** Työ- ja elinkeinoministeriö, elinkeino- ja innovaatio-osasto
- **Tutkimuksen kohderyhmät**
 - Yritykset, jotka saaneet avustuspäätöksen yritysten yhteishankkeisiin, ajalla 1.1.2013 – 30.6.2014; kysely (otos= 623, N= 203).
 - Hankkeiden hallinnoijat, ajalta 1.1.2013 – 30.6.2014: teemahaastattelu (N=12).
- **Julkaiseminen:** TEM:n julkaisusarja, 24/2015; huhtikuussa 2015

Selvityksen keskeisimmät havainnot

Aineiston mukaan

- Yhteishankkeilla merkitystä yritysten viennin ja kansainvälistymisen edistämiseen.
 - Yrityksistä vain 10,2 % olisi toteuttanut hankkeen toteutetussa laajuudessa ilman julkista tukea.
- Yhteishankkeilla suuri tai erittäin suuri merkitys
 - viennin kasvulle,
 - viennin laajenemiselle uusille markkina-alueille,
 - uusien tuotteiden lanseeraukselle markkinoille,
 - kansainvälisen tunnettuuden kasvulle sekä
 - markkinatuntemuksen, kilpailutilanteen ja kilpailijoiden tuntemuksen lisääntymiselle.

Selvityksen keskeisimmät havainnot

Aineiston mukaan

- Yritykset kokivat suurimmiksi hyödyiksi
 - lisääntyneet asiakaskontaktit,
 - yrityksen tunnettuuden ja näkyvyyden kasvun,
 - kustannussäästöt sekä
 - viennin kasvun, käynnistymisen tai käynnistymisen aikaistumisen.
- Yrityksistä lähes 60 % kertoi hankkeen synnyttäneen vientiä kohdealueille ja 33 % odotti tuloksia lähivuosina.
- Yrityksistä lähes 80 % piti julkisen sektorin toimintaa yritysten viennin kehittämisessä erittäin hyödyllisenä tai jopa välttämättömänä.

Selvityksen keskeisimmät havainnot

Aineiston mukaan

- Tukijärjestelmän toimivuus parantunut
 - Käsittelyajat nopeutuneet sekä yhteydenpito hankkeiden hallinnoijien ja avustuksen myöntäjien välillä parantunut.
- Tukijärjestelmä täyttää hyvälle tuelle määritellyt periaatteet:
 - Relevantti tavoite.
 - Kohdistuu myönteisten ulkoisvaikutusten leviämiseen sekä markkinapuutteen korjaamiseen.
 - Saavutetaan suuri vaikuttavuus pienillä kustannuksilla.
 - Tarkoituksenmukainen politiikkatoimi viennin edistämiseen.
 - Hallinnollinen rasitus tuen saajalle pieni.

Internationaliseringsunderstöd för företags gemensamma projekt –

Understödet funktion för främjande av
företagens export och internationalisering

April 2015

Utredning kring internationaliseringsunderstödet för företags gemensamma projekt

Bakgrund

- **Utförare:** Arbets- och näringsministeriet, närings- och innovationsavdelningen
- **Undersökningens målgrupper**
 - Företag som fått beslut om understöd för företags gemensamma projekt, perioden 1.1.2013 – 30.6.2014; enkät (sampel= 623, N= 203).
 - Projektförvaltare, perioden 1.1.2013 – 30.6.2014; temaintervju (N=12).
- **Publicering:** ANM:s publikationsserie nr 24/2015; april 2015

De viktigaste iakttagelserna i utredningen

Slutsatser av materialet:

- Gemensamma projekt har betydelse för främjandet av exporten och internationaliseringen.
 - Endast 10,2 % av företagen skulle ha genomfört projekten i den aktuella omfattningen utan offentligt stöd.
- Gemensamma projekt har ytterst stor betydelse, som tar sig uttryck i
 - ökning av exporten,
 - utvidgning av exporten till nya marknadsområden,
 - lansering av nya produkter på marknaden,
 - ökning av den internationella kändedomen samt
 - ökning av kändedomen om marknaden, konkurrenssituationen och konkurrenterna.

De viktigaste iakttagelserna i utredningen

Slutsatser av materialet

- Företagen upplevde att de största fördelarna var
 - ökade kundkontakter,
 - ökad kännedomen om och synlighet för företaget,
 - kostnadsbesparingar samt
 - exporttillväxt, inledning av exporten och tidigareläggning av inledningen.
- Nästan 60 % av företagen uppgav att projektet hade resulterat i export till målområdena och 33 % förväntade resultat inom de närmaste åren.
- Nästan 80 % av företagen ansåg att den offentliga sektorns åtgärder för utveckling av företags exportverksamhet är mycket nyttiga eller till och med nödvändiga.

De viktigaste iakttagelserna i utredningen

Slutsatser av materialet

- Stödsystemet fungerar bättre än tidigare
 - Handläggningstiderna har förkortats och kontakterna mellan projektförvaltarna och de som beviljar understöd har förbättrats.
- Stödsystemet uppfyller kriterierna för väl utformat stöd:
 - Stödet har ett relevant syfte.
 - Stödet är inriktat på spridning av positiva externa effekter och avhjälpande av marknadsbrister.
 - Stor effekt kan åstadkommas till liten kostnad.
 - Stödet en ändamålsenlig politisk åtgärd för främjande av exporten.
 - Understödstagarens administrativa börda är liten.

Internationalisation aid for companies' joint projects –

Functioning of the aid in the promotion of
companies' exports and internationalisation

April 2015

Report on internationalisation aid granted for companies' joint projects

Background

- **Implemented by:** Ministry of Employment and the Economy, Enterprise and Innovation Department
- **Target groups**
 - Companies that have received a decision on aid for their joint projects between 1 Jan 2013 and 30 Jun 2014; questionnaire (sample= 623, N= 203).
 - Project administrators, between 1 Jan 2013 and 30 Jun 2014: thematic interview (N=12).
- **Publication:** TEM publications, no 24/2015; April 2015

Main observations

According to the material

- Joint projects have been important for promoting companies' exports and internationalisation
 - Only 10.2% of the companies would have implemented the project as extensively as they did without public sector support.
- Joint projects have been important or very important for
 - export growth,
 - expanding exports to new markets,
 - launching new products,
 - better international recognition and
 - for increasing market knowledge and knowledge about the competitive situation and competitors.

Main observations

According to the material

- For companies, the most important benefits have been in the form of
 - expanded customer contacts,
 - better recognition and visibility,
 - cost savings and
 - growth in exports, start of exports or earlier start of exports.
- Nearly 60% of companies said that the project had created exports to the target areas and 33% expected results in the coming years.
- Nearly 80% of the companies saw the actions of the public sector in developing companies' exports as very beneficial or even essential.

Main observations

According to the material

- The aid scheme is working better
 - Processing times are shorter and contacts between project administrators and officials granting the aid have improved.
- The aid scheme meets the criteria for good support:
 - Relevant aim.
 - Targets the spreading of positive external impacts and correction of market failures.
 - High impact with low costs.
 - An appropriate policy measure for promoting exports.
 - Small administrative burden to the recipient.

